

ΔΗΡΙΑΤΙΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ, Ὁ Ἀκρίτας. — Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ, Διγενὴς Ἀκρίτας. — ΑΙΜΥΛΙΑΣ ΚΟΥΡΤΕΛΗ, Ἡ Μαρκία. Διήγημα. — ΑΝΔΡΕΑ ΚΑΛΒΟΥ, Ὁ Φιλόπατρις. Ὡδή. — ΠΕΤΡΟΥ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗ, Ποιητικὰ Μελετήματα Ζάν Μωραίας. — Σ. ΣΚΙΠΗ, Τὸ Στοιχειὸ τοῦ Χειμῶνος. Ποίημα. — ARNE HAMMER, Νεαὶ ἐπιστολαὶ τοῦ Ἰψεν. — ΔΗΜΟΣΘ. ΒΟΥΤΥΡΑ, Ὁ Καμπούργος. Διήγημα. (Συνέχεια καὶ τέλος). — ΑΝΔΡΕΑ ΔΑΣΚΑΡΑΤΟΥ, Ἐνα ἀνέκδοτον ποίημα. — ΜΑΡΙΝΟΥ ΣΙΓΟΥΡΟΥ, Μία Ἀγγλὶς Ποιήτρια. — ΑΙΜΥΛΙΑΣ ΚΟΥΡΤΕΛΗ, Ἐνα φιλολογικὸ γράμμα. — HOFFMANN, Τὸ Τραγοῦδι τῆς Ἀντωνίας. Διήγημα. (Συνέχεια καὶ τέλος). — ΝΙΚΟΥ Α. ΒΕΗ, Ὁ οἶκος Κανικλείου ἢ Κανίκλη. Παχῶμος ὁ κτήτωρ τῆς ἐν Μνότρῳ μονῆς τῆς Παναγίας τοῦ Βροντοχίου. Σημειώματα. — ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ ΚΑΜΠΑΝΗ, Διθύραμβος τοῦ φωτός. Ποίημα. — ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ, Γιὰ ἓνα βιβλίον τῆς Ζωῆς Β'. Κριτικὴ. — ΡΩΜΟΥ ΦΙΛΥΡΑ, Θύμωσα. Ποίημα. — ΜΑΞΙΜΟΥ ΓΚΟΡΚΗ, Ὁ Σύντροφός μου. Διήγημα. (Συνέχεια καὶ τέλος). — Σ. ΣΚΙΠΗ, Στὸν Παῦλο Μελά. Ποίημα. — HONORÉ DE BALZAC, Ἡ Μυροδιά, Δράμα. (Συνέχεια).

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ. Ἡ ἐπιτηχία τοῦ Ἀκρίτα. — Ἐκδόσεις τῶν Ἀπάντων τοῦ Κάλβου. — ΚΛΩΤΑ ΝΕΣΤΑΝΑΙΟΥ, Karl. Krumbacher, Eine neue handschrift des Digenis Akritas. — Σ. Ἡ διδασκαλία τοῦ Φάουστ ἀπὸ τὸ βασιλικόν. — ΚΑΜΠ. Ἐξ ἀφορμῆς τῆς διδασκαλίας τοῦ Φάουστ. Σημειώσεις. — Σ. Νέα Πλάσις.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ. Ἀνέκδοτα Δασκαράτου. — Ἀνέκδοτα Καμπίου. — Γιὰ τὴν Ἀσθεραπὴν. — Νεὰ Βιβλία. — Οἱ Λωποδύτες. — Ὁ Λέων τοῦ Ὑμνιστοῦ. — Ὁ Γεροντόδραχος. — ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ.

ΑΔΗΛΟΓΡΑΦΙΑ.
Εἰκόνες, Βινιέτες.

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ

ΕΙΣΤΕΡΙΚΟΥ

Ἐτησίᾳ δρχ. 12 —
Ἐξάμηνος > 7 —

ΕΞΤΕΡΙΚΟΥ

Ἐτησίᾳ φρ. χρ. 15 —
Ἐξάμηνος > > 8

Διευθυντής: Σ. ΣΚΙΠΗΣ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: — ΟΔΟΣ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ 32

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Έντοκοι καταθέσεις.

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα δέχεται ἐντόκους καταθέσεις εἰς τραπεζικὰ γραμματίαι καὶ εἰς χρυσὸν, ἤτοι εἰς φράγκα καὶ λίρας στερλίνιας ἀποδοτέας εἰς ὠρισμένην προθεσίαν ἢ διαρκῶς. Αἱ εἰς χρυσὸν καταθέσεις καὶ οἱ τόκοι αὐτῶν πληρώνονται εἰς τὸ αὐτὸ νόμισμα εἰς ὃ ἐγένετο ἢ καταθέσις εἰς χρυσὸν ἢ δι' ἐπιταγῆς ὄψεως (chèque) ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ κατ' ἐκλογὴν τοῦ ὁμολογιούχου. Τὰ κεφάλαιον καὶ οἱ τόκοι τῶν ὁμολογιῶν πληρώνονται ἐν τῇ Κεντρικῇ Καταστάματι καὶ τῇ αἰτήσῃ τοῦ καταθέτου ἐν τοῖς Ὑποκαταστήματι τῆς Τραπεζῆς, ἐν Κερκύρα δὲ Κεφαλληνίᾳ καὶ Ζακύνθῳ διὰ τῶν ἐκεῖ Ὑποκαταστημάτων τῆς Ἰονικῆς Τραπεζῆς.

Τόκοι καταθέσεων.

6 1/2	τοῖς %	κατ' ἔτος	διὰ	κατάθεσιν	6	μηνῶν
1	»	»	»	»	1	ἔτους
2 1/2	»	»	»	»	2	ἔτων
3	»	»	»	»	3	ἔτων
4	»	»	»	»	5	ἔτων

Αἱ ὁμολογίαι τῶν ἐντόκων καταθέσεων ἐκδίδονται κατ' ἐκλογὴν τοῦ καταθέτου ὀνομαστικοί ἢ ἀνώνυμοι.

Διὰ τοὺς δυστροποῦντας εἰς τὴν ἐξόφλησιν τῆς συνδρομῆς των.

Ὁ Νόμος βέβαια δὲν προστιθεῖται τὸν περιοδικὸν τύπον. Ἐχον τὸ δικαίωμα νὰ κρατοῦν τὰ φύλλα ἐγγραφόμενοι συνδρομηταί, νὰ τὰ λαμβάνουν ἐπὶ ἕνα ὀχρόν χρόνον, νὰ τὰ σκίζουσιν, νὰ τὰ τσαλαπατοῦν, νὰ τὰ βρομιάζουσιν καὶ ἔπειτα ἀπὸ τόσον καιρὸ νὰ σοῦ ἀγοῦνται τὴν εὐτελεστάτην συνδρομῆν των μετὰ τὴν παράκλησιν... νὰ τοῖς διαγράψῃ ἀπὸ τὸν κατάλογον τῶν συνδρομητῶν. Εἶναι καιρὸς πλέον νὰ ἐννοήσουν οἱ κύριοι αὐτοί, ὅτι τὸ ἔργον μας αὐτὸ τὸ δημονογοῦμεν μετὰ μνηστικῶν ἀγῶνας καὶ μετὰ τὸ αἷμα τῆς καρδιᾶς μας καὶ ὅτι ἂν ἔχουν δικαίωμα καὶ ἀπαιτήσεις ἔχουν ὅμως καὶ καθήκοντα καὶ αὐτὸ εἶναι ἡ ἐξόφλησις τῆς συνδρομῆς των. Εἶναι καιρὸς ποῖά. Τὸ ἔτος κλείνει.

Οὐδεμίαν ἀπόδειξιν πληρωμῆς ἀναγνωρίζεται ἄνευ διπλοτύπου φέροντος τὴν σφραγίδα τοῦ Ἀκρίτα καὶ τὴν ὑπογραφήν τοῦ Διευθυντοῦ ἢ τοῦ Γραμματέως.

Τὴν γενικὴν ἀντιπροσωπείαν τοῦ ΑΚΡΙΤΑ ἀνέλαβον:

Ἐν Πειραιεῖ :	δ κ.	Ρῶμος Φιλύρας. Ὁδὸς Θεοσίου 9.
Ἐν Πάτραις :	δ κ.	Ν. Λιθαθινός.
Ἐν Καλάμαις :	δ κ.	Α. Καβαλιεράτος.
Ἐν Αἰγίῳ :	δ κ.	Ἄ. Σταυρόπουλος.
Ἐν Ἀγρινίῳ :	δ κ.	Σ. Καραπάνος Λογ. Ὑ/τος Ἐθν. Τραπεζῆς.
Ἐν Τριπόλει :	δ κ.	Ε. Ριζῆς.
Ἐν Κεφαλληνίᾳ :	δ κ.	Κ. Μπουρμπούλης, ἰατρός.
Ἐν Ρεθύμνῳ Κρήτης οἱ κ. κ.		Ἰ. Δεττοράκης Λογιστῆς Γαλ. Ταχυδρ. Ἐ. Τσίριμονάκης. Δικηγόρος.
Ἐν Ἡρακλείῳ »	δ κ.	Ι. Διναροδάκης. Κεντρ. Φαρμ. Γ. Γεωργιάδου.
Ἐν Αἰγύπτῳ :	δ κ.	Η. Μάγνης. Beni-souef. Haute-Egypte.

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ *

Ο ΑΚΡΙΤΑΣ

I.

Καβάλλα πάει ὁ Χάροντας
Τὸ Διγενῆ στὸν Ἄδη,
Κι' ἄλλους μαζί.... Κλαίει, δέρνεται
Τ' ἀνθρώπινο κοπάδι.

Καὶ τοὺς κρατεῖ στοῦ ἀλόγου του
Δεμένους τὰ καπούλια,
Τῆς λεβεντιᾶς τὸν ἄνεμο,
Τῆς ὁμορφιάς τὴν πούλια.

Καὶ σὰ νὰ μὴν τὸν πάτησε
Τοῦ Χάρου τὸ ποδάρι,
Ὁ Ἀκρίτας μόνο ἀτάραχα
Κυττάει τὸν καβαλλάρη.

II.

— Ὁ Ἀκρίτας εἶμαι Χάροντα,
Δὲν περνῶ μετὰ χρόνια.
Μ' ἀγγίξεις καὶ δὲ μ' ἐνιωσεσ
Στὰ μαρμαρένια ἀλώνια;

Εἴμ' ἐγὼ ἡ ἀκατάλυτη
Ψυχὴ τῶν Σαλαμίνων.
Στὴν Ἐφτάλοφην ἔφερα
Τὸ σπαθὶ τῶν Ἑλλήνων.

Δὲ χάνομαι στὰ Τάρταρα,
Μονάχα ξαποσταίνω,
Στὴ ζωὴ ξαναφαίνομαι
Καὶ λαοὺς ἀνασταίνω.

Κ. Παλαμάς

* Ἀπὸ τοὺς Ἰάμβους καὶ Ἀνακρίστους.

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ*

ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

Τὰ λιγγρία τοῦ Διγενῆ. (Κύπρος). Εἰς τὴν Κύπρον ὑπάρχουσι δύο λιθάρια μεγάλα μασουρωτά, καὶ τὰ λέγουσι λιγγρία τοῦ Διγενῆ. Ὁ Διγενὴς αὐτὸς εἶχε πελώριο ἀνάστημα καὶ χέρια δυνατά, γιὰ τοῦτο καὶ σήμερα ἀκόμη, ὅταν θέλουσι νὰ εἶπουν γιὰ κανένα πῶς εἶναι ἀνδρειωμένος, τὸν λέγουσι Διγενῆ. Ἐκεῖνα τὰ λιθάρια λέν πῶς ὁ Διγενὴς τὰ ἔρρηξε μιὰ φορά μὲ τὸ μικρὸ του δάχτυλο ἀπὸ ἕνα μέρος εἰς ἕνα ἄλλο ποῦ ἦτον ὄραις μακριά, καθὼς τὰ παιδιὰ ρίχτουν ξύλα εἰς τὸ παιγνίδι, ὅπου λέγεται λιγγρί. Καὶ ὅσα ἄλλα λιθάρια ὅμοια εὐρίσκονται εἰς τὴν Κύπρον τὰ ὀνομάζουσι τὸ ἴδιο, λιγγρία τοῦ Διγενῆ.

Ἡ πεταλιὰ τάλόγου τοῦ Διγενῆ (Σητεία Κρήτης). Ὁ Διγενὴς καθάλλα ἔς τάλογὸ του μιὰ φορά ἐπήδησε ἀπὸ τῆ μιᾶν ἄκρη στὴν ἄλλη τῆς ρεματιᾶς ποῦ ναι κοντὰ ἔς τὴν Τουρλωτή. Καὶ ἔς τὸ μέρος ποῦ πάτησε τάλογὸ του φαίνεται: σὲ μιὰ πλάκα ἢ πεταλιὰ του.

Οἱ παδκαῖς τοῦ Διενῆ (Κύπρος). Οἱ παδκαῖς τοῦ Διενῆ ἔν ἔς τὴν Μαραθάσαν ἐπήδησαν ποῦ τὸ Τρόδος καὶ μὲ ἄλλο ἕνα πήδημαν εὐρέθηκεν ἔς τὴν ἀκροθαλασσιάν.

Τοῦ Διγενῆ τὸ μνήμα. (Χανία Κρήτης). Ὁ Διγενὴς ἦτονε ἀνδρειωμένος, ποῦ ποτὲ δὲν ἐνικήθη τὸν ἐβοηθοῦσε ὅμως καὶ ὁ τόπος του, ὅπου τοῖς περισσότεραις φοραῖς ἐπολεμοῦσε, γιὰτὶ ἦτον πολὺ δυνατὸς καὶ γι' αὐτὸ καὶ οἱ δχτροί του τοῦ ἔλεγαν.

Βουηθᾶ σ' ὁ τόπος, Διγενῆ, καὶ βγαίνεις κερδεμένος.

Καὶ σ' αὐτὸν τὸν τόπο τὸν ἔθαψαν καὶ εἶναι ἀπάνου ἀπὸ τοῦ Νερουκούρου, ἐκεῖ ποῦ τὸ λένε τοῦ Διγενῆ τὸ μνήμα, ἢ τὸ Καρατίδι.

Ὁ Διγενὴς (Μεσσαρὰ τῆς Κρήτης). Ὁ δυνατώτερος ἀπὸ ὅλους τοὺς Σαραντάπηχους ἦτονε ὁ Διγενὴς, ποῦ τὸν ἔλεγαν ἔτσι γιὰτὶ ἔζησε δύο γενεαῖς.

Αὐτὸς ἔρρηχνε τοὺς μεγάλους βράχους μακριὰ γιὰ παιγνίδι σὰν κότσια, καὶ φαίνονται πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ὡς τὰ σήμερα.

Κοντὰ ἔς τοῖς Καμάραις εἶναι ἢ σέλλα τοῦ Διγενῆ καὶ αὐτὴ εἶναι ἕνα αὐλάκι ἔς τὴν κορφή τοῦ βουνοῦ, ποῦ ἔγινε ἀπὸ τὸ βᾶρος του, ποῦ καβαλλίκευε τὸ βουνὸ καὶ καθόντανε. Καὶ παρακάτω ἔς τὴν ράχη εἶναι ἢ πατιὰ του, ἕνα βαθούλωμα μεγάλο. Γιὰτὶ ὅντας ἐδιψοῦσε ἔπατοῦσε ἐκεῖ τὸ ἕνα του πόδι καὶ τᾶλλο ἔς τὰντικρινὸ βουνό, κ' ἔσκυθε κ' ἔπινε νερὸ ἀπὸ τὸ ποτάμι ὀπῶτρεχε κάτω ἀπὸ τὰ σκέλια του. Καὶ μὲ τὰ γένεια

*Ἀπὸ τὰς Παραδόσεις, μέρος Α'. τῆς Βιβλιοθήκης Μαρασλῆ.

του ἔφραζε τὸ ποτάμι κ' ἐξεχειλίζε καὶ πλημμυροῦσε τὸν κάμπο τῆς Μεσσαρᾶς.

Ὅντας ἀπέθανε ὁ Διγενὴς, τὸν ἔθαψαν ἔς ἕνα ψήλωμα κοντὰ ἔς τὴν Γέργερη. Ἀλλὰ τὸ σῶμα του ἦταν πολὺ μακρὸ, καὶ δὲν χωροῦσε νὰ τὸ θάψουν ἔς τὸ ἀπλωμα ἐκεῖ ἀπάνω, γι' αὐτὸ ἀναγκαστήκανε νὰ τὸ κόψουσι ἐφτὰ κομμάτια, κ' ἔτσι μπόρεσαν καὶ τὸ χωσαν.

Ἡ Ρήαινα (Βουνὶ Κύπρου). Ἡ Ρήαινα ἦταν μιὰ, ποῦ ἔν ἐγέρασεν ποτὲ τῆς. Μικρὴ ποῦ ἦταν, ὁ κύρις τῆς ὁ βασιλέας ἔν τὴν ἔδειχνεν κί' ἄμα κ' εἶδασιν ὁ κόσμος ταῖς ὁμορφιαῖς τῆς, ἐπροσκυνῆσαν τὴν βασιλίτισσαν.

Ἦστερις μετὰ καιρὸν ἔκτισεν ἢ Ῥήαινα μέσα ἔς τὴν γῆν ἕνα πύργον μεγάλον κί' ἀγύριστον, κ' ἐχάθην μέσα κεῖ μὲ ταῖς σκλάβαις τῆς ταῖς ὁμορφαις καὶ τὰ χρυσά τῆς, καὶ πιδὸν δὲν φανερώναται.

Ὁ Διενὴς κ' ἢ Ρήαινα. (Πάφος τῆς Κύπρου). Ὁ Διενὴς ἀγάπαν τὴν Ρήαιναν, γιὰτὶ ἦταν ὁμορφη, κ' ἢ Ρήαινα ἐζήτησεν του νὰ τῆς φέρη ἔς τὸ παλάτιν καὶ ἔς τὰ σπιδκια τῆς τὸ νερὸν ποῦ τὴν Ἄπην. Ὁ Διενὴς ἔφερέν τῆς το καὶ φαίνεται ἀκόμα τὸ πετραύλακον μέσ' ἔς τὰ χωράφια. Ἄμμ' ἢ Ρήαινα ἦταν ἄπιστη, κ' ἔν ἐθέλησεν τὸν Διενῆν. Κ' ἐκεῖνος ἐθυμώθη καὶ ἄρπαξεν ποῦ τὴν Βίκλαν, ποῦ ἐκάθετον, τὴν πέτραν του κ' ἔσυρεν τὴν εἰς τὰ σπιδκια τῆς, κ' ἔπεσε δικυδὸ σκάλαις κάτω ποῦ τὸ παλάτιν τῆς. Κ' ἢ Ρήαινα ἐπέταξεν τὰγγράχτιν τῆς κ' ἔπεσεν δικτῶ δέκα σκάλαις κάτω ποῦ τὴν Βίκλαν.

Ὁ Διενὴς τότες ἐθύμωσεν κ' ἐκλώτισεν τὴν πέτραν του καὶ ἐσπάθισέν τὴν καὶ φαίνεται ἀκόμη ὡς τὴν σήμερον ἡμέραν πάνω ἔς τὴν πέτραν, πῶν κάτω ἔς τὸ Ριζόπαφον, ἢ σπαθικιά τοῦ Διενῆ. Ἄλλοι λέουσι πῶς ἔν τὸ γόνατον τοῦ Διενῆ ποῦ φαίνεται, ἄλλοι ἢ παδικιά, καὶ ἄλλοι ἢ δακτυλιὰ του. Καὶ τῆς Ρήαινας τὰγγράχτιν ἔν ἔξω ποῦ τὴν Πάφο.

Ν. Γ. Πολίτης

ΑΙΜΥΛΙΑΣ ΚΟΥΡΤΕΛΗ

Η ΜΑΡΚΙΖΑ

Όλοι τὸ ἔλεγαν πιά· εἶχε πάρη μιὰ συνήθεια — ἀπὸ τότε δὲ ποῦ φόρεσε κι' αὐτὴ ἓνα δαχτυλίδι — νὰ ἀκουμπᾷ ἐπάνω στὸ δεξιὸ τὸ ἀριστερὸ χέρι — ἓνα ὡμορφο ἀλήθεια χέρι — καὶ νὰ πέρνῃ μιὰ πόζα, σὰν ἀγίας μάρτυρος.

Ἡ ἀλήθεια εἶνε πῶς ἐσφιγγε τὰ χειλάκια της, σὰ νὰν τὰ ἐφοβεῖτο μὴν τύχη καὶ ποῦν ὅ,τι δὲν ἔπρεπε, ἐστύλωνε τὰ μελαγχολικὰ της μάτια — δύο μαῦρα μεγάλα μάτια — σ' ἓνα ἀόριστο σημεῖο, ἀκουμποῦσεν ἀπαλά, ἀπαλά, τὸ ἀριστερὸ ἐπάνω εἰς τὸ δεξιὸ χέρι κι' ἔμενε ἔτσι σ' ὅλο τὸ διάστημα τῆς ἀπογευματινῆς, χαρίζοντας ποῦ καὶ ποῦ κανένα θλιβερὸ χαμόγελο.

Κι' ἔλαμπαν ἔλαμπαν τὰ μαργαριτάρια κι' ἀστραποβολοῦσε σὰν αἱμάτινος κόμπος τὸ ρουμπίνι μὲς στὴ μέση τῆς μαργαριταρένιας μαρκίζας.

Οἱ ἄντρες — μάλιστα ἓνας ποῦ ὠνειρεύετο δάφνες ποιητικές — τὴν ἐδλεπαν συμπαθητικὰ καὶ τὴν ἐπροσκυνοῦσαν σὰ Μαντόνα.

Οἱ γυναῖκες — γυναῖκες. Μιά, ποῦ εἶχε προθέσεις φιλολογικές καὶ ἔκρινεν ὅλη τὴ ζωὴ ἔτσι σὰν κανένας μεγάλος σοφός, εἶπε, πέρνοντας σὰ ζωγράφος μὲ τὸ μάτι τῆς γραμμῆς τοῦ προσώπου της:

— Ὠραῖο κεφάλι!

— Ναί, ἀποκρίθηκεν ὁ Ποιητής· σὰν Παναγία τοῦ Στοῦκ!

Θέλεις τ' ἀκουσε, θέλεις δὲν τ' ἀκουσεν ἡ Ροδοῦλα ἐγύρισε τὰ μεγάλα της μάτια πρὸς αὐτόν, τὸν ἐκύτταξε θλιβερὰ κι' ἐρρόδισαν σὰν πέταλο πρωτόβγαλτου μπουμπουκιοῦ τὰ χλωμά της μάγουλα... ἴσως καὶ ἀπὸ κάποιαν ἀνάμνησι.

Τὴν ἐπλησίασαν δύο-τρία κορίτσια μ' ἓναν εὐθυμο χορευτή.

— Δὲ θὰ μᾶς πῆτε καὶ σεῖς τίποτα;

Ἐτρόμαξε κ' ἐντράπηκε, σὰ νὰ ἦτον ἔνοχος κι' ἐχρωστοῦσε κάτι σ' ὅλους αὐτοὺς τοὺς χαρούμενους ἀνθρώπους.

— Ἀλήθεια, εἶπεν· ἐγὼ δὲν ξέρω νὰ λέω τίποτα... καὶ τὰ ματάκια της ὑγράθηκαν λίγο· αὐτὸ τὸ πρόσεξεν ὁ Ποιητής.

— Ἄ, ὄχι δὲ καὶ τόση μετριοφροσύνη, ἀπῆντησεν ὁ νέος μὲ πονηράδα; τοῦλάχιστο δὲ θ' ἀκούσωμε κανέν' ἀπὸ τὰ δικά σας κομμάτια στὸ βιολί;

— Ναί, βέβαια, ἀπῆντησε δειλά, δειλά.

Τὸ πῦρε πολὺ δίκαιον· ἐχρωστοῦσε κι' αὐτὴ κάτι.

Ἐπῆρε τὸ βιολί στὰ χέρια· τὰ δαχτυλάκια της, τὰ χλωμά ὡς κεράκια, ἀνεβοκατέβαιναν ἐπάνω στὶς χορδές, ποῦ τῆς χᾶιδευσεν τὸ δοξάρι σὰν σπαθί, ποῦ ποτέ του δὲ θὰ μπόρῃσῃ νὰ κόψῃ δεσμούς.

Καὶ τὸ παιζόμενον κομμάτι ἔμοιαζε σὰν τὸ τραγοῦδι, ποῦ περνᾷ μὲς' ἀπὸ τοῦ ἀνέμου τὸ φύσημα καὶ ξεχύνεται θλιβερὰ κάτω ἀπὸ κάποιο παραθύρι, καὶ κροτεῖ ἀνίσχυρο κάποια θύρα, σαλεύοντας τῆς νυχτερινῆς σκιῆς, ποῦ ρίχνει γύρω ἀπὸ τὰ κοιμισμένα ἀντικείμενα τῶν φανῶν τὸ δειλὸ φῶς.

Σὰν τὸ τραγοῦδι, ποῦ εἶνε τόσο ἀνίσχυρο, ποῦ δὲν ξυπνᾷ τὰ φουντωτὰ δέντρα καὶ δὲ ρυτιδώνει, σὰ σκεπτικὸ μέτωπο, τὰ νερὰ τῆς κοιμισμένης λίμνης, ἀλλὰ σβύνει θλιβερὰ κάτω ἀπὸ τὸ παραθύρι, κρούοντας ἀνίσχυρο τὴ θύρα καὶ σαλεύοντας τῆς νυχτερινῆς σκιῆς, ποῦ χύνει γύρω ἀπὸ τὰ κοιμισμένα ἀντικείμενα τῶν φανῶν τὸ δειλὸ φῶς.

Κι' ἔλαμπαν τὰ μαργαριτάρια τῆς μαρκίζας τώρα περισσότερο, κι' ἀστραποβολοῦσε, σὰν αἱμάτινος κόμπος τὸ ρουμπίνι.

Ὅταν ἐτελείωσε κανεὶς δὲν ἐτόλμυσε νὰ χειροκροτήσῃ· σὰ νὰ ἐπλανῶντο ἀκόμη ὡς πουλάκια μέσα εἰς τὴν αἴθουσαν οἱ μελωδικοὶ τόνοι καὶ ὡς νὰ ἐφοβήθησαν οἱ ἀκροαταὶ νὰ μὴν τὰ τρομάξουν μὲ τοὺς πρόστυχους κρότους, ἐσιώπησαν.

Αὐτὸ ἡ Ροδοῦλα δὲν τὸ ἐκατάλαβε· τὸ πῆρε γιὰ ἀποτυχία. Ἦθελε νὰ ἐχάνετο ἀπὸ κεῖ, ἀφοῦ δὲν κατώρθωσε νὰ δώσῃ ὅ,τι ἐχρωστοῦσεν εἰς τοὺς χαρούμενους ἀνθρώπους. Ἡ κοκκινάδα, ποῦ εἶχε χυθῆ στὸ πρόσωπό της τὴν ὥρα τῆς θείας της ἐκτελέσεως, τὴν ἐφλόγιζε τώρα καὶ κόμποι ἰδρωτὸς φάνηκαν στὸ σιντεφένιο της μέτωπον, ὅμοιοι πρὸς τὰ μαργαριτάρια τοῦ δαχτυλιδιοῦ της.

Ἐπροσπαθοῦσε νὰ κρυφθῆ, σφίγγοντας νευρικὰ τὸ βιολί· λές καὶ χέρια μὲ βιολί εἶχαν γείνη ἓνα. Αὐτὸ τὸ ἐκατάλαβε μόνον ὁ Ποιητής.

— Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε, τῆς εἶπε, νὰ σᾶς συγχαρῶ ἐκ μέρους ὅλης μας τῆς συναναστροφῆς, ποῦ ἔμεινεν ἄφωνα ἐμπρὸς εἰς τὸ μεγαλεῖό σας.

Σαστισμένη, ἀπροετοίμαστη, κρατώντας μὲ τὸ δεξιὸ τὸ βιολί ἀκόμη καὶ μὴ προφταίνοντας, ἔδωσε τὸ ἀριστερὸ στὸ ἀπλωμένο χέρι τοῦ Ποιητοῦ.

Αὐτὸς σφίγγοντάς της τὸ χέρι τῆς ἐψιθύρισε:

— Σᾶς χρειάζεται καὶ λίγος ἐγωϊσμός!

— Καλέ, εἶδες, εἶπε κάποια, συνήθεια δὲ ποῦ τὴν πῆρε, ἀπὸ τότε ποῦ φόρεσε κι' αὐτὴ ἓνα δαχτυλίδι. αἰωνίως νὰν τὸ ἐπιδεικνύῃ; Δὲν εἶδατε ποῦ καὶ τώρα ἀκόμη ἐκεῖνο ἄπλωσε;

— Μὰ ποῦ τὴν πῆρε τὴ μαρκίζα; Αὐτὴ εἶνε θεόφτωχη, ῥώτισε μιὰ.

Ἡ φιλολογοῦσα δεσποινὶς ἐκούνησε φιλοσοφικὰ τὸ κεφάλι καὶ δύο τρεῖς ἄλλες ἐσοῦφρωνσαν χαμογελῶντας τὰ χεῖλη — ἔν' ἀπὸ κείνα τὰ χαμόγελα, ποῦ θέλεις νὰ κάνης, ὅτι σοῦ ξέφυγαν καὶ δὲν τοὺς ἐπιτρέπεις τάχα νὰ ἐκδηλωθοῦν — σὰ νάλεγαν: Θεοῦ, Κύριε, φυλακὴν τῷ στόματί μου! — Λές; εἶπε μία, ἀφοῦ τίς ἐκύτταξεν ὄλες στὴ γραμμὴ, μὲ πονηρὰ μισόκλειστα μάτια.

Οἱ ἄλλες ἐκούνησαν τοὺς ὤμους κι ἀνασήκωσαν τὰ φρύδια.

— Νέα, νέα, ἔχω νέα! ἐξεφώνησε μιὰ ἀδύνατη κοπελίτσα, μπλαινοντας πηδηχτὰ στὸ σαλόνι. ποῦ τὴν ἐπερίμεναν.

— Ἦρθε καὶ ἡ ἐφημερίδα τῆς γειτονιάς, διελόγησθη ἡ οἰκοδέσποινα.

— Τί; τί; ρώτησαν τ' ἄλλα κορίτσια.

— Καὶ στὰ δικά σας!

— Δηλαδή;...

— Νά! ἡ Ροδοῦλα ἀρραβωνιάστηκεν· ἡ μαρκίζα ποῦ φορεῖ εἶνε ὁ ἀρραβῶνας τῆς καὶ τὸ γάμο θὰ τὸν ἀργήσουν· τῶχουν ὅμως κρυφά.

— Οὐδὲν κρυπτόν, ὃ μὴ φανερόν γενήσεται, ἐφθέγγετο ἡ φιλολογοῦσα δεσποινίς.

— Καὶ μὲ ποιόν, μὲ ποιόν;

— Μὲ τὸν Ἀλέκο τὸ Δερλιάνο.

— Μπᾶ, μπᾶ! τί λές καλέ; Μ' αὐτὸν ποῦ συγγενεῖ με Τούρκους καὶ ἀγαποῦσε κάποτε τὴν κόρη τῆς παραμάνας του;

— Ναί, ναί· αὐτόν, εἶπεν ἡ ἐφημερίδα τῆς γειτονιάς, καταστενοχωρημένη ποῦ δὲν εἶξερε κι αὐτὴ τὴ λεπτομέρεια· εὐτυχῶς ποῦ ἐπροσποιήθη, ὅτι τῶξερε κι ἔτσι δὲν ἔχασε.

— Καὶ τί δουλειὰ κάνει;

— Ζωγράφος! εἶπεν ἡ ἐφημερίδα ξεσέροντας τὸ ζῆτα, ἐπιμένοντας στὸ ρὸ καὶ ξεσπώντας σὲ μικρὰ γέλοια.

— Οὐ, οὐ, θὰ προκόψη ἔκαναν οἱ ἄλλες.

— Αἶ, μὰ νὰ σᾶς πῶ· καὶ ποιὸν θάπερνε ἡ Ροδοῦλα; κανέναν πλούσιο; ὄχι βέβαια, ποτέ· αὐτὴ δὲν ἔχει στὸν ἥλιο μοῖρα· καὶ πολὺ τῆς καὶ καλὸ τῆς.

— Καὶ πολὺ τῆς καὶ καλὸ τῆς, ἐπανελάβαν ἕνα-δύο σὰν ἡχώ, ποῦ ποτὲ δὲν εἶχαν δική τους γνώμη.

— Μὰ τί τῆς ἦρθε νὰ κάνη ἀρρεβῶνα μὲ μαργαριτάρια· δὲν τὸ ξέρεи πῶς εἶνε χρουσουζιά; Ὁ θεὸς νὰ μὲ βγάλῃ ψεῦτρα, μὰ θὰ χύσῃ πολλὰ δάκρυα· μαργαριταρένιος ἀρρεβῶνας, ποῦ ἀκούστηκε! εἶπε μιὰ χοντρὴ κυρία.

— Καὶ πῶς τὰ κατάφερε;

— Δὲν ξέρω πῶς γνωρίστηκε μὲ τὸ Δερλιάνο, ὁ ὁποῖος

ξετρελλάθηκε μὲ τὸ κεφάλι τῆς, λέει. Τὴν παρεκάλεσε νὰ ποζάρῃ· ἐκείνη — ἐννοεῖται — δέχτηκε, κι ἀπάνω στὸ ζωγράφισμα, ἐκαταλάβατε, ἡ αἰώνια ἱστορία, ἐτελείωσε λέγοντας.

— Μὰ τί τῆς ἦρθε νὰ κάνη ἀρρεβῶνα μὲ μαργαριτάρια, ἐπανελάβεν ἡ χοντρὴ κυρία ἐντονώτερα, πεισματωμένη, ποῦ δὲν τὴν πρόσεξαν. Δὲν τὸ ξέρεи πῶς εἶνε χρουσουζιά; Ὁ θεὸς νὰ μὲ βγάλῃ ψεῦτρα, μὰ θὰ χύσῃ πολλὰ δάκρυα· μαργαριταρένιος ἀρρεβῶνας, ποῦ ἀκούστηκε!

Τὴ στιγμὴν ἐκείνη μιὰ σκάλα ἐπάνω στὸ πιάνο καὶ δύο τρεῖς βαρατσιόνες — προανάκρουσμα τραγουδιοῦ — ἐσκέπασε τὸ θαυμαστικὸ τῆς χοντρῆς κυρίας, ἡ ὁποία ἐσηκώθη εἰς τὸ κάθισμά τῆς καὶ ἄρχισε νὰ φιλοσοφῇ ἐπάνω εἰς τὴν ἐπιπόλαιότητα τῶν σημερινῶν κοριτσιῶν.

— Ποῦ τὰ δικά μας χρόνια!

Ἐνας μῆνας ἐπέρασεν· οἱ ἀπογευματινὲς ἐξακολουθοῦσαν ζωηρές· ἡ σημερινὴ ὅμως ἦταν ζωηρότερη, μὲ μικροὺς κύκλους καὶ πυρωμένες κουβέντες· τόσο, ποῦ κανεὶς δὲ καταλάβαινε τί ἔλεγαν.

— Αὐτὲς οἱ γυναῖκες! Ὅλες μαζὶ μιλοῦνε καὶ καταλαβαίνονται. Οἱ ἄντρες αὐτὸ δὲν τὸ ὑπέφεραν· διεμαρτυρήθησαν ἐντόνως, γέλοια καὶ φωνὲς ἐπικολούθησαν, ὅταν ἐπάνω εἰς τὴ στιγμὴν ἐφάνηκεν ἡ Ροδοῦλα μὲ τὴ μικρότερην ἀδελφὴ τῆς.

Ἐνα σούσουρο διέτρεξε τὴ συνάθροισι, σὰν κύκλωμα ἡλεκτριμοῦ καὶ ἀποτόμως ἐσθυσεν. Ἡ Ροδοῦλα ἐνοιωσεν ὄλα τὰ μάτια τους στυλωμένα ἐπάνω τῆς — καὶ κέρωσε.

Ὁ Ποιητὴς ποῦ ἔμενε παράμερα, ἔτρεξε, τὴ χαιρέτησε κάνοντας θόρυβο, γὰ νὰ σκεπάσῃ τὴ σιωπὴ καὶ τὴν εἰσήγαγεν εἰς τὸ μεγάλο σαλόνι, σὰν κανέναν ἀνάδοχος τοῦ μουαγενάζ, ποῦ θὰ εἰσήγαγεν εἰς τὴν αὐλὴν κανενὸς Λουδοβίκου κάποια Ντουμπάρύ! Αὐτὴ τὴ σκέψη τὴν ἔκαμεν ἡ φιλολογοῦσα δεσποινίς.

Ἡ Ροδοῦλα ἐκάθησε σιωπηλὴ, ἔρριξεν ἕνα βλέμμα ὑπευθύνου εἰς τοὺς χαρούμενους ἀνθρώπους καὶ ἔκανε πῶς σιάζει τὸ κάθισμά τῆς.

Ἡ οἰκοδέσποινα βλέποντας τὴν ἄπρηπὴν χασμιωδιαν, ἐκάθησεν εἰς τὸ πιάνο κι ἕνας γλυκύτατος χορὸς ἀκούστηκε.

Τὰ κορμιά ἐλύγισαν ἐμπρὸς εἰς τὴς κυρίες, ἐνῶ αὐτὲς ἐφρόντιζαν νὰ μὴ χάνουν τὴς μελετημένες πόζες.

Ἡ Ροδοῦλα ἐσοῦφρωνε τώρα περισσότερο τὰ χεῖλάκια τῆς κι ἐστύλωνε πλέον μελαγχολικὰ τὰ μάτια τῆς, βλέποντας τὴν ἀδελφοῦλα τῆς, ποῦ γιὰ χατῆρι τῆς ἦρχετο, νὰ χοροπηδᾷ.

Καὶ ὄλοι πιά τὸ παρετήρησαν. Εἶχε πάρῃ τώρα μιὰ συνήθεια νὰ σκεπάζῃ μὲ τὸ δεξι τ' ἀριστερὸ τῆς χέρι, σὰ νὰ ἐπρο-

σπαθοῦσε νὰ κρύψη τὴ μαρκίζα, ποῦ καπου - κάπου, διεκρίνοντο τὰ μαργαριτάρια τῆς, σὰν ἀποκρυσταλλωμένα δάκρυα.

Εἶχεν ὕφος ἐνόχου ἡ Ροδοῦλα, ἕνα ὕφος σὰ νὰ ἤθελε νὰ δικαιολογηθῆ σὲ ὄλους τοὺς ἀνθρώπους ἐκεῖ, νὰν τοὺς πῆ, ὅτι αὐτὴ δὲν ἔφταιγε καθόλου, μὰ καθόλου καὶ ὅτι τὸν ἀρραβωνιαστικό τῆς, τῆς τὸν ἐλπῆρεν ἐκείνη ἡ κόρη τῆς παραμάνας του, ποῦ τὴν ἀγαποῦσε πρῶτα ἀπ' αὐτὴν· δὲν ἔφταιγε οὔτε κι αὐτός, οὔτε ἡ ἀντίζηλός τῆς οὔτε καὶ ἡ ἴδια.

Κι ἔτσι εἶχε ἕνα ὕφος σὰ νὰ ἤθελε νὰ ζητήσῃ συγχώρησι ἀπὸ τοὺς χαρούμενος ἀνθρώπους· ἐνοιῶθεν, ὅτι ἐχρωστοῦσε νὰν τοὺς τὰ ἐξηγήσῃ ὅλα, ὅλα.

Κι ἐνῶ τὰ ἐσκέπτετο αὐτὰ ἐχάιδευεν ἀσυναίσθητα τὴ μαρκίζα, ποῦ τὰ μαργαριτάρια τῆς ἐφεγγαν σὰν ἀποκρυσταλλωμένα δάκρυα, καὶ ποῦ τὸ ρουμπίνι τῆς ἀστραποβολοῦσε σὰν αἱμάτινος κόμπος καινούργιας πληγῆς.

— Δὲ σὰς τῶλεγα ἐγώ;... ἔκαμεν ἡ χοντροὴ κυρία· μαργαριταρένιος ἀρρεβῶνας ποῦ ἀκούστηκε!

— Ἡ εὐλογημένη δὲν τῶδινε πίσω; εἶπε, λυπημένη τάχα ἡ ἐφημερίδα, ποῦ πρωτόφερε τὴν εἶδησι.

Θέλεις τ' ἀκουσεν ἡ Ροδοῦλα, θέλεις δὲν τ' ἀκουσε, τὴ στιγμὴν ὅμως ἐκείνην ἐσφίξε δυνατὰ τὸ δαχτυλίδι τῆς πλέον χλωμῆ. — Ἰσως καὶ ἀπὸ καμμιάν ἀνάμνησι.

Ξαφνικὰ ἀνασηκώθηκε σὰ νὰ ἐζητοῦσε κᾶτι. Ὁ Ποιτῆς ἔτρεξε πρὸς αὐτήν.

— Τὸ βιολί μου!...

Ἦθελε πολλὰ νὰ πῆ καὶ πολλὰ χρωστοῦσε σήμερα στοὺς χαρούμενος ἀνθρώπους. Πολλά, ὄχι κᾶτι.

Μὲ τὸ βιολί θὰ τᾶλεγεν ὅλα κι ὄλοι θὰ τὴν καταλάβαιναν.

Τῆς ἔδωσε τὸ βιολί τῆς κι ἔμεινε παράμερα ὁ Ποιτῆς σὰ νὰ τὴν παράστεκε.

Τὰ δαχτυλάκια τῆς, — τὰ χλωμὰ ὡς κεράκια — ἀνεβοκατέβαιναν στίς χορδές, ποῦ τῆς χαΐδενε τὸ δοξάρι, σὰ σπαθί, ποῦ ποτὲ δὲ θὰ μπορέσῃ νὰ κόψῃ δεσμούς.

Καὶ τὸ παιζόμενο κομμάτι ἐμοιαζε σὰν τὸ τραγοῦδι τῆς πληγωμένης ψυχῆς.

«Δὲν εἶμαι τὸ σύννεφον ἐγώ, ἔλεγε τὸ τραγοῦδι, ὅπου σπκόνω θυέλλας καὶ λυγίζω μὲ μάνητα τὸ λουλουδί ποῦ ἀνθεῖ στὸ μυστικὸ περβόλι.

Οὔτε τὸ φαρμακερὸν ἀγέρι ὅπου τινάζει τὰ φύλλα τῶν δεντρῶν κάνοντάς τα ν' ἀναρριγοῦν στὴ γυμνότητά τους.

Δὲν εἶμ' ἐγὼ τὸ κακόβουλον Πνεῦμα, ὅπου σέρνει εἰς χορὸν δαιμόνιον πρὸς τοῦ ὀλέθρου τὴν ἄβυσσον τὸν δειλὸν Ὀνειρον.

Ἐγὼ εἶμαι τὸ λουλουδί, ποῦ σειέται ἔρημο στὸ μυστικὸ περιβόλι κι ὅπου τὸ σύννεφον, ποῦ σπκόνει θυέλλας, μὲ λυγίζει μὲ μάνητα.

Ἐγὼ εἶμαι τὸ δεντρί, ὅπου τὸ φαρμακερὸν ἀγέρι μοῦ τινάζει τὰ φύλλα, κάνοντάς με ν' ἀναρριγῶ στὴ γυμνότητά μου.

Κι ἐγὼ τὸ δειλὸν Ὀνειρον, ὅπου τὸ κακόβουλον Πνεῦμα μὲ σέρνει εἰς χορὸν δαιμόνιον πρὸς τοῦ ὀλέθρου τὴν ἄβυσσον.

Ὡ! καὶ τὸ δάκρυ, ποῦ σταλάζει ἀπὸ τῆς ἄκρες τῶν χλωμῶν φύλλων, χωρὶς νὰ πληγῶνῃ τὴ Γῆ, ὕστερ' ἀπὸ τὸ κατακάθισμα τῆς θυέλλης».

Σὰν ἐτελείωσεν, ἐμουρμούρισε κάποιος:

— Νόστιμο κομματάκι!... ἐνῶ σὶ ἄλλοι τὴν ἐχειροκρότησαν.

Αὐτὸ ἡ Ροδοῦδα τὸ πῆρε σὰν προσβολή. Τῆς φάνηκε σὰν πομπή· σὰ νὰ τὴν ἐσυχαίροντο γιὰ τὸ χάλασμα τῶν ἀρραβῶνων τῆς καὶ ντράπηκε.

Αὐτὸ τὸ ἐκατάλαβε μόνον ὁ Ποιτῆς ποῦ δὲν ἐχειροκρότησε καὶ πλησιάζοντάς ταν, τῆς ἐψιθύρισε:

— Σὰς χρειάζεται καὶ λίγος ἐγωισμός!

Αἰμυλία Κούρτελη

Ὁ λέων τοῦ Ὑμηττοῦ.

ΑΝΔΡΕΑ ΚΑΛΒΟΥ

Ο ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΣ

ᾠδὴ

ὦ φιλότατη πατρίς,
 ὦ θαυμασία νῆσος,
 Ζάκυνθε· σὺ μοῦ ἔδωκας
 τὴν πνοήν, καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος
 τὰ χρυσὰ δῶρα!

Καὶ σὺ τὸν ὕμνον δέξου·
 Ἐχθαίρουσιν οἱ Ἀθάνατοι
 τὴν ψυχὴν, καὶ βροντάουσιν
 Ἐπὶ τὰς κεφαλὰς
 τῶν ἀχαρίστων.

Ποτὲ δὲν σὲ ἔλνισμόνησα,
 Ποτέ.—Καὶ ἡ τύχη μ' ἔρριψε
 Μακρὰ ἀπὸ σέ· μὲ εἶδε.
 Τὸ πέμπτον τοῦ αἰῶνος
 εἰς ξένα ἔθνη.

Ἀλλὰ εὐτυχής, ἢ δύστηνος
 Ὅταν τὸ φῶς ἐπλούτει
 τὰ βουνὰ καὶ τὰ κύματα,
 Σὲ ἐμπρὸς τῶν ὀφθαλμῶν μου
 Πάντοτε εἶχον.

Σὺ, ὅταν τὰ οὐράνια
 Ρόδα μὲ τὸ ἀμαυρότατον
 Πέπλον σκεπάζῃ ἡ νύκτα,
 Σὺ εἶσαι τῶν ὀνείρων μου
 Ἡ χαρὰ μόνη.

τὰ βήματά μου ἐφώτισε
 Ποτὲ εἰς τὴν Αὔσονίαν,
 Γῆ μακαρία, ὁ ἥλιος·
 Κεῖ καθαρὸς ὁ ἀέρας
 Πάντα γελάει.

Ἐκεῖ ὁ λαὸς νύτύχησεν·
 Ἐκεῖ ἡ Παρνασσία κόραι
 Χορεύουν, καὶ τὸ λύσιον
 Φύλλον αὐτῶν τὴν λύραν
 Κεῖ στεφανώνει.

Ἄγρια, μεγάλα τρέχουσι
 τὰ νερὰ τῆς θαλάσσης,
 Καὶ ρίπτονται καὶ σχίζονται
 Βίαια ἐπὶ τοὺς βράχους
 Ἄλβιονείους.

Ἀδειάζει ἐπὶ τὰς ὄχθας
 τοῦ κλεινοῦ Ταμνσοῦ,
 Καὶ δύναμιν, καὶ δόξαν,
 Καὶ πλοῦτον ἀναρίθμητον
 τὸ ἀμαλθεῖον.

Ἐκεῖ τὸ αἰόλιον φύσημα
 Μ' ἔφερον· ἡ ἀκτίνες
 Μ' ἔθρεψαν, μ' ἐθεράπευσαν
 τῆς ὑπεργλυκυτάτης
 Ἐλευθερίας.

Καὶ τοὺς ναοὺς σου ἐθαύμασα
 τῶν Κελτῶν ἱερά
 Πόλις· τοῦ λόγου ποία,
 Ποία εἰς ἐσὲ τοῦ πνεύματος
 Λεῖπει Ἀφροδίτη;

Χαῖρε Αὔσονία, χαῖρε
 Καὶ σὺ Ἀλβιῶν, χαιρέτωσαν
 τὰ ἐνδοξα Παρίσια·
 Ὠραία καὶ μόνη ἡ Ζάκυνθος
 Μὲ κυριεύει.

τῆς Ζακύνθου τὰ δάση,
 Καὶ τὰ βουνὰ σκιώδη,
 Ἦκουον ποτὲ σημαίνοντα
 τὰ θεῖα τῆς Ἀρτέμιδος
 Ἀργυρὰ τόξα.

Καὶ σήμερον τὰ δένδρα,
Καὶ τὰ πηγὰς σεβάζονται
Δροσεράς οἱ ποιμένες·
Αὐτοῦ πλανῶνται ἀκόμα
Ἡ Νηρηίδες.

Τὸ κῦμα Ἴόνιον πρῶτον
Ἐφίλησε τὸ σῶμα·
Πρῶτοι οἱ Ἴόνιοι Ζεφυροὶ
Ἐχάιδευσαν τὸ στῆθος
Τῆς Κυθερείας.

Κι' ὅταν τὸ ἐσπέριον ἄστρον
Ὁ οὐρανὸς ἀνάπτη,
Καὶ πλέωσι γέμοντα ἔρωτος
Καὶ φωνῶν μουσικῶν
Θαλάσσια ξύλα·

Φιλεῖ τὸ ἴδιον κῦμα,
Οἱ αὐτοὶ χαϊδεύουν Ζέφυροὶ
Τὸ σῶμα καὶ τὸ στῆθος
Τῶν λαμπρῶν Ζακυνθίων
Ἄνθος παρθένων.

Μοσχοβολαεὶ τὸ κλίμα σου,
Ὡ φιλάτη πατρίς μου,
Καὶ πλουτίζει τὸ πέλαγος
Ἀπὸ τὴν μυρωδίαν
Τῶν χρυσῶν κήτρων.

Σταφυλοφόρους ρίζας
Ἐλαφρά, καθαρὰ,
Διαφανῆ τὰ σύννεφα
Ὁ βασιλεὺς σοῦ ἐχάρισε
Τῶν Ἄθανάτων.

Ἡ λαμπὰς ἡ αἰώνιος
Σοῦ βρέχει τὴν ἡμέραν
Ταῦς καρπούς, καὶ τὰ δάκρυα
Γίνονται τῆς νυκτὸς
Εἰς ἐσὲ κρίνοι.

Δὲν ἔμεινεν εἰς ἔπεσε
Ποτὲ εἰς τὸ πρόσωπόν σου
Ἡ χιῶν· δὲν ἐμάρανε
Ποτὲ ὁ θερμὸς Κύων,
Τὰ σμάραγδά σου.

Εἶσαι εὐτυχής· καὶ πλέον
Σὲ λέγω εὐτυχεστέραν,
Ὅτι σὺ δὲν ἐγνώρισας
Ποτὲ τὴν σκληρὰν μάστιγα
Ἐχθρῶν, τυράννων.

Ἄς μὴ μοῦ δώσῃ ἡ μοῖρά μου
Εἰς ξένην γῆν τὸν τάφον·
Εἶνε γλυκὺς ὁ θάνατος
Μόνον ὅταν κοιμώμεθα
Εἰς τὴν πατρίδα.

Ἄνδρέας Κάλδος

ΠΟΙΗΤΙΚΑ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ

ΖΑΝ ΜΩΡΕΑΣ

Δέν είμπερῶ νὰ γνωρίζω ἂν οἱ αἰῶνες ποῦ μᾶς περιμένουν θὰ διατηρήσουν ἔλα τὰ ἐνόματα τῶν ποιητῶν ποῦ ἐτάραξαν ε' τὴν ἐποχὴ μας τὸν κόσμον τῶν σκέψεων ε' τὴν Γαλλία κ' ἐθώπευσαν μὲ τοὺς ἤχους τῆς λύρας, τῆς ἁρμονίας καὶ τῆς Ὁμορφίας τὴν ψυχὴν. Τὸ ἴδιο καὶ ἂν ὄλες αὐτὲς οἱ ποιητικὲς σχολὲς θὰ ἐξασκήσουν ὕστερα ἀπὸ μερικὰ χρόνια τὴν ἴδια ἐπίδραση ὅπως σήμερον ε' τὰ ἀδυνατώτερα πνεύματα.

Τὸ ζήτημα εἶνε κάπως δύσκολον τὸ νὰ μαντέψῃ κανεὶς τὴν διάρκειαν ἐνὸς ποιητικοῦ ἔργου ὀλοκλήρου ἐποχῆς ἀπὸ τὴν ἐπιτυχίαν ποῦ εἶχεν αὐτὸ ε' τὸν καιρὸ του κ' ἀπὸ τὸν θόρυβον ποῦ σήκωσε ε' τὴν ἡλικίαν τῆς νιότητος του. Καὶ ὅμως ὑπάρχουν μερικὰ ἱστορικὰ-γεγονότα ποῦ μᾶς βεβαιώνουν ἕνα συλλογισμὸν παράδοξον ἴσως μὰ ὄχι: ὀλιγώτερον φιλοσοφικὸν γιὰ τὴν ἀντιληψὴν κάποιων ὑψηλοτέρων ἰδεῶν, πῶς ἔργα ποῦ εἶχαν μεγάλη ἐπιτυχίαν δὲν εἶνε καὶ τὰ τελειότερα, ἀλλὰ συμβαίνει — ὄχι πάντα — μὰ πολὺ συχνὰ νὰ ἦνε ἐκεῖνα ποῦ εἶχαν τὰ μεγαλειότερα ἐλαττώματα.

Τὰ ἐλαττώματα αὐτὰ δὲν εἶνε ὁ τόπος ἐδῶ γιὰ νὰ τὰ ξεψαχνίσω ἂν εἶνε τὸ πόρισμα τῆς σύγχρονης πνευματικῆς ἀνωμαλίας, ἢ ἄλλων αἰτιῶν, εἶνε ὅμως ἐλαττώματα χαρακτηριστικὰ γιὰ νὰ χρωματίσουν μίαν ἐποχὴν ποῦ μέσα τῆς χορεύει μ' ἐπιδειξιότητα καλοῦ χορευτῆ ἢ ἀγωνία τῆς ψυχῆς μὲ τὴν ἀνησυχίαν τοῦ πνεύματος, αὐτὸ τὸ ἀπαίσιον βᾶρος τοῦ αἰσθηματος καὶ τῆς σκέψεως γιὰ τὴν δημιουργίαν μιᾶς ἄλλης ζωῆς, γιὰ τὴν εὕρεση ἐνὸς ἄλλου κόσμου ποῦ ἐντὸς του ἢ ψυχῆ καὶ τὸ πνεῦμα θὰ εἴμπερὸν νὰ στήσουν τὴν σκηνὴν του, γιερμάτη ἀπὸ γαλήνην γιὰ τὴν ψυχὴν καὶ ἀπὸ Ὁμορφίαν καὶ Ἀλήθειαν γιὰ τὸ Πνεῦμα.

Καὶ ἡ θλίψη τῆς ψυχῆς ὑπάρχουν πολλὰς πιθανότητες πῶς μπορεῖ ἐπιτέλους νὰ εὕρῃ κάποια γαλήνην ε' τὴν μετριότητα ποῦ μᾶς ἔρχεται ἀπὸ μίαν ἀνάλογον φυσικὴν ιδιότητα τῆς ἴδιας ψυχῆς, ἢ ἀνησυχίαν ὅμως τοῦ πνεύματος σὰν δύσκολον φαίνεται, νὰ θελήσῃ κανεὶς καὶ βεβαιώσῃ πῶς μπορεῖ νὰ κρατηθῇ μέσα ε' τὰ ἔρια τοῦ ὠραίου, ναῦρῃ τὸ βάλσαμον τῆς ε' τὴν παρατήρησιν τοῦ ὑπαρχοῦ κόσμου ἢ καὶ πρὸ πέραν ἀκόμα ε' τὸ ὑπερῖον τοῦ ὑπονοήσιμου. Νιόθω βέβαια πῶς ἡ ἀνησυχία αὐτὴ τοῦ πνεύματος θὰ αἰσθάνεται πάντα μὴ ἐξαιρετικὴ ἡδονὴ ε' τὴν θεωρίαν τῆς Ὁμορφίας, μὴ

μέθην ἀπεριόριστη ἴσως, ὑποκειμενικὴ αἰωνίως, μὰ ποτὲ ἱκανοποιητικὴ, ποτὲ ἱκανὴ νὰ τὴν συγκρατήσῃ μακριὰ ἀπὸ τοῦ ἀπολύτου τὴς δονῆσης. Ὑπάρχουν ἴσως μερικὲς αἰτίαι γιὰ τὴς ἐσωτερικὲς αὐτὲς ἐνέργειαι τοῦ ὄργανισμοῦ, μὰ εἶνε αἰτίαι ὄχι: καλὰ ἐξακριβωμέναι ἀκόμα, ὑποθέσεις καὶ ὄνειρα κ' ποῦ δὲν θὰ εἶνε καθόλου παράξενα ἂν μείνουν γιὰ πάντα τέτοια ε' τὴν ἀνθρώπινον νόησιν:

Τὸν σχετικὸ σκοπὸ τῆς ζωῆς στενότερα δεμένο, ἂν ὄχι καθ' ὀλοκλήρην μὲ τὸν ἀπόλυτον, μὰ πάντα μὲ κάποια μεταφυσικὴ πνοὴ ε' τὴν ἐκδήλωσιν τῶν δημιουργικῶν φαινομένων ἀνέλαβε συστηματικώτερα κάπως νὰ μᾶς ἀναπαραστήσῃ ἢ ποιήσῃ τῶν τωρινῶν χρόνων. Τονίζω τὴν λέξιν συστηματικώτερα γιὰτὶ ἡ ἐκδήλωσις τῶν δημιουργικῶν φαινομένων μὲ τὸν βαθύτερον μεταφυσικισμὸν ἦταν τάση ὄλων τῶν ἐποχῶν ἀπὸ τὴν Ὁμηρικὴν καὶ Ἑσσοδικὴν ὡς τὰ τώρα καὶ θὰ εἶνε ὡς τὴν πρὸ μακρινότερη ζωὴ τοῦ πλανήτου μας. Ἡ ἐποχὴ μας ὑπερπλημμυρισμένη ἀπὸ τοὺς ἀτμούς τοῦ πραγματισμοῦ εἶχεν ἀνάγκην ἀπὸ κάποιαν ἀντίδρασιν καὶ ἡ πραγματικὴ Ὁμορφία ἔπρεπε ν' ἀφήσῃ θέσιν ε' τὴν ὑπονοούμενην ὅπως καθε ἀντικείμενον πρὶν πάρῃ τὸ εἰσιτήριον του γιὰ τὴν σφαῖραν τῆς τέχνης νὰ παθαίνη μίαν μεταμόρφωσιν ποῦ θὰ τὸ μετουσίωσεν μὲ τὸ λεπτότατον περιβάλλον τῆς τέχνης θὰ τὸ ἰδεοποιήσῃ μ' αὐτὸ κ' ἔτσι: θὰ τὸ ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τὴν ποταπὴν πραγματικότηταν, ὅπως τὸ θέλη κ' ὁ Μπωντελέρ.

Μὲ τέτοιαις ὅμως διαθέσεις τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ψυχῆς εἴμαστε ἐν plein γένε καὶ φαντάζομαι: πῶς ὁ ποιητὴς τῶν «Fleurs du Mal» ποῦ ὠνειρεύονταν νέα ἄνθη, δὲν ἔδωκε μάταια τὴν ὄψιν, ὄχι: ε' τὸν συμβολισμὸν μὰ πρὸ μακρινότερα ἀκόμα ε' τὸν νεοιδανισμὸν. Ἦν πυρκαϊὰ ποῦ ὑπέβοσκεν ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ ρωμαντισμοῦ, τὴν ἐξεμεταλλεύτικεν ὁ Συμβολισμὸς συστηματικώτερα, μὰ ρωμαντισμὸς καὶ συμβολισμὸς εἶνε λέξεις ἄδειαι ἀπὸ νόημα σὰν περιορίζονται ε' τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν. Κατὰ βάθος ἡ αἰτία τῆς ποιήσεως μένει πάντα ἢ ἴδια καὶ ἡ διαφορὰ εἶνε ε' τὸν τρόπο τῆς θεωρίας τῆς φύσεως καὶ ε' τὴν δύναμιν τῆς ἐκλογῆς τῶν στοιχείων γιὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ ἰδεώδους ὠραίου.

Ὁ Συμβολισμὸς ποῦ θέλησε νὰ μᾶς ἀναπαραστήσῃ τὸ κατὶ ποῦ σελαγίζει μέσα ε' τὸ ἄπειρον, αὐτὸ τὸ κατὶ ποῦ τρεμολάμπει: ἔξω ἀπὸ τὸ φαινομενικὸ νοούμενον, μολονότι ὁ ὑποκειμενισμὸς του εἶταν ὀλοσώματος βγαλμένος ἀπ' τὸν πλατωνισμὸν κ' ἀπ' τὴν θεωρίαν τοῦ ὑπονοήσιμου τῆς Στωϊκῆς φιλοσοφίας, τὸ ἔλεον του δὲν εἶταν ἀντάξιον τῆς φήμης του. Κ' ἀπ' τοὺς τρεῖς δημιουργοὺς τοῦ Συμβολικοῦ ναοῦ, τὸν Μαλαρμέ, τὸν Βερλαῖν καὶ τὸν Μωρεᾶς δὲν βρίσκει κανεὶς ἀπὸ τοὺς δύο πρώτους παρὰ μίαν τάσιν ἐπιτηδευμένην γιὰ τὴν ἀναπαραστήσῃ τοῦ ὄνειρου μ' ἔλη αἰσθητικὴ ἐντύπωση ποῦ ἀφίνει: ὁ μυστικισμὸς τοῦ Μαλαρμέ καὶ ἡ ἀνήσυχον μελαγχολία τοῦ Βερλαῖν. Αἰσθάνομαι βαθύτατα τὸν πόνον τοῦ Μαλαρμέ ὅταν λέγει:

Mon âme est vide; où fuir?

δὲν αἰσθάνομαι ὅμως λιγότερο σπαραγμὸ καὶ εἰς τὴν κραυγὴ τοῦ Οὐγκῶ

Pleine d'angoisse mon âme est plus forte

οὔτε μοῦ ξεφεύγει ἡ εὐωδία τῶν ἀνθέων τοῦ Σεπτέμβρη τοῦ Βερλαίν «ποῦ δὲν θὰ ξαναθίσουν» καὶ ἡ μεγαλύτερη ἴσως ἀνησυχία τοῦ πνεύματος του «ἂν ἦρθεν ἄργα ἡ γρήγορα εἰς τὴν ζωὴ» ἀλλὰ μοῦ δίνουν τὴν ἐντύπωση πῶς ὁ ποιητικὸς τους φακὸς εἶναι πολὺ στενότερος ἀπὸ τὴν ὠραία ὄρμη τους.

Βλέπουμε εἰς τὸ ποιητικὸ τους ἔργο νὰ λάμπη πλουσιώτατα ἡ μορφή, τὸ ξεχωριστὸ καθενὸς ὕφος, χαρακτηριστικὸ κάποιας δυνάμεως, μὰ λείπει ἡ μεγάλη πνοὴ τῆς ψυχῆς μ' ὅλη τὴν στυγνότητα τῆς καὶ τὸ πνεῦμα στενεύει. Σ' τὴν νέα τους τεχντροπία δὲν εἶταν ἡ ἰδιοφυΐα τους μὰ ὁ σκοπὸς γιὰ τὴν ἄρνηση τοῦ παρνασσιζμοῦ, χωρὶς τὸν σκοπὸ τους αὐτὸν νὰ τὸν διευθύνῃ ὁ ἀσυνείδητος εἶτε καὶ ἐνσυνείδητος ἐκλεκτισμὸς προτέρημα τοῦ γνησίου Ἀπολλωνιακοῦ πνεύματος καὶ ὄχι μιᾶς ἀπλῆς ποιητικῆς διαθέσεως.

* *

Μέσα εἰς αὐτὸ τὸ περιβάλλον μορφώθηκε καὶ τὸ ταλέντο τοῦ Μωρεᾶς. Οἱ ἴδιες σκέψεις τὸν ἐβασάνισαν, οἱ αὐτὲς ἐπιθυμίες ἐργοῦσαν εἰς τὴν ψυχὴ του καὶ ἡ ἴδια ἀνησυχία ἔσφιγγε τὸ πνεῦμα του. Καθαρὸς ὅμως ποιητικὸς νοῦς ὅσο εἰς τὴν ἀρχὴ οἱ ἀλληλεπιδράσεις τὸν ἐσάστισαν, τὰ θέληγτρα τοῦ συνεταιρισμοῦ γιὰ τὴν οἰκοδομὴ τοῦ συμβολικοῦ ναοῦ τὸν ἐκούρασαν. Τὰ συνδικάτα μόνον εἰς τὴν ποίηση δὲν ἔχουν πέραση καὶ ἡ ἀνθρώπινη σκέψη ποῦ εἶνε σφιχτὰ δεμένη μὲ τὴν ὁμορφιὰ τῆς αἰωνιότητος ὅσο κι' ἂν παραγκωνισθῇ ἀπὸ τὴν γύρω ἡλιθιότητα θὰ λάμπη μιὰ ἡμέρα γιὰτὶ εἶνε σὰν τὸν ἥλιο ποῦ οἱ συνεφιασμένες ἡμέρες κρατοῦν κρυμμένο γιὰ λίγο ἀπὸ τὰ μάτια μας. Κι' ἂν ἡ «Sagesse» τοῦ Βερλαίν καὶ τὸ «Après-Midi d'un Faune» τοῦ Μαλαρμέ εἶνε τὰ στέρεα θεμέλια τοῦ νέου ναοῦ τῆς Συμβολικῆς Σχολῆς ὅπου ἔπρεπε νὰ ἱεουργήσῃ ἡ νέα σκέψις μὲ τὴν νέαν ὁμορφιὰν πεπλωμένες μὲ ἤχους καὶ ὄνειρα, τὰ «Cantilènes» καὶ ὁ «Pelerin Passionné» εἶνε ὁ τροῦλος τοῦ ναοῦ τούτου, αὐτὴ ἡ ἴδια ἀναπαράστασις τοῦ ὄνειρου μέσα εἰς τὸ ὄνειρο «Le rêve en rêve» τοῦ Μωρεᾶς. Καὶ ὅμως ἡ ὁμορφιὰ τῆς τεχντροπίας τοῦ Συμβολικοῦ ναοῦ δὲν εἶναι ὁ Παρθενῶνας τοῦ νεωτέρου πνεύματος.

* *

Μέσα εἰς αὐτὴ τὴν Συμβολικὴ μάζα ἐξετυλίχθηκε καὶ ἡ ποιητικὴ μορφή τοῦ Μωρεᾶς. Μέσα εἰς τὴν ἀνησυχία ἐκείνη τοῦ πνεύματος γιὰ τὴν ἀναζήτησιν νέων ἐκφράσεων, νέων καλλιτεχνικῶν μορφῶν καὶ γιὰτὶ ὄχι, ὅπως λέγει ὁ Νίτσε γιὰ τὴν ἀναζήτησιν «νέου φωτός» ἐνός «Ἡλίου καθ' ὅλοκληριαν νέου». Καὶ μ' αὐτὴ τὴν ἀντιλήψιν τῆς τέχνης καὶ τῆς ζωῆς ἐπλανήθησαν τ' ἀπλούστερα πνεύματα. Μὰ ὁ Μωρεᾶς προικισμένος μὲ τὴν διαισθητικὴν ὀξυδέρκεια τοῦ μεγάλου ποιητῆ θυμήθηκε τὸν Ἐκκλησιαστῆ «οὐδὲν καινὸν ὑπὸ τὸν ἥλιον» καὶ τὸν Σαίξπηρο «τίποτε δὲν εἶνε παλῆς»

καὶ ἄρχισε τὸ μακρυνὸ του ταξίδι. Μὲ τὴν ἐσωτερικὴ συνείδηση ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ψυχῆς τὰ διάφορα ποιητικὰ του ἔργα δείχνουν πῶς ἔκαμε πολλοὺς σταθμούς. Οἱ κυριώτεροι σταθμοὶ εἰς τὴν σκέψιν του καὶ εἰς τὴν τέχνην του εἶνε οἱ τροβαδοῦροι καὶ οἱ βάρδοι τῆς Προεγγυίας ὁ ἀθάνατος Thibaut ὅστερα ὁ 16ος αἰῶνας μὲ τὸ λατινικὸ πνεῦμα καὶ ἀπὸ ἐκεῖ κατ' εὐθείαν πιά εἰς τὸν ἀνθοστρωμένον κῆπο τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πνεύματος.

Ἐδῶ ὁ ποιητὴς κουρασμένος ἀπὸ τὸν νεώτερον ψευτοπολιτισμὸν θυμήθηκε πῶς ἔπρεπε νὰ ξαποστάσῃ σιμὰ εἰς τὴς «βρέθρων νομάδες Κηφισοῦ» νὰ δροσιστῇ ἀπὸ τὸ αὔλο νερό τους, νὰ καθρεφτισθῇ εἰς τὰ νάματα τους ποῦ ἀπλώνονται ὀλοκάθαρα πάντα καὶ διάφανα μπροστὰ εἰς τὰ μάτια τῆς διανοίας καὶ τῆς ψυχῆς. Τὴν σκέψιν του ἄφησε νὰ τὴν σύρῃ ἐκεῖ ἡ νοσταλγία τοῦ Ἡλίου ποῦ δὲν σβύνει ποτὲ μέσα εἰς τὰ βάρβαρα ξεφώνητά τῆς σύγχρονης ψυχολογίας καὶ τῆς ἀντιλήψεως εἰς τὰ ὑπερούσια ἐπίπεδα τῆς τέχνης, διατὶ ἀληθινὰ κατὶ τι δικό του ἐπλανᾶτο ἐκεῖ ἀκόμα, κατὶ τι αἰώνια ποῦ ἡ Ἀπολλώνιος Μοῦσα τοῦ ἐκκληροδότησε νὰ τραγουδήσῃ βυθισμένος «εἰς τὸ ἀβρὸ λίκνο τῆς διανοητικῆς θάλασσης τῶν κρώτων του ἡμερῶν».

Καὶ φαντάζομαι πόσο εἶνε ἐπίπενο ἓνα τέτοιο διανοητικὸν ταξίδι καὶ πόσο θριαμβευτικὸ ὑπῆρξε γιὰ τὸν Μωρεᾶς, χτῆμα τῶν τρανῶν πάντα ὅπως ὁ ποιητὴς τῶν «Στροφῶν» μᾶς δείχνει. Στρηγιγμένος εἰς τὸν φιλικὸν βραχίονα τῆς Καλλιόπης δὲν βαρέθηκε νὰ πλησιάσῃ καὶ νὰ προσκυνήσῃ μὲ μιὰ ἄρρητη εὐλάβεια ὄλους τοὺς βωμούς τοῦ πνεύματος — ὅπως ἀφίνει νὰ ὑπνοήσωμεν εἰς τὸν «Περιπαθῆ Προσκυνητῆ» je ne suis pas un ignorant dont les Muses ont ri ἀφίνοντας τὴν ψυχὴν του καὶ τὸ πνεῦμα του νὰ ἐνωτισθῇ ὄλους τοὺς ἀρχιερεῖς τοῦ ὠραίου, παίρνοντας ἀπὸ τὴς προσφορὰς τους ὅ,τι τοῦ ἐχρησίμειε καὶ ὅ,τι τοῦ ἀνῆκε, μοιάζοντας σὲ τοῦτο τὸν ἀθάνατον δάσκαλό του τῆς Μάντουας μαζὶ μὲ τὸν ἀριστοκράτη Φλωρεντινὸν ποῦ τὸν ὠδήγησαν ναῦρην τὴν «Ἐριφύλη» του γιὰ νὰ ξανοίξῃ ἐκεῖθεν τὸν ναὸ τοῦ Ἀπόλλωνος.

Καὶ ἐδῶ, ἰδίως ἐδῶ, εἰς τὰ προπύλαια τοῦ Ἀπολλωνιακοῦ ναοῦ ὅπως ὁ Ἴωνας τοῦ Εὐρυπίδου ἐθήτεψε μὲ τὴν ὑπέροχην ὑπομονὴν τοῦ ἀριστοκράτη, γιὰ χρόνον πολὺ, φέροντας ὅπως ὁ Ἴωνας εἰς τὸ αἶμα του, ὁ ποιητὴς εἰς τὴν ἄκρην τῶν δέκα δακτύλων του τὸν μέγαν ἀνακτα τῶν Μουσῶν «Moi qui porte Apollon au bout de mes dix doigts» γιὰ νὰ καλλιεργήσῃ μὲ περισσοτέρα ἀσφάλεια τὸν διανοητικὸν κῆπον ποῦ μέσα ἔχτισε μὲ Ἰχτινέιο ἀρχιτεχτονικὴν τὸν φωτοβόλον ναὸ τοῦ Καλοῦ καὶ γιὰ νὰ κραυγάσῃ «λατρεύοντας τὴν φωνὴν τῆς εἰμαρμένης» ὅπως ὁ Σωκράτης, πῶς ἔντονα καὶ μ' ἓνα καθαρὸτατο καὶ μυστηριώδη συμβολισμὸν ποῦ μὲλις ὑπνοεῖ κανεὶς τὸν βαθὺ συλλογισμὸν του,

Tu me la dois enfin cette faveur ô Parque
Qui filas tous mes maux
De songer à mon gré, balancé dans la barque
Sous les feux de gémaux.

*
**

Σ' τὴν θητεία καὶ τοὺς περιπάτους τοῦ μέσα εἰς τὸ ἱερὸ τέμενος ἀρχίζει ἡ νεώτερη περίοδος τῆς σκέψης τοῦ πού θά σημειώσῃ ἕνα ἀπὸ τοὺς μεγάλους σταθμοὺς εἰς τὴν καλλιτεχνία τοῦ λόγου καὶ τὸ ἔνδυμα τοῦ περιπατοῦς προσκυνητῆ μεταβάλλεται εἰς ἔνδυμα προφήτη. Ὁ ἰδρυτὴς τῆς Ρομανικῆς Σχολῆς πού εἰς τὴν «Ἐρυφίλη» μᾶς δείχνει τίς ἴδιες ιδιότητες μὲ τὸν Ρακίνα, νὰ συλλαμβάνῃ τὴν σκέψιν ὅπως ἐκεῖνος εἰς τὴν πρώτη ἀρχὴ τῆς, νὰ τὴν θερμαίνῃ ἀπὸ τὰ φτερά τῆς φαντασίας τοῦ ὡς πού νὰ λάβῃ αὐτὴ ζωὴ, ὁ ἄβρὸς ἀρπιστῆς πού τὴν ποιήσῃ του διαπνέει ἕνας περιπαθέστατος αἰσθηματισμὸς ὡς ἕνα ἄρωμα ὑπερκοσμίου βόδου, ὅλως διόλου ἀντίθετον μὲ τὸν ἀγωνιώδη αἰσθηματισμὸ τοῦ Βερλαίν καὶ τὸν βαθὺ μὰ πολὺ συχνὰ ἐπιτηδευμένο τοῦ Οὐγκώ, ἕνας αἰσθηματισμὸς βαθύς, γαλήνιος καὶ ἰσχυρὸς ἀποσταγμένος μέσα εἰς τοὺς ἰδεαλισμοὺς τῆς Ὁμορφιάς, ἄρχισεν ἀπὸ τὴν ἐπήρεια τοῦ δαιμονιακοῦ πνεύματος νὰ συντρίβῃ τίς ἀλυσσίδες τῶν νεωτερισμῶν. Οἱ λησμονημέναι λέξεις ἔχασαν τὸ θάλαττρο τους καὶ οἱ μορφῆς τοῦ ἤχου καὶ τοῦ ρυθμοῦ δὲν ἔμειναν γιὰ τὸν καλλιτέχνη τῆς σκέψης καὶ τοῦ αἰσθήματος παρὰ ἀπλᾶ σύμβολα ἄλλων αὐλοτέρων ἤχων καὶ ρυθμῶν.

Μέσα εἰς τὴν ἀναγεννητικὴ ἐρμὴ τοῦ διανοητικοῦ καὶ αἰσθηματικοῦ τοῦ ἐγὼ γίνεται ὁ λόγος τοῦ καλλιτέχνη καὶ τοῦ Penseur καὶ ὁ Μωρεᾶς τότε παρατηρεῖ πῶς μέσα εἰς τὰ κοινότερα ἀντικείμενα πού εἶνε ὀλόγυρα μας, εἰς τὰ πράγματα πού βλέπουμε κάθε ἡμέρα, τὰ πιδ συνειθισμένα καὶ τὰ πιδ ἀπλὰ καὶ νοητὰ εἶνε κρυμένα τὰ μεγαλεύτερα σύμβολα, οἱ πιδ βαθύτεροι ὑπαινιγμοὶ τῆς αἰωνιότητος. Κ' ἔτσι ἡ ψυχὴ τοῦ ἐδόθηκε εἰς τὴν μεγάλην Φύσιν, ὅχι ὅπως ὁ Ράσκιν μὲ τὴν ἀπλότητα τοῦ μετρίου καλλιτέχνη, νὰ θαυμάσῃ τὴν ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια μόνο, ἀφοῦ ὀλόκληρη ἡ Φύσιν εἶνε καλλονή, ἀλλὰ μὲ τὸν Σατανισμὸ τῆς ἐκλεκτικότητος καθὼς ὁ Σοφοκλῆς σύμφωνα μὲ τὸν ἀρχαῖο κριτικὸ «μόνος αὐτὸς τὸ καλὸν ἀπανθίζει» νὰ σύρῃ ἀπὸ τὴν ἀπέραντη Ὁμορφιά τὸ ὑπέρτατο καὶ οὐσιαστικώτερο στοιχεῖο τῆς σκέψης καὶ τοῦ ὄνειρου, τὸ πιδ ἐσωτερικώτερο ἐπικαλούμενος μόνον αὐτὴν

Ne me repousses pas, ô divine Nature
Je suis ton suppliant.

*
**

Ἡ ἐποχὴ μας δὲν ἔχει νὰ μᾶς παρουσιάσῃ ἀρκετὰ πνεύματα πού νὰ ἤλθαν σ' ἐσωτερικὴ ἐπικοινωνία ὅχι μόνο μὲ τὴν μορφή ἀλλὰ μὲ τὴν ψυχὴ τῶν ὄσων βλέπουμε. Οἱ αἰτίαι πού τὴν ἐμποδίσανεν δὲν εἶνε βέβαια ξένες ἀπ' τὸν σημερινὸ πολιτισμὸ. Κάποιαι θεωρίαι ἐπιστημονικῆς, ἰδίως ἡ ἱπποκρατικὴ θεωρία τοῦ milieu πού ὁ Ταῖν βυθίζοντας τὴν εἰς τὸν Ἑγελιασμὸ ἀνέβασε σὲ δόγμα, ἀναμφισβήτητα ἔγιναν ἀφορμὴ νὰ ναυαγήσουν

τ' ἀδυνατώτερα ποιητικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ ταλέντα. Κ' ἔμεινα πολὺ καιρὸ ἀνήσυχος εἰς τίς θεωρίαι αὐτῆς μὰ παρατήρησα πῶς ὁ σχετικὸς κύκλος πού περιόρισαν τὰ φαινόμενα τῆς ζωῆς μπορεῖ νὰ εἶνε βᾶσιμος γιὰ τίς πνευματικῆς μετρίότητες, γιὰ τὸν ὄχλο πού διαπλάθει καὶ διαπλάθεται, μὰ γιὰ δημιουργοὺς καλλιτέχνες ὅπως ὁ Σοφοκλῆς, ὁ Βιργίλιος, ὁ Δάντης, ὁ Σαίξπηρος καὶ ὁ Γκαῖτε τοῦτο εἶνε ἀδύνατο. Γιατὶ αὐτοὶ πού ἐκφράζουν τίς σκέψεις τῆς ἐποχῆς τους, ἀντιπροσωπεύουν τὴν σκέψιν τῶν μετριοτέρων πνευμάτων, αὐτοὶ οἱ ἴδιοι μέτρια πνεύματα, ἐνῶ οἱ ἄλλοι οἱ ἐκλεκτοὶ πού ἐκφράζουν σκέψεις πού ταιριάζουν σὲ κάθε ἐποχὴ καὶ σὲ κάθε ψυχὴ, ἐπομένως ἔξω τόπου καὶ χρόνου εἶνε τὰ ἀνώτερα πνεύματα καὶ ἀναπαριστοῦν μπροστὰ μας τὴν αἰώνια ἐμορφιὰ τῆς σκέψης πού ὠνειρεύτηκεν ὁ Πλάτωνας, πού ἐνσωμάτωσε εἰς τίς «Στροφῆς» τοῦ ὁ Μωρεᾶς, «ὕπερτερος ἀπὸ τὴν μοῖρα καὶ τὴν δυστυχία» ὅμοιος μὲ τίς κορυφῆς τῶν κυπαρισσῶν πού κυματίζουν εἰς τὸν γαλανὸν αἰθέρα.

Καὶ ἡ τέχνη τοῦ Μωρεᾶς ὅπως καὶ ἡ σκέψιν τοῦ μ' ἀπασχολεῖ πολὺ ὅπως κάθε σκέψιν καὶ τέχνη πού ξεφεύγει τὰ ὅρια τῆς κοινῆς ἀντίληψης καὶ μολονότι, καθὼς ὁ ποιητὴς τῶν «Στροφῶν»

Βλέπω εἰς ὄλο τὸ πένθος καὶ εἰς τὴν ἀπαίσιαν μοῖραν

Τῶν πιδ ἀγαπητῶν μου φίλων

Πῶς ὁ Θεὸς ἐτήρησε εἰς τὸν κάθε πιστικὸ του

Αὐτὸ πού τοῦχε τάξει,

νιόθω βαθύτατα πάντα, ὡ τὴν ἀθάνατη στροφή, τὸν κρύφιο καὶ αἰώνιο ὑπαινιγμὸ γιὰ τὸν βαθύτερο πόνου μας πῶς ὅ,τι ἀντικρύζω ὑψηλότερα κ' ἀπ' τὸ «Υπέροχο» καὶ τὸ «Υψηλό» εἰς τὰ δίχτυα μόνο τῆς σχετικῆς «Τελειότητος» θά τ' ἀπαντήσω, μὰ ἔχι καὶ εἰς τὸ πιδ πέραν ἀκόμα, μέσα εἰς τὸ ἄγνωστο πού τ' ὄνειρο μου βυθίζεται.

Ἔτσι δὲ φαντάζομαι καὶ τὴν τέχνην περασμένη μέσα ἀπ' τὸ ὑπέροχο καὶ τὸ ὑψηλὸ καὶ τὸ τέλει καὶ τὸ χαῶδες, ὅπως τὴν ἐπλασεν ὁ Σοφοκλῆς καὶ τὴν ξανάπλασεν ὁ Σαίξπηρος καὶ τὴν διπλονόησε μέσα του ὁ Γκαῖτε καὶ τὴν ξανάπλωσε μπροστὰ μας ὁ Μωρεᾶς, ἕναν ἥλιο αἰώνιον πού ἀνατέλλει καὶ δύει γιὰ νὰ ἀνατείλῃ καὶ πάλιν, γιὰ νὰ μὴ σβύσῃ — ἂν εἶνε τῆς τύχης — ποτέ. Καὶ εἰς αὐτὴ τὴν περιοχὴ τῆς τέχνης μετουσιωμένη εἰς τὰ πιδ βαθύτερα τῆς σκέψης θραύονται ὅλα τὰ συστήματα, ὅλοι οἱ τρόποι, ὅλες οἱ μορφῆς, εἶνε τὸ κανάλι πού χωρίζει τὰ σωματικὰ μάτια ἀπ' τὰ πνευματικὰ, πού τότες μόνο ἀρχίζουν νὰ γίνονται διαπεραστικά, ὅταν τὰ σωματικὰ ἀδυνατίσουν τέλεια. Καὶ εἶναι σὺ ὡ αἰώνιο Σωκρατικὸ πνεῦμα πού μᾶς τὸ πρωτοεῖπες γιὰ νὰ βυθίσῃς τὴν σκέψιν μας εἰς τὰ ἰδανικότερα ἐπίπεδα τῆς τέχνης, πού οἱ γραμμῆς καὶ οἱ ἤχοι καὶ οἱ ρυθμοὶ τῆς γύρω μας ζωῆς δὲν εἶνε παρὰ τὸ πολλοστημέριο τῆς αἰώνιας Ὁμορφιάς.

Καὶ εἶνε αὐτὰ τὰ αἶλα μάτια καρφωμένα μέσα εἰς τὰ αἰώνια μυστικά

πὸ ὑψωσαν τὴν ποιητικὴν τέχνην τοῦ Μωρεᾶς ὅπου στέκει σήμερα. Καὶ ἡ τέχνην τοῦ ὅπως καὶ ἡ ζωὴν τοῦ εἶνε ἓνα συνένωμα σκέψων καὶ ῥυθμῶν ἔλων τῶν ἐπεχῶν ἀποσταγμένην ἀπ' τὴν ἰδικὴν τοῦ διάνοια. Ἔχει ἔλη τὴν αὐστηρὴν ἀπλότητα τοῦ δωρικοῦ ῥυθμοῦ μὲ τὴν ἀπαλὴν ἀρμονία τῆς κάλιχης τοῦ Ἰωνικοῦ, τὴν ἀερότητα χάρη τῆς γραμμῆς σου ὦ Ὑμηττέ, πὸ ἔσυρες τὸ πνεῦμα τοῦ νὰ σὲ τραγουδήσῃ μὲ τὴν μελαγχολία περιπαθεστέρου ἔραστοῦ, καὶ τῶν ξηρῶν κλιτύων σας ὦ βουνά, τὴν γοητεία σας ὦ κύματα τῆς θάλασσας πὸ ἐλίχνισες τίς θεᾶς καὶ ἐπλημμυρίσατε τὴν ψυχὴν τοῦ μὲ τὴν μελαγχολία τῶν αἰθερίων θελγήτρων σας.

Πέτρος Ζητουναίτης

Σ. ΣΚΙΠΗ

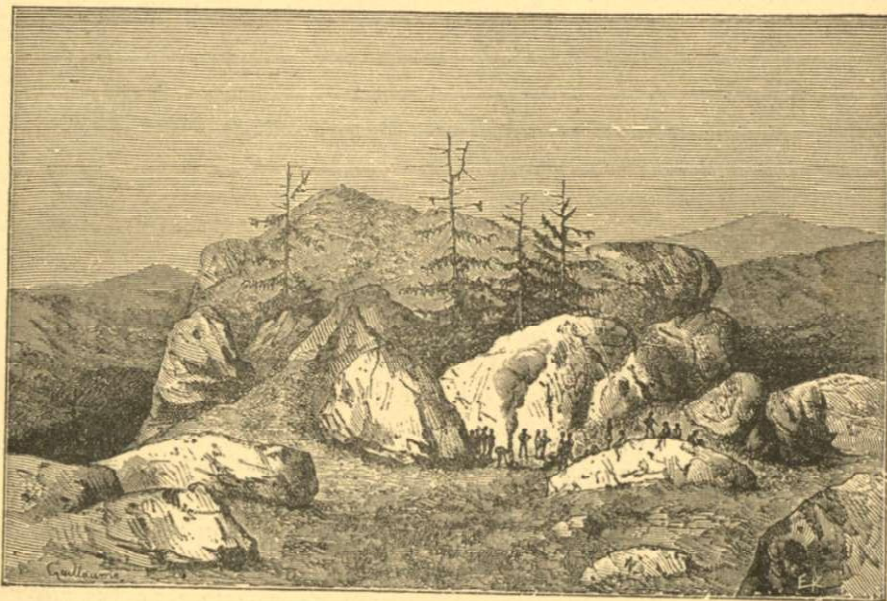
ΤΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΤΟΥ ΧΕΙΜΩΝΟΣ

I

Στὸ στοιχειωμένο τὸ ρουμάνι, κίτον ἀπ' τὸ γέρικο πλατάνι
 Τὶς πρῶτες νύχτες τοῦ Μαρτιοῦ,
 Ποῦ οἱ ἀνέμοι δὲν πολυσφυρίζουν καὶ τὰ μπουγάζια δὲ βοιίζουν
 Τοῦ ἠσυχασμένου ποταμοῦ,
 Στὸν ὕπνο μου ὁ Ἄγνωστος προβαίνει ὁ Ρήγας καὶ μοῦ ἀλυσσοδένει
 Τὰ χεροπόδαρα σφιχτά,
 Καὶ μέσ' ὄχ τὸ παλιὸ πηγάδι, μὲ κατεβάξει στὸ σκοτάδι
 Ὅργιες μέσα στὴ Γῆ βαθιά.
 Στῆς Γῆς τὸ Στύλο μὲ καρφώνουν Ἀτσιγγανοὶ καὶ μοῦ ματώνουν
 Τὰ μέλη μου ὅλα τὰ γυμνά,
 Καὶ γύρω Δράκοι κι' Ἀραπάδες, μὲ παραστέκουν οἱ φονιάδες
 Ὀλάγγρινοι παντοτινά.

II

Κι' ὅταν τὴν Ἄνοιξι ποῦ ἀνθοῦνε, ἐπάνω καὶ μοσκοβολοῦνε
 Στὰ περιβόλια οἱ λουλουδιές,
 Τοῦ πόνου βογγητὸ ξεσπάω πρὸς τὰ ψηλὰ γιὰ νὰν τὸ πάω
 Ἴσα στὶς ἀνθρωποφωλιές.
 Μὰ ἐκεῖνο ἀπὸ πηγὲς περνάει καὶ γίνεται ὄροσιδὸ καὶ πάει
 Πάν' ἀπὸ κάμπους καὶ βουνά,

2. Ὁ Γεροντέβραχος.

Καὶ σὰν ζεφύρι ἢ μαϊστράλι, ξεχύνεται στὸ περιγιάλι
 Κι' ὀλόγυρα δροσοβολᾶ.
 Καὶ πάλι Δράκοι κι' Ἀραπάδες καὶ ξωτικοί, σκεβροὶ Χαλκιάδες
 Μὲ τὰ κοντάρια μὲ χτυποῦν,
 Χασκογελῶντας μὲ ματώνουν καὶ πέρνουνε καὶ μὲ καρφώνουν
 Μ' ἄλλα καρφιά καὶ μὲ τρυποῦν.
 Κι' ἐγὼ πνοὴν δὲ ματασέρνω καὶ τὸ ἄγριο μου κεφάλι γέρνω
 Μέσα στὰ στήθια τὰ δασά,
 Λιπόθυμον ἢ πεθαμένο, μόλις γρικᾶς πῶς ἀνασαιῶ
 Τὴν τελευταία μου ἀναπνιά.
 Μῆνες περνοῦν, περνοῦνε μέρες σὰν σύγνεφα μὲς στοὺς αἰθέρες
 Κι' ἀπὸ τὸ βύθισμα ξυπνῶ,
 Κι' ἀξαφνα νοιώθω στὴν ψυχὴ μου, νὰ ζωντανεύει ἡ δύναμί μου
 Καὶ τὸν καμπὸ μου λησιμονῶ.
 Σφίγγω στὰ δόντια μου τὸν πόνο καὶ κάτι μάτια ὀχιές καρφώνω
 Στοὺς γύραθε ποῦ μ' ἀγρυπνοῦν,
 Στοὺς Δράκους καὶ στοὺς Ἀραπάδες, τοὺς ἄκαρδους βασανιστάδες
 Ποῦ ἀλύπτητα μὲ τυραννοῦν.
 Σὰν τὸν κισσὸ στὰ δεντροτοίχια, μπήγω τὰ μαῦρα μου τὰ νύχια
 Στὸ Στύλο τὸν τρανὸ τῆς Γῆς,
 Συθέμελα τονὲ τραντάζω καὶ λάβα ὄχ τὰ βαθιὰ ξεβράζω
 Τῆς φλογισμένης μου ψυχῆς.
 Χῶρες, νησιὰ καὶ πολιτείες, κάστρα, παλάτια κι' ἐκκλησίες
 Γκρεμίζω τα σὲ μιὰ στιγμή,
 Κι' ἀνοίγω θάλασσες καὶ χάν κι' ἐκεῖν' ἡ λάβα μου ἀκλουθάει
 Μαζὶ καὶ ζεματάει τὴ Γῆ.
 Τ' ἀκροουράνι' ἀλικοδάφω καὶ μ' αἵματα γράφω - ξεγράφω
 Τοῦ κόσμου τὴν καταστροφὴν,
 Ἠφαίστειο μὲ λὲν οἱ ἀνθρώποι, ποῦ ἀπ' ἀκροβοῦνι σ' ἀκροτόπι
 Ξερνάω σεισμούς καὶ ταραχὴν.

III

Καὶ πάλι Δράκοι κι' Ἀραπάδες καὶ ξωτικοί, σκεβροὶ χαλκιάδες
 Μὲ τὰ κοντάρια μὲ χτυποῦν,
 Χασκογελῶντας μὲ ματώνουν καὶ πέρνουνε καὶ μὲ καρφώνουν
 Μ' ἄλλα καρφιά καὶ μὲ τρυποῦν.
 Καὶ γὼ πνοὴ δὲ ματασέρνω καὶ τὸ κεφάλι ξαναγέρνω
 Μέσα στὰ στήθια τὰ δασά

Λιπόθυμον ἢ πεθαμένο, μόλις γρικᾶς πῶς ἀνασαιῶ
 Τὴν τελευταία μου ἀναπνιά.
 Στοιχειὸ μὲ λένε τοῦ Χειμῶνος καὶ μένα δὲ μὲ σβύνει ὁ πόνος
 Τὸ βάσανο κι' ἡ συμφορὰ.
 Καὶ τῆς καταστροφῆς ἐμένα, τοῦ ἀφανισμοῦ τοῦ μαύρου γέννα
 Μὲ λὲν καὶ τοῦ παντὸς φθορὰ.
 Μὲ εἶδεν ὁ Χάρος ποῦ περνοῦσε, ὅταν τ' ἀγῶί του ὀδηγοῦσε
 Ὅχ τὸ μαρτύριό μου ὀμπρὸς
 Καὶ κοντοστάθηκε στὸ δρόμο καὶ μὲ προσκύνησε μὲ τρόμο
 Καὶ ξανακίνησε βουβός.
 Ὑπνος γλυκὸς ὁ θάνατός μου, νὰ στένεται ἡ γιορτὴ τοῦ κόσμου
 Τὸ πανηγύρι τῆς Ζωῆς
 Ὡς νὰ ξυπνήσω ἀπὸ τὸν ὕπνο, τὸν ἄγριο μου στὰ πλάτη ξύπνο
 Νὰ διαλαλήσουνε τῆς Γῆς.

IV

Μῆνες περνοῦν - περνοῦνε μέρες σὰν σύγνεφα μὲς στοὺς αἰθέρες
 Κι' ἀπὸ τὸ βύθισμα ξυπνῶ
 Καὶ ξανανοιώθω στὴν ψυχὴ μου, νὰ ζωντανεύει ἡ δύναμί μου
 Καὶ τὸν καμπὸ μου λησιμονῶ.
 Σὲ μιὰ στιγμή γίνουμαι φίδι κι' ἀπ' τὸ πυρὸ μου τὸ γλωσσίδι
 Χύνω φαρμάκι καὶ χολὴ
 Τοὺς Δράκους καὶ τοὺς Ἀραπάδες, τοὺς ἄκαρδους βασανιστάδες
 Τοὺς φαρμακεύω ὅλους μαζί.
 Κι' ἐκεῖ ποῦ μὲ γρικᾶς κουβάρι, ξάφνου πετιέμαι σὰν λιοντάρι
 Καὶ ρίχνω ὀλάγριο βρυχηθμὸ
 Στὰ δόντια μου τὰ μυτερά μου σπάω τὰ βαριὰ τὰ σίδερά μου
 Καὶ μὲ φωνές κι' ἀλλαλαγμὸ,
 Μὲς ἀπ' τὸ παγερὸ σκοτάδι περνῶ τὸ βύθο ὄχ τὸ πηγάδι
 Κι' ἀμολητὸ πηδάω στὴ Γῆ,
 Ὅταν Δεκέμβρηδες στὴν Πλάση, σκορποῦνε μὲ σποιδὴ καὶ βρᾶση
 Ἄναμπουμούλα καὶ βροχὴ.
 Σὲ σκλάβους καὶ σὲ βασιλιάδες ὅμοια τοὺς πνίχτηδες βραχνάδες
 Στέλνω στὸν ὕπνο τους καὶ πᾶν
 Μὲ ὄνειρα μάχλα τοὺς ταραζοῦν καὶ τὴν ἀναπνοή τους φράζουν
 Καὶ τὴ γαλήνη τους ρουφᾶν.
 Τῆς κουκουβάγιες ζευγαρώνω σὲ κάθε ἀκροσκελὴ καὶ κλῶνο
 Νὰ κλαῖν, νὰ σκούζουν θλιβερά,

Κι' ἀπὸ περβόλι σὲ ρουμάνι, σὲ κάθε λεύκα καὶ πλατάνι
 Σκορπάω θροήσματα βραχνά.
 Στῆς Στριγγλας μάνας μου τὸ χάνι παίζω τὸ μαῦρο μου
 γκιωργκάνι
 Στὸ μεσανύχτι τὸ πικρό,
 Κι' ἀπὸ τοὺς ἄχλοους τοὺς λάκκους γοργοξυπνάω τοὺς Βρυ-
 κολάκκους
 Γιά τὸ χορὸ τὸ νεκρικό.
 Πηδοῦν, χορεύουν, τριποδίζουν καὶ κρύα καὶ παγωμένα τρίζουν
 Τὰ κόκκαλά τους τὰ γυμνά,
 Σὲ κάθε σπίτι καὶ παλάτι σὲ στρατά καὶ σὲ μονοπάτι
 Σκορπίζοντας τὴν ἀλαλιά.
 Κι' ἐγὼ στὸν Πόντο σὰν δρολάπι, σὰν τῆς Φουρτούνας τὸν Ἀράπη
 Σὶν τὸ Τελώνιο τώρα ὄρμῳ,
 Βάρκες, καΐκια καὶ καράβια σὰ νάειταν σκάφες καὶ κακάβια
 Μὲ τὸ δαχτύλι μου βουλιῶ.
 Κι' ὕστερα δρασκελάω τ' ἀνήλιο καὶ στῶν Ἀέρηδων τὸ σπῆλιο
 Τρουπῶνῳ ἐκεῖνο τὸ βαθύ,
 Θρακιάδες ἀδερφοπιτούς μου, μαύρους Λιβάδες σύντεχνούς μου
 Κάνω γιὰ τὴ νυχτιάν αὐτή.
 Τ' ἀστραποβρόντια καὶ τίς μπόρες, μὲς στὶς θλιμμένες τίς ἐξῶρες
 Ἀπὸ τὰ ὕψη προσκαλῶ,
 Καὶ τ' ἀνεμόβροχο ἐγὼ φέρνω ἀπὸ τὰ σύννεφα καὶ σέρνω
 Στὰ πόδια μου τὸν κεραυνὸ
 Καὶ σὰν ἀσκιὰ στ' ἀλόγατά μου ξαναφορτώνω καὶ στὰ ζᾶ μου
 Τὰ σύγνεφα τὰ ὀλαδειανά,
 Καὶ στοὺς γιालοὺς καὶ στὰ ποτάμια τὰ πάω κι' ἡ ἀδερφή μου
 ἡ Λάμια
 Μοῦ τὰ γιομόζει ὄλα ξανά.
 Σὰ νᾶν' κοράκια στ' ἀκρουράνια πετοῦν - Βραχνάδες καὶ Ζιζάνια-
 Νὰ πνίξουνε τὸν οὐρανό.
 Κι' ἐγὼ σὰν Πλάτανος ριζῶνῳ τιτανικός στὴ Γῆ κι' ἀπλώνω
 Τὶς ρίζες μου μὲς στὸ βυθό.
 Γιγαντωμένος ὅπως στέκω καὶ τὰ κλωνόκλαρά μου πλέκω
 Καὶ δένω τίς βουνοκορφές,
 Ἀναταράζομαι μὲ λύσσα κι' ἀπ' τὰ ρουθούνια μου ὄλο πίσσα
 Φυσῶ καὶ πύρινες φωτιές.

V

Τὴν Ἄνοιξι δὲν τὴν τρομίζω, ποῦρθε μὲ τὸ χρυσὸ τῆς λάζο
 Νὰ μὲ καρφώσῃ στὴν καρδιά,
 Καὶ τὸν Ἀπρίλη ποῦ προβαίνει καὶ πιάνει καὶ μοῦ ἀλυσσοδένει
 Τὰ χεροπόδαρα σφιχτά.
 Στῆς Γῆς τὸ Στύλο ἂν μὲ καρφώσουν Ἀτσιγγανοὶ καὶ μοῦ
 ματώσουν
 Τὰ μέλη μου ὄλα τὰ γυμνά,
 Στοιχειὸ μὲ λένε τοῦ Χειμῶνος ἐμὲ καὶ δὲ μὲ σβύνει ὁ πόνος
 Τὸ βάσανο κι' ἡ συμφορά.
 Ἐγὼ ποτές μου δὲν πεθαίνω κι' ὄλο ὑπομένω καὶ προσμένω
 Τὴ νύχτα ἐκείνη τὴ στερνὴ
 Ποῦ ὄλη τὴ Γῆ θὰ θραβαλιάσω καὶ τότες μόνο νὰ ἡσυχάσω
 Ἀνάθεμά με, μιὰ στιγμὴ.

1903

Σ. Σκέπηης

ARNE HAMMER

ΝΕΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΤΟΥ ΙΨΕΝ

Πέντε ἔτη τώρα εἶνε ὅπου ὁ Ἐνρικ Ἰψεν δὲν ἔγραψε τίποτε πλέον. Μία αὐτοβιογραφία, ποῦ ἐσχεδιάζε, δὲν ἐδημοσιεύθη καὶ μάλιστα, ὑποθέτομεν, ὅτι δὲν εἶνε καὶ ἀρχινισμένη.

Ἐπειτα ἀπὸ τὴν τελευταίαν του βαρειὰν ἀρρώστεια, ὁ ποιητής, εἶνε ἠγαγκασμένος ν' ἀκολουθῇ αὐστηρὰν δίαιταν, καὶ ὁ μέγας αὐτὸς ἐρημίτης δὲν ὑπῆρξεν ἴσως ποτὲ πλέον μοναχικὸς παρὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν, ἀφοῦ δὲν ἔχει μάλιστα οὔτε τὴν θέσιν του. Πολλὸ δλίγον τὸν βλέπουν, εἰς τὴν Χριστιανίαν. Δὲν ἐξέρχεται παρὰ μὲ ἀμαξαν συνωδευμένος πάντοτε ἀπὸ τὸν ἰατρὸν του ἢ τὸν masseur του, καὶ τὰ σπανίως γραφόμενα γράμματά του δὲν εἶνε παρὰ κοινὰ ἐπιστολαὶ συγχαρητηρίων ἢ εὐχαριστιῶν. Ὡς τελευταῖόν του ἔργον λοιπὸν μένει τὸ μὲ τὸν παράξενον τίτλον: Ὅταν ἐμεῖς οἱ νεκροί, ξυπνήσωμε, δράμα του, τὸ ὁποῖον ἐφανερῶθη εἰς τὰ 1899 καὶ τὸ ὁποῖον πολὺ δίκαια τ' ὠνόμασεν ὁ ἐπίλογος.

Ὡς τόσον, ἓνα βιβλίον του θὰ ἐκδοθῆ ἑφέτος, τὸν χειμῶνα. Εἶνε ἡ συλλογὴ τῶν ἐπιστολῶν του, ποῦ ἐτοιμάζουσι οἱ κ. "Αλβνταν Κόχτ καὶ Ἰούλιος Ἐλιας. Μερικὰ ἀπὸ τὰ γράμματα αὐτὰ — τὰ περισσότερα ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ ἀπηύθουσι εἰς τοὺς κ. κ. Βγιόρνσον καὶ Μπραντς — μετεφράσθησαν καὶ ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὴν Revue de Paris ἢ τὴν Revue. Ἄλλὰ μένουσι ἀκόμα ἄλλα, ὅχι ὀλιγώτερον ἐνδιαφέροντα, τὰ ὁποῖα εἶδαν τὸ φῶς εἰς τὴν Δανιμαρκίαν, εἰς τὴν Ἐπιθεώρησιν Det ny Aarhundrede ἢ εἰς τὴν Γερμανίαν εἰς τὴν Neue Rundschau (Νέα Ἐπιθεώρησις) ἢ τὴν Zukunft (Τὸ Μέλλον).

Μᾶς φαίνεται πολὺ ἐνδιαφέρον νὰ μεταφράσωμεν ἐδῶ μερικὰ κομμάτια.

Αἱ πρῶται ἐπιστολαὶ χρονολογοῦνται εἰς τὰ 1865. Ὁ Ἰψεν δυσηρεστημένος ἀπὸ τὴν κατάστασιν τῶν πνευμάτων τῆς πατρίδος του, εἶχεν ἀφήσῃ τὴν Νορβηγίαν διὰ νὰ ἐγκατασταθῆ εἰς τὴν Ρώμην. Μία ἐπιστολὴ πρὸς τὴν πενθεράν του, τὴν κυρίαν Τόρεζεν χρονολογημένη εἰς τὰς 3 Δεκεμβρίου 1865, εἶνε πολὺ χαρακτηριστικὴ τῆς ἐποχῆς αὐτῆς ἢ ὁποῖα προηγήθη πολὺ ὀλίγον ἀπὸ τὴν δημοσίευσιν τοῦ Brand.

«Τὸ οὐσιώδες δι' ἐμὲ εἶνε, γράφει, νὰ εὐρίσκωμαι εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τὴν πατρίδα μας, διὰ νὰ βλέπω πόσον κενὰ εἶνε τὰ ψεῦδη τοῦ αὐτοτιτλοφορουμένου δημοσίου βίου μας καὶ πόσον ἄξιαι οἴκτου εἶνε ὅλοι αὐτοὶ οἱ κατασκευασταὶ φράσεων, οἱ ὁποῖοι ἔχουσι τὸ στόμα γεμᾶτο, ὅταν δὲν πρόκηται παρὰ νὰ ὀμιλήσουσι διὰ κανὲν «σοβαρὸν ζήτημα» οἱ ὁποῖοι ὅμως δὲν ἔχουσι οὔτε τὴν θέλησιν, οὔτε τὸ τάλαντον οὔτε τὸ αἴσθημα τοῦ καθήκοντος ἀναγκαϊάτατα διὰ μίαν μεγάλην πράξιν. Ποσάκις δὲν ἀκούομεν ἐν Νορβηγίᾳ τοὺς ἀγαθοὺς, νὰ ἐμιλοῦν μὲ πολλὴν ματαιότητα περὶ τῆς νορβηγικῆς φρονήσεως, ἢ ὅποια κατὰ βάθος δὲν εἶνε παρὰ τὸ μέτριον καὶ χλιαρὸν τοῦ αἵματος, τὸ ἑποῖον ἐμποδίζει τὰς γενναίας ψυχὰς νὰ κάμωσι μίαν τρέλλαν μεγάλην style.... Ἐδῶ εἶνε ὅλως διόλου ἄλλο πρᾶγμα, εἰμπορεῖς νὰ μὲ πιστέψης. Ἐάν κανεὶς διετήρησεν ὀλίγον ἀνθρωπισμὸν μέσα του, ἐρχόμενος ἀπὸ ἐκεῖ κάτω, θὰ ἐννοήσῃ ὅτι ἐδῶ ὑπάρχει κάτι ποῦ ἀξίζει περισσότερον ἀπὸ τὸ ἰσχυρὸν πνεῦμα καὶ αὐτὸ εἶνε τὸ νὰ κατέχη κανεὶς μεγάλην ψυχὴν. Γνωρίζω μητέρας ἕως εἰς τὸ Πιερμόντη, αἱ ὁποῖαι ἀπέσυραν ἀπὸ τὰ σχολεῖα τὰ δεκατεσσάρων χρόνων παιδαρέλια των, διὰ νὰ τ' ἀφήσουσι νὰ φύγουν μὲ τὸν Γαριβάλδην εἰς τὴν τολμηρὰν ἐκστρατείαν του εἰς Παλέρμον. Καὶ ἐν τούτοις τότε δὲν ἐπρόκειτο νὰ σώσωσι τὴν πατρίδα, ἀλλὰ νὰ πραγματοποιήσωσι μίαν ἰδέαν. Πόσοι ἀπὸ τοὺς βουλευτὰς μας εἰς τὸ Στόρντιγκ θὰ ἔκαναν τὸ ἴδιον, ἐρωτῶ τὸν ἑαυτὸν μου, ἐάν οἱ Ρῶσσοι ἐβάδιζαν κατὰ τοῦ Φίνμαρκ;

Εἰς ἡμᾶς ὅλα εἶνε ἀδύνατα, μόνις ἐξέλθουν ἀπὸ τὸ κοινὸν καὶ σύνθητες...

Ἐδῶ εἰς τὴν Ρώμην ἐξεχώρισα κάθε εἶδος πνευματικῆς σαπίλας τῶν Σκανδιναυῶν. Τὶ λέγεις διὰ πολλοὺς Δανούς, ἄνδρας καὶ γυναῖκας, οἱ ὁποῖοι ἤλθαν νὰ καθήσωσι ἡσυχα - ἡσυχα τὴν κυριακὴν, εἰς τὴν ἐκκλησίαν

τῆς Πρωσικῆς πρεσβείας, ἀνάμεσα εἰς ἓνα Γερμανικότατον περιβάλλον κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου (δανο - πρωσικοῦ) ν' ἀκούσωσι εὐλαβῶς τὴν Πρῶσσαν ἱεροκήρυκα, ὁ ὅποιος ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ βήματος, ἐδεήθη διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν πρωσικῶν ὅπλων εἰς τὸν δίκαιον κατὰ τοῦ ἐχθροῦ πόλεμον;»

Ὁ ποιητὴς εἶνε λοιπὸν ἀγανακτησμένος διὰ τὴν κατάστασιν τῶν Σκανδιναυῶν ἐν γένει, ἀλλὰ κυρίως κατὰ τῶν συμπατριωτῶν του, τῶν Νορβηγῶν, εἶνε περισσότερον δυσηρεστημένος.

«Ἐφ' ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν θέλησίν μου, γράφει εἰς τὴν ἰδίαν ἐπιστολήν, ὁ υἱός μου δὲν θ' ἀνήκη ποτὲ εἰς ἓνα λαόν, τοῦ ὁποῖου σκοπὸς εἶνε πῶς νὰ καταστοῦν Ἄγγλοι ἀντὶ νὰ φροντίζουσι πῶς νὰ γείνουσι ἄνθρωποι.»

Προκήρυξις εἰς τὴν ὁποῖαν ἐναντιώθησαν αἱ περιστάσεις, διότι ὁ υἱὸς αὐτός, ὁ κ. Sigurd Ibsen, εἶνε σήμερον ἓνα ἀπὸ τὰ πλέον διακεκριμένα μέλη τῆς νορβηγικῆς κυβερνήσεως.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν, ὁ Ἰψεν εἶχε χρηματικὰς στενοχωρίας εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ γράψῃ εἰς τὸν φίλον του Βγιόρνσον εἰς τὰς 4 Μαρτίου 1866:

«Ἀγαπητέ μου Βγιόρνσον, χρησιμοποιοῦ σήμερον τὴν ἐλευθερίαν, ποῦ μου παρεχώρησες νὰ μὴ θέτω γραμματόσημον εἰς τὴν ἐπιστολήν μου. Τὸ κάμνω ἀκούσιως, ἐξ ἀνάγκης.»

Ἀπὸ τὰς ἐπιστολάς τοῦ Ἰψεν πρὸς τὸν ἐκδότην του Ἐγγελ, μία πρὸ πάντων εἶνε περιέργος. Ἐκεῖνη διὰ τῆς ὁποίας προτείνει νὰ γράψῃ ἓνα εἶδος ὀδηγοῦ ἐπεξηγηματικοῦ τῶν δραμάτων του — σχέδιον, τὸ ὁποῖον, ὅπως γνωρίζομεν, δὲν ἐπραγματοποιήθη ποτέ.

«Δὲν πιστεύω νὰ ἠπατήθην, γράφει ἀπὸ τὸ Μόναχον τὴν 31 Μαΐου 1880, ἐννοήσας, ὅτι ὁ πρόλογος εἰς τὴν νέαν ἐκδόσιν τοῦ Κατιλίνα ἀνεγνώσθη μ' ἓνα κάποιον ἐνδιαφέρον.

Ἐάν τώρα ἔγραφα ἓνα βιβλιαράκι περιέχον πληροφορίας σχετικὰς πρὸς τὰς ἐσωτερικὰς καὶ ἐξωτερικὰς περιστάσεις, αἱ ὁποῖαι συνώδευσαν ἕκαστον τῶν φιλολογικῶν μου ἔργων; Ὑπὸ τὴν Κυρίαν Ἰνγκερ καὶ τοὺς Πολεμιστὰς, θὰ ἐμιλήσω περὶ τῆς διαμονῆς μου εἰς Βέργκεν ὑπὸ τοὺς Prebendants καὶ τὴν Κομφοδίαν τοῦ ἔρωτος θὰ πραγματοποιῶ τ' ἀκολουθήσαντα ἔτη εἰς τὴν Χριστιανίαν κατόπιν θὰ ἔλθῃ ὁ βίος μου εἰς τὴν Ρώμην μὲ τὸν Μπράντ καὶ Πέερ Γκύντ κ.τ.λ.

Δὲν θὰ ἐπιχειρήσω οὐδέλω ἐννοεῖται, νὰ ἐξηγήσω τὰ βιβλία μου. Καλλιτέρα τὸ κοινὸν καὶ οἱ κριτικοὶ νὰ ἔχουσι τὴν ἐλευθερίαν των εἰς ὅτι τοὺς ἀφορᾷ — τοῦλάχιστον μέχρι νεωτέρας διαταγῆς. Ἀλλὰ θ' ἀφηγηθῶ τὰς περιστάσεις, ὑφ' ἃς ἔγραψα — τὸ σύνολον, φυσικά, μετὰ τῆς μεγαλειτέρας εὐλαβείας, ἀφίνων ἓνα εὐρὺ πεδῖον ἀνοικτὸν εἰς κάθε εἶδος συμπτώσεως...»

Ὁ Ἴψεν ἄλλως τε οὐδέποτε ἐταράχθη ἀπὸ τὴν κριτικὴν. Ὄταν ἐφανερώθησαν οἱ Βρυκόλακες εἰς τὸ τέλος τοῦ 1881 ὁ τύπος ἐξηγέρθη καὶ ἀπεκίρριζε τὸν ποιητὴν. Ἐν ταῦτοις αὐτὸς ἔγραψε εἰς τὸν κ. Ἐγγελ εἰς τὰς 2 Ἰανουαρίου τοῦ 82.—

«Τὰς βιαϊότητας τῆς κριτικῆς καὶ ἔλους τοὺς παραλογισμοὺς τοῦ ἐγράψαν διὰ τοὺς Βρυκόλακας, τοὺς ἀκούω μὲ ὄλην μου τὴν ψυχικὴν γαλήνην. Τέτοια πράγματα τὰ ἐπερίμενα. Ὄταν ἐδόθη ἡ Κωμωδία τοῦ ἔρωτος ἐφώνησαν, εἰς τὴν Νορβηγίαν, μὲ μανίαν ὅπως καὶ σήμερον. Ἐναντίον τοῦ Πέερ Γκύντ ἐφώνησαν τὸ ἴδιον, καὶ ἀκόμη ἔτι ἐλιγώτερον κατὰ τοῦ Κουκλόσπιτου, Αἱ φωναὶ θὰ παύσουν τώρα, ὅπως ἔπαυσαν καὶ τότε....»

Ἄπευθυνόμενος πρὸς ἕνα φίλον τοῦ τὸν καθηγητὴν Σκαβλὰν ἐκφράζεται σχεδὸν μὲ τὸν ἴδιον τρόπον. Λέγει, ὅτι ἦτο προητοιασμένος διὰ τὴν ὑποδοχὴν τοῦ θὰ ἔκαμαν εἰς τὸ δρᾶμα τοῦ οἱ ἀντίθετοι, ἀλλ' ὅτι ἡ διαγωγὴ τῶν φιλελευθέρων τὸν ἐκπλήττει.

«Ἐγὼ μόνος εἶμαι ὑπεύθυνος δι' ὅτι γράφω—ἐγὼ καὶ κανεὶς ἄλλος. Δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐνοχλήσω καμμίαν μερίδα διότι δὲν ἀνήκω εἰς καμμίαν. Θέλω νὰ μένω ἐλευθέρως καὶ νὰ κάμνω ἕτι νομίσω καλόν..... Πρὸ παντός, λέγει κατωτέρω, τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα δὲν πρέπει ν' ἀπελευθερωσάμεν; Μὲ τὸ δουρικὸν μας ὅμως πνεῦμα δὲν ξυρόμεν νὰ ἐπωφεληθῶμεν τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἔχομεν. Ἡ Νορβηγία εἶνε μία χώρα ἐλευθερά κατοικημένη ἀπὸ ἀνθρώπους ὅχι ἐλευθέρους».

Αὐτὴν τὴν κατὰ τῆς πατρίδος τοῦ πικρίαν ὁ Ἴψεν διετήρησεν, ὅπως φαίνεται, ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τὴν προηγηθεῖσαν τῆς δημοσιεύσεως τοῦ Μπράντ· μὲ τοὺς συμπατριώτας τοῦ συνεφιλιώθη ἔπειτα ἀπὸ πολὺν καιρόν.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκουσίας ἐξορίας του, ὁ ποιητὴς ἐξῆσε μόνος, μὴ ἀναμιγνυόμενος ποτὲ εἰς τὰς πολιτικὰς διαμάχας τῆς Νορβηγίας. Ἄλλ' εὐρίσκειτο πάντοτε εἰς συγκοινωνίαν μὲ τοὺς παλαιούς του φίλους καὶ παρηκολούθει τὰ ἔργα των. Τὸν Αὐγούστου τοῦ 1882 ἔγραψεν εἰς τὸν Βγιόρσον:

«Τὰ ἔργα σου εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς φιλολογίας κατέχουν τὴν πρώτην γραμμὴν καὶ θὰ μείνουν αὐτοῦ. Ἐν τούτοις ἐὰν ἐπρόκειτο ν' ἀποφασίσω διὰ τὴν ἐπιγραφὴν ποῦ θὰ ἔδραζαν μίαν ἡμέραν εἰς τὸ μνημεῖόν σου θὰ ἐδιάλεγα αὐτὰς τὰς λέξεις: «Ὁ βίος τοῦ ὑπῆρξε τὸ ἀριστοῦργημά του.»

Τὸ νὰ ζῆ κανεὶς ὁ ἴδιος μέσα εἰς τὸν βίον του, νὰ τὸ ὑψηλότερον σημεῖον πρὸς τὸ ἔποιον ἕνας ἄνθρωπος εἰμπορεῖ νὰ φθάσῃ ὅλοι ἔχουμεν αὐτὴν τὴν δύναμιν, ἀλλὰ οἱ περισσότεροι ἀπὸ ἡμᾶς τὴν καταστρέφομεν.»

Μερικαὶ ἐπιστολαὶ ἐξηγοῦν τὰς καλλιτεχνικὰς ἰδέας τοῦ Ἴψεν. Εἰς τὸ 1883 ἡ κυρία Λουσι Βόλφ, μία ἀπὸ τὰς πρώτας ἡθο-

ποιὸς τῆς Χριστιανίας, ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Ἴψεν ἕνα πρόλογον, τὸν ὅποιον θ' ἀπήγγελλεν εἰς τὴν ἐπίσημον παράστασιν τὴν διδομένην ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ ἰωβιλαίου τῆς.

Ὁ ποιητὴς ἠρνήθη, πρὸς μεγάλην του λύπην, ἀλλὰ, εἶπε, τὸ νὰ γράψῃ πρόλογους, αὐτὸ ἀντίκειται εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν του συνείδησιν. «Ὁ,τι ὀνομάζεται πρόλογος, ἐπίλογος κ.τ.λ, ἔπρεπε νὰ ἐξοστρακίζωνται ἀπὸ τὴν σκηνὴν. Ἐκεῖ δὲν πρέπει νὰ ἄρχῃ παρὰ ἡ δραματικὴ τέχνη, ἡ δὲ ἀπαγγελία δὲν ἀνίκει εἰς τὴν δραματικὴν τέχνην.» Κατόπιν ὁ ποιητὴς, ὁ ὅποιος εἰς τὸν Πέερ Γκύντ, εἰς τὸν Μπράντ καὶ εἰς ἄλλα, ἔγραψε τόσον ὠραίους στίχους, προσθέτει:

«Ὁ πρόλογος αὐτός, φυσικά, ἔπρεπε νὰ γραφῆ σὲ στίχους, ἔτσι τὸ θέλει ἡ τακτικὴ. Ἄλλ' ἐγὼ δὲν εἰμπορῶ νὰ συμφωνήσω μ' ἐκείνους, οἱ ὅποιοι τηροῦν τὴν τακτικὴν αὐτὴν. Ὁ στίχος ἔδρασε πολὺ τὴν δραματικὴν τέχνην. Ἐνας ἡθοποιός, τοῦ ἐπίου τοῦ δραματολόγιον ἀπαρτίζεται ἀπὸ νεωτεριστικὰ ἔργα δὲν πρέπει ποτὲ οὔτε ἕνα στίχον νὰ προσφέρῃ. Ποτὲ βεβαίως δὲν θὰ μεταχειρισθῶν τὸν στίχος εἰς ἔργα μελλοντικώτερα, διότι αἱ ποιητικαὶ τάσεις τοῦ μέλλοντος δὲν θὰ εἰμπορέσουν νὰ συμμορφωθῶν πρὸς αὐτό. Διὰ τοῦτο ὁ στίχος θὰ ἐξαφανισθῆ. Αἱ καλλιτεχνικαὶ φόρμαι ἐξαφανίζονται τόσον εὐκόλα, ὅσον αἱ γενεαὶ τῶν ἐξωτικῶν ζώων τῶν προϊστορικῶν χρόνων. Μία τραγωδία εἰς πενταδακτύλους ἰάμβους εἶνε ἤδη τόσον σπάνιον, ὅσον καὶ μερικὰ πτηνά, τῶν ὁποίων δεῖγματα ὑπάρχουν ἐπάνω εἰς μίαν νῆσον ἀφρικανικὴν. Ὡς πρὸς ἐμὲ πρὸ ἑπτὰ ἢ ἑκτῶ χρόνων δὲν ἔγραφα οὔτε ἕνα στίχον, ἀλλὰ κατέβαλα τέχνην ἀπείρως πλέον δύσκολον εἰς τὴν σύνθεσιν ἑνὸς πεζοῦ ἀπλοῦ καὶ ρεαλιστικοῦ».

Καὶ τώρα διὰ νὰ τελεσιώσωμεν, ἃς ἀναφέρωμεν τὴν ἐπιστολὴν αὐτὴν πρὸς τὴν κ. Κολλέ, συγγραφεῖα διακεκριμένην καὶ μίαν ἀπὸ τὰς πλέον ἐνδιαφερούσας προσωπικότητας τῆς γυναικείας νορβηγικῆς κινήσεως. Ὁ Ἴψεν συγχαίρει τὴν κ. Κολλέ ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐορτῆς τῆς:

«... Ἄλλὰ πρὸ παντός σὰς εὐχομαι νὰ σὰς εὐγνωμονήσουν καὶ νὰ σὰς ἐννοήσουν ἐλοκληρωτικά, ἐφ' ὅσον ζῆτε. Εἶνε φοβερὸν νὰ βλέπῃ κανεὶς τοὺς ἀνθρώπους φθάνοντας πάντοτε πολὺ ἄργά, προκειμένου νὰ ἐπαυροθώσουν κατὰ τι ποῦ τὸ παρημέλησαν ἐπὶ μακρόν.»

Ἡ εὐχὴ τοῦ ποιητοῦ εἰσηκούσθη. Ἡ κ. Κολλέ ἐγνώρισε τὴν ἡδονὴν μεγάλης καὶ δικαίας δημοτικότητος, ἐκ μέρους τοῦ νορβηγικοῦ κοινῶ. Ὅσον ἀφίρᾳ τὸν Ἴψεν, βλέπει ὀλόκληρον τὴν Εὐρώπην νὰ ἐνδιαφέρεται διὰ τὰ βιβλία του, νὰ συζητῆ τὰς ἰδέας του. Παρ' ὄλην τὴν υπερτίφανον ἀνεξαρτησίαν του καὶ τὴν ἐπιθυμίαν του νὰ ζῆ μόνος, θὰ χαίρῃ καὶ θὰ παρηγορηθῆ, διὰ τὴν ἐποχὴν, ὅπου τὸν ὑβρίζαν, ὅπου δὲν ἠδύναντο, δὲν ἠθελαν νὰ τὸν ἐννοήσουν καὶ ὅπου δὲν εἶχε ἐνίστε, χρήματα διὰ τὸ γραμματόσημον τῶν πρὸς τοὺς φίλους τοῦ ἐπιστολῶν.

Ἀπὸ τὸ Γαλλικόν.

Ο ΚΑΜΠΟΥΡΗΣ

(Συνέχεια και τέλος)

Τὴν Φιφὴ τὴν βρῆκε μέσα στὴν αἴθουσα τῆς ὑποδοχῆς. Φοροῦσε ἄλλο φόρεμα καὶ εἶχε μιὰ κορδέλα κόκκινη στὸ λαιμό. Τοῦ Πέτρου τοῦ φάνηκε γιὰ μιὰ στιγμή νὰ ἔχη αὐτὴ ὁμοιότητα μεγάλη μὲ τὴ μαμά της. Ἡ μητέρα τῆς Φιφῆς δὲν τοῦ εἶχε ἀρέσει ποτέ. Τὸ πουδραρισμένο πρόσωπό της, ποῦ ἔκανε τὰ μαῦρα, μαῦρα μάτια της νὰ φαίνονται ἀκόμα πιὸ μαῦρα ἢ ματιά της ἢ πλάγια, ποῦ κύταζε πάντα σχεδὸν χωρὶς νὰ γυρίζῃ τὸ κεφάλι δὲν τοῦ ἔκαναν τοῦ Πέτρου ἐντύπωση καλὴ· τὴ ψυχράδα τοῦ δρόμου τὴν αἰσθάνθηκε καὶ μέσα κ' ἐμπρός της, ποῦ τοῦ φάνηκε νὰ μοιάζῃ αὐτὴ τῆς μητέρας της. Τοῦ φάνηκε καὶ ἀφηρημένη πολὺ καὶ τὸν ἔκανε νὰ σκεφθῇ κάτι, ποῦ τοῦ ἔφερε τὴ ζήλεια σὰ ἀπὸ μακρὰ, δραπέτιδα. Ἐξαφνα μπῆκε ἡ μητέρα. Φοροῦσε μιὰ ῥόμπα κόκκινη μακρὰ, μακρὰ.

Ὁ Πέτρος εἶδε νὰ ἔχη σκεπάση τὸ μισὸ λαιμό της μὲ πούδρα. Φαινόταν πιὸ κάτω ὄχι ἄσπρος. Ἡ μητέρα τῆς Φιφῆς τὸν εὐχαρίστησε γιὰ τὸν κόπο καὶ τὴν προθυμία, ποῦ ἔδειξε γιὰ νὰ προχωρήσῃ ἡ κόρη της στὴ μουσικὴ καὶ τοῦ εἶπε, ὅτι θὰ τὴν ἄφινε νὰ γείνη τελεία πιανίστα ἂν δὲν ἐρχόταν κάτι ἄλλο στὴ μέση. Αὐτὸ ἦταν ὁ γάμος! Ἡ Φιφὴ κοκκίνησε. Ὁ Πέτρος τὴν εἶδε μὲ ἔλο τὸ χτύπημα. Αἰσθάνθηκε ὅτι καὶ αὐτὸς εἶχε πάρει ἄλλο χρῶμα. Εἶδε τὴ μητέρα τῆς Φιφῆς νὰ τὸν κυτᾶζῃ. Πῆρε θάρρος καὶ εὐχάρησε.

Φορτωμένος πολλὰ δικὰ του κομμάτια τῆς μουσικῆς ἔφθασε στὸ σπῆτι του. Καθὼς ἐτοιμαζόταν νὰ ἀνέβῃ ἔξαφνα ἕνας θόρυβος φωνῆς δυνατὲς ἔγειναν κάτω στὸ σπῆτι τῆς πλύστρας. Θὰ μάλωναν. Ἄκουσε τὴ φωνὴ τοῦ Σαλίγκαρου

*Ἄστε με!..

Ἐνα κλάμμα μὲ θυμὸ καὶ μαζὺ ἀκούστηκε ἔπειτα.

Μή! Μή!..

Ἐνα γιάλινο πρᾶγμα ἔσπασε μὲ βρόντο καὶ σὰ νὰ πετάχθηκε ἀπ' αὐτὸ φάνηκε ὁ Σαλίγκαρος νὰ βγαίνει τρέχοντας στὴν πόρτα καὶ πίσω του δυὸ, τρεῖς γυναῖκες ἢ μιὰ κοντὰ στὴν ἄλλη. Ἡ μιὰ ἦταν ἡ ἀδελφὴ τοῦ Σαλίγκαρου, ἡ ἄλλη ἢ μάνα του καὶ ἡ πιὸ πίσω μιὰ χονδρὴ μὲ τυλιγμένο κεφάλι· σὰ μὲ σαρίκι σένα μαῦρο πανί.

Κάτω ἀπ' τὴ σκίαλα εἶδε τίς δύο ἄλλες ἀδελφές τοῦ Σαλίγκαρου

κι' ἔναν νέο καλοντυμένο, κατακίτρινο νὰ φτιάχνῃ τὸ λαιμοδέτη του καὶ νὰ τινάζεται κινώντας τὸ κεφάλι. Κεῖνη τὴ στιγμή ἢ μιὰ ἀδελφὴ τοῦ Σαλίγκαρου ἄνοιγε τὰ χέρια της θωμωμένη καὶ ἔλεγε.

—Μὰ δὲν ὑποφέρεται!..

Τὰ μάτια της ἀντίκρισαν τὰ μάτια τοῦ Πέτρου. Τὰ μάγουλά της ἦσαν κόκκινα, κόκκινα...

Μιὰ πέτρα χτύπησε στὴν πόρτα κι' αὐτὴ τίναξε σκόνη. Ἡ ἀδελφὴ τοῦ Σαλίγκαρου, ποῦ εἶχε κρυφθῇ ἐπρόβαλε πάλι. Ἡ μάνα ἦταν κοντὰ της.

—Κακὸ χροὸν νάχης χτικιάρικο!

—Δὲ θάλλῃς μωρὲ ἐδῶ; θὰ στὸ βγάλω τό...

*Ἄφισε τὸ ἄλλο γιὰ νὰ κρυφθῇ. Μιὰ πέτρα μπῆκε στὴν αὐλὴ. Ἡ μάνα ἔσπρωξε τὴ κόρη της καὶ ἐπρόβαλε μὲ φόβο.

—Βρὲ σύ!..

Ἡ πέτρα χτύπησε στὸ κατώφλι. Ἡ μάνα τοῦ Σαλίγκαρου τὴν κύταξε, ἔπειτα ὤρμησε ἔξω.

—Μωρὲ θὰ καθῆσῃς ἤσυχα;

Ὁ Πέτρος θέλησε νὰ μπῇ στὴ μέση. Ἄφισε τὰ χαρτιά στὴ χονδρὴ ποῦ στὸ διάστημα αὐτὸ κριμμένη μὴ φάη καμμιὰ πετριὰ δὲν ἔπαυε νὰ λέγῃ.

—Γιὰ κύττα παιδί! Γιὰ κύττα παιδί!

Ὁ Σαλίγκαρος μὲ ὕφος ἄγριο καὶ δαρμένο ὀπισθοχωροῦσε κρατῶντας δυὸ πέτρες καὶ κυτᾶζοντας κατάματα τὴ μάνα του, ποῦ προχωροῦσε. Εἶχε λάβει στάσι πετροπολεμιστοῦ. Χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ φόβος, νὰ τοῦ πετάξῃ πέτρα κι' ἡ μάνα του, αὐτὸς εἶχε ἐτοιμασθῇ νὰ τὴν ἀποφύγῃ.

—Ἄστες πέτρες κάτω!.. Καὶ ἡ μάνα του ἔδειχνε τὴ γῆ.

—Νὰ τῆς ἀφήσω! Καὶ ὁ Σαλίγκαρος ὑποχώρησε ἀκόμα γυρίζοντας τὴν πλευρά.

—Ἄν δὲν κάνω τοῦ λιμοκοντόρου τὸ κεφάλι παζάρι δὲν θὰ τῆς ἀφήσω!

—Ἄστες κάτω σοῦ λέγω!

Κι' ἡ μάνα τοῦ Σαλίγκαρου ἔκανε μιὰ κίνησι· πιὸ δυνατὴ μὲ τὸ γυμνὸ τῆς χέρι. Ὁ Πέτρος μπῆκε στὴ μέση. Τὸν πλησίασε καὶ τοῦ εἶπε νὰ ἀφήσῃ τῆς πέτρες. Ὁ Σαλίγκαρος τὸν κύταξε καὶ ἄνοιξε τὰ δάχτυλα του καὶ ἄφησε νὰ πέσουν ἡ πέτρες.

Τοῦ εἶπε ὁ Πέτρος νὰ πάῃ μαζὺ του.

—Πάρτον κυρ Πέτρο, πάρτον, γιὰτι εἶνε τρελλόπαιδο, ἔχει καλὴ καρδιά ἀλλὰ ἔλω παραξηγάει!

Ἐπειτα κινώντας λίγο τὸ κεφάλι καὶ καθὼς προσπαθοῦσε νὰ ξετυλίξῃ τὸ κοντὸ μανίκι τοῦ πουκαμισοῦ του ἐνὸς μαῦρου σχεδὸν ἀπὸ τὴ λέρα, ποῦ ἔδειχνε τὰ μπράτσα του, κάτι ἀδύνατα μαῦρα, κάτι μουρμούρισε, ποῦ ὁ Πέτρος δὲν μπόρεσε νὰ ἀκούσῃ καὶ τὸ ἐποῖο ἴσως θὰ ἦταν.

—Ἐγὼ κυτᾶζω νὰ βγάλω τοὺς διαβόλους ποῦ ἔχω στὸ σπῆτι· καὶ αὐτὸς σηκώνει μπαράκι!..

Ὁ Πέτρος ἀφοῦ περπάτησε ἀρκετὰ μὲ τὸν Σαλίγκαρο τὸν ἄφισε. Αἰσθάνθηκε λύπη, ποῦ τὸν ἄφισε. Αὐτὸ τὸ παιδί εἶχε καρδιά σπανία. Δὲν ἤθελε νὰ μπαίνουν στὸ σπῆτι τοῦ λιμοκοντόροι ἐρωτάκιδες καὶ προχθὲς ποῦ μάλωσε μὲ ἓνα παιδί τῆς γειτονιάς αὐτὸ τὸν ἔβρισε γιὰ τὴν ἀδελφή του!

Ἄ! αὐτὰ ὁ Σαλίγκαρος, τὸ παιδί τοῦ δρόμου, δὲν τὰ χώνευε καὶ μόλις εἶδε ἓνα λιμοκοντόρο ὑποψήφιο γαμπρό, τοῦ βίχτικε. Ἄν τὸν ἔπερνε κείνο τὸ ποτήρι, ποῦ τοῦ πέταξε θάταν μέρτο τώρα ὁ λιμοκοντόρος! Ἄς τὸν πῆγαιναν μέσα, δὲν θὰ στενοχωριόταν, θὰ εἶχε κάνει τὸ χρέος του!

Ὁ Σαλίγκαρος ἔφυγε, χάθηκε σὲνα στρίψιμο τοῦ δρόμου.

Ὁ Πέτρος προχώρησε μόνος χωρὶς νὰ βλέπη γύρω του καὶ ποῦ πήγαινε. Ζητοῦσε ὁμως ἡσυχία, καὶ τὰ βήματά του κεῖ τὸν ἔφερναν. Μιὰ μανία σχεδὸν τοῦ εἶχε ἔρθει μὲ ἔρμη. Νὰ μείνη μόνος νὰ σκερθῆ, νὰ τυλιχθῆ στὴ λύπη του καὶ εἶδε, ἔτι αὐτὸ τὸ ἤθελε μὲ κάποια εὐχαρίστησι, ποῦ μοιάζει μὲ εὐχαρίστησι τέρατος, ποῦ κυλιέται, πίνει τὸ δικό του αἷμα καὶ μασσᾷ μὲ ἡδονὴ τῆς σάρκας του!

Τὰ σπῆτια χανόντουσαν σιγὰ σιγὰ καὶ κάπου, κάπου μοναχὸ κάποιο ξεφύτρωνε....

Ὅταν στάθηκε ἡ θάλασσα ἀπλώνετο πέρα λίγο ὕστερα ἀπὸ ἓνα κρημνὸ καὶ κοντὰ ἐκεῖ ἦταν μιὰν βάρκα παληὰ σπασμένη μὲ τὴ κοιλιὰ στὸν οὐρανό. Ὁ ἥλιος ἔδυε. Ἡ ἀχτίτες τοῦ σὰ μακρὰ πόδια ἀράχνης χρυσῆς γιγαντιαίας, φωλιασμένης στὸ βουνὸ τὸ ἀντικρινό, ἀπλώνοντο στὸ κενὸν καὶ στὸ μέρος, ποῦ στεκόταν.

Ὁ ἄνεμος χτυποῦσε στὰ αὐτιά του σέρνοντας καὶ τὴ βουὴ τοῦ κύματος. Ἡσυχία ἀπὸ ἀνθρώπινη φωνή, ἀπὸ ἄλλο θόρυβο. Ἄκουσε μόνο μέσα στὰ χαμόκλαδα ἓνα γρήγορο θόρυβο.

Ὁ Πέτρος εἶδε τὸν ἥλιο ποῦ ἔδυε, τὴν ἐρημιὰ ποῦ τὸν κύκλωνε, ἄκουσε τὴ βουὴ τοῦ ἀνέμου καὶ μιὰ ἐπιθυμία μὲ φόβο μαζὺ αἰσθάνθηκε, νὰ φύγῃ ἀπ' ἐκεῖ νὰ φύγῃ, νὰ μὴν ἀκούῃ τὸν ἄνεμο ποῦ τραγουδοῦσε τὸ τραγοῦδι τῆς ἐρημιᾶς, νὰ τρέξῃ στὸν θόρυβο στὴ ζωὴ, στὴν κίνησι τῶν ἀνθρώπων! Καὶ πίσω ἀπ' αὐτὴ μιὰ χαρὰ φώτισε τὸ νοῦ του. Ἐνα κατάστημα μὲ τραπέζια καὶ γύρω σαυτὰ ἄνθρωποι, ὁ Λαχούρης, ὁ Παρώλης καὶ ποτήρια... Πέσο ἐπεθύμησε νὰ δῆ τὸν Λαχούρη, τὸν Παρώλη καὶ αὐτὸν τὸν Κουδούνα! Τοῦ ἤρθε στὴ μνήμη του καὶ ὁ Σαλίγκαρος!...

Ὁ καμπούρης ἔφυγε. Ἡ σκιά του τὸν ἀκολούθησε, ποῦ ἀπλωνώταν στὴ βάρκα τὴν παληὰ. Μιὰ σάβρα βγῆκε ἀπ' τὰ χαμόκλαδα καὶ στάθηκε κυτάζοντας λίγο, ἔπειτα ἀνέβη μὲ κινήματα κολιμπιστὰ στὴ βάρκα σὰ νὰ ἤθελε νὰ δῆ τὸν καμπούρη, ποῦ χανόταν πέρα μακρὰ. Ὁ καμπούρης μόλις φαινόταν. Κρατοῦσε ἀκόμα τὸ καπέλο του στὰ χέρια καὶ βάδιζε σὰ σκιά, ποῦ πλανήθηκε, ποῦ ἔφυγε ἀπ' τὸ δρόμο τῆς.

Ἄξαφνα χάθηκε, ἓνας σωρὸς κυπαρίσσια τὸν ἔκρυψαν.

Δημοσθένης Ν. Βουτυρᾶς

ΕΝΑ ΑΝΕΚΔΟΤΟ ΠΟΙΗΜΑ

ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΥ*

Τρεῖς χοντρώτατες ἀδδέλες
Νὰ βυζαίνουν τὴν Ἑλλάδα,
Ὁ γιατρός μας ἀγοράζει
Μὲ μεγάλη πληρωμή.

Μὰ στὴ διάγνωσή του βρίσκει
Καθὼς φαίνεται, πῶς τὸ Ἔθνος
Εἰς τὶς φλέβες του νὰ ἔχη
Ἄπὸ αἷμα πλησμονή.

Κι' ἐπειδὴ τς' ὑπεραιμίας
Οἱ κυματισμοὶ ἔμπορῶνε
Ν' ἀποπνίξουνε τὸ Ἔθνος,
Τέλεια τότε συμφορὰ,

Μᾶς ἐμπήγει τὲς ἀδδέλες
Γιὰ νὰ βγάνη μέσαθὲ μας
Μέρος ὄχ τὸ τόσον αἷμα
Ποῦ μᾶς πνίγει τὴν καρδιά.

Ἄμποτε νὰ μὴν τοῦ σφάλῃ
Ἡ διάγνωσι ποῦ κάνει,
Ἄμποτε νὰ ἔχουμ' αἷμα
Σωρευμένο, περισσό.

Μ' ἂν τοῦ σφάλῃ ἡ διάγνωσή του
Κι' ἀντιτὰ ἔχουμε ἀναιμία,
Τότε μᾶλλον νεκροθάφτη
Θᾶχουμε τὸν ἰατρό.

Ἄνδρέας Λασκαράτος

Σημειώσεις τοῦ ποιητοῦ.

* Ὅταν μᾶς ἐφοβήριζε χρωσικοπία καὶ ἡ Κυβέρνησί μας ἐδανειζότουσε μιλιοῦνια γιὰ ν' ἀγοράζῃ θωρακοτά.

ΞΕΝΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΜΑΡΙΝΟΥ ΣΙΓΟΥΡΟΥ

ΜΙΑ ΑΓΓΛΙΣ ΠΟΙΗΤΡΙΑ

Ἐκτιμῶ τὴν νέαν τεχνοτροπίαν τῆς ποιήσεως, διότι πιστεύω ὅτι κάθε ἐποχὴ ἔχει τὰς ἀνάγκας τῆς κατέπομένως, ὅπως ἀλλάζουν αἱ συνθῆκαι τῆς ζωῆς καὶ μεταβάλλονται ἐκλεπτυνόμενοι οἱ ὀργανισμοὶ μας καὶ προοδεύουν αἱ ἐπιστῆμαι καὶ αὐξάνουν τὰ μέσα, δὲν δύναται μόνη ἡ ποίησις νὰ μείνῃ στάσιμος καὶ νὰ μὴ βαδίσῃ πρὸς τὰ ἔμπροσθεν τὴν ὁδὸν τῆς προόδου καὶ τῆς ἐξελιξέως τὴν ὁποίαν βαδίζουν ὅλοι καὶ ὅλα. Ἐν τούτοις δὲν συντάσσομαι μὲ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι μισοῦν καθεὶ παλαιότερον εἰς τὴν τέχνην ὅπως καὶ εἰς τὴν ζωὴν, καὶ πιστεύω ὅτι θὰ ἀργήσωμεν πολὺ, παραπολύ ἴσως, ἀκόμη διὰ νὰ κηδεύσωμεν εἰς τὴν λήθην τὴν γηραιάν ποίησιν τοῦ μεσαιῶνος, τὴν ποίησιν τῶν ρυθμῶν καὶ τῆς ὁμοιοκαταληξίας.

Ὅσον ἂν ἀλλάξουν καὶ ἂν μετατραποῦν τῆς τέχνης αἱ συνθῆκαι, ὅσον καὶ ἂν ἐγκαταλειφθοῦν μερικοὶ τρόποι καὶ συνήθειαι, ἀπὸ τὰς ὁποίας τώρα δὲν μᾶς εἶναι εὐκόλον ν' ἀποσπασθῶμεν, μερικά ποιήματα δὲν θὰ λησμονηθοῦν ἀλλὰ θὰ ζήσουν, μαζὶ μὲ τοὺς ποιητὰς τῶν, τὴν ζωὴν τῆς μεγαλοφυΐας, ἡ ὁποία κεῖται ὑπεράνω συνηθειῶν καὶ ἐποχῶν.

Μία ἀπὸ τὰς μορφὰς ταύτας τοῦ φιλολογικοῦ κόσμου ὁποῦ περιφρονοῦν τὸν χρόνον καὶ δὲν φοβοῦνται τὰς μετατροπὰς εἶναι καὶ ἡ μεγάλη τῆς Ἀλβυῶνος ποιήτρια Ἐλισάβετ Μπάρρετ Μπράουνιν.

Εἶναι μεγάλη ποιήτρια. Οἱ κριτικοὶ τὴν κατατάσσουν ὑψηλά, πλησίον τῆς Σαλφούς καὶ τὴν συγκρίνουν μὲ τοὺς μεγάλους ποιητὰς.

Ἡ ποίησις τῆς διαπνέεται ἀπὸ μίαν μεγάλην εἰλικρίνειαν. Περιγράφει τὴν ταπεινὴν ἀλήθειαν τῆς ζωῆς, εἶναι ὅμως πάντοτε εὐγενῆς καὶ δὲν σύρεται ποτὲ εἰς τὸν βόρβορον.

Τὸ ὀραϊότερον ἔργον τῆς, ἡ Aurora Leigh, παριστᾷ τὴν ζωὴν ὑφ' ὅλας αὐτῆς τὰς μορφὰς, ἔχει μίαν λεπτότητα καὶ μίαν ὀξυδέρκειαν παρατηρήσεως ἀξίαν τοῦ Τακέραι καὶ τοῦ Μπαλζάκ. Ἡ μεγάλη ψυχὴ τῆς ποιήσεως ἀκτινοβολεῖ εἰς τοὺς στίχους καὶ ἡ πνοὴ τῆς δημιουργίας ζωοποιεῖ τὰς ἐκφράσεις τῆς.

Εἰς τὴν Εὐρώπην ἡ ποίησις τῆς Μπράουνιν ἐξετιμῆθη καὶ

ἐθαυμάσθη' εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅμως, ὅπου ζῆ καὶ βασιλεύει ὁ Μοντεπὲν καὶ οἱ πρόστυχοι ἐπιφυλλιδογράφοι τῆς γραμμῆς του, εἶναι ἐντελῶς ἀγνώστος ἀκόμη.

Ἡ Aurora Leigh, εἶναι ἡ ἱστορία δύο ψυχῶν. Ἡ Aurora (= Αὐγὴ) ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἰταλίαν ἀπὸ πατέρα ἀγγλον καὶ μητέρα ἰταλίδα. Ἐνωρὶς ἔχασε τὴν μητέρα τῆς. Ἔμεινε μόνη ὡς νεοσσὸς ὅπου τρέμει ἐγκαταλειμμένος εἰς τὴν φωλεάν, ὡς ἀκτίς ἐνὸς θνήσκοντος φωτός. Δὲν ἔλαβε ποτὲ εἰς τὴν ξανθὴν κόμην τῆς τὰς μητρικὰς θωπείας αἱ ὁποῖαι ἀποδιώκουν μακρὰν ἀπὸ τὴν παιδικὴν ψυχὴν τὴν ἀκαιρον λύπην τῆς ζωῆς. Ὁ μυστικὸς ψιθυρισμὸς τοῦ ἀπείρου ἀντηχεῖ εἰς τὴν ψυχὴν τῆς πρὶν ἀκόμη γίνῃ τρικυμία καὶ συντρίψῃ τὰς ἐλπίδας τῆς καὶ διαλύσῃ τὰ ὄνειρά τῆς. Ὁ πατὴρ τῆς ἀκολουθεῖ εἰς τὸν τάφον τὴν μητέρα τῆς καὶ ἡ Αὐγὴ, πτωχὴ ὀρφανή, ἐγκαταλείπει τὸν φωτεινὸν οὐρανὸν τῆς Ἰταλίας, καὶ πηγαίνει νὰ ζῆσῃ πλησίον μιᾶς θείας τῆς εἰς τὴν ὁμίχλην τῆς Ἀγγλίας. Ἡ ζωὴ ἐκεῖ, εἰς τὴν ἐνδοξον καὶ ὑπερήφανον νῆσον, μέσα εἰς τὰς ἐρυθρὰς οἰκίας ὅπου τὰς περιβάλλει ἡ στυγνὴ μελαγχολία τῆς ὁμίχλης, κάτω ἀπὸ τὸν χαμηλὸν οὐρανόν, φαίνεται ἀβίωτος εἰς τὴν ὀρφανὴν ἡ ὁποία ἀνετράφη εἰς μίαν ὀραϊάν ἐξοχὴν τῆς Φλωρεντίας, ἀπέναντι ἀπὸ τὰ βουνά, κάτω ἀπὸ τὸν ἐλεύθερον οὐρανόν, πλησίον εἰς τὰ δάση, ὅπου τὰ μάτια τῆς ἐσυνήθησαν νὰ βλέπουν τὸ πράσινον πέλαγος τῆς βλαστήσεως, ὅπου περιβάλλετο ἀπὸ τὴν καλοσύνην τῆς φύσεως, ἀπὸ τὰ χρώματα καὶ τὰς εὐωδίας τῶν ἀνθέων, ἀπὸ τὴν ἀρμονίαν τοῦ ἀπείρου, ὅπου ἡ φρικίασις τῶν αἰσθήσεών τῆς ἦτο διαρκῆς ἀπέναντι ἀπὸ τὸ μεγαλεῖον τῆς δημιουργίας.

Ἐφθασεν εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν, ὅπου τὴν ὑποδέχεται μὲ τὴν ἡρεμον ἀγάπην τῆς ἡ ψυχρὰ θεία, ἡ παγερὰ γεροντοκόρη μὲ τὴν ἀπογοήτευσιν εἰς τὴν ψυχὴν καὶ τὴν πικρίαν εἰς τὰ χεῖλη, μὲ τὰ ἄχροα μάτια καὶ τὰ νεκρὰ κ' ἐρρυτιδωμένα ρόδα τῶν παρειῶν, ἡ γεροντοκόρη ὁποῦ ἐφθείρε τὴν ζωὴν τῆς εἰς μίαν περιττὴν ἀρετὴν, μέσα εἰς τὴν ὀχληρὰν γαλήνην τῆς ἐρημίας τῆς.

Ἡ ἄγονος ζωὴ, τὴν ὁποίαν διάγει ἡ Αὐγὴ πλησίον τῆς θείας τῆς, δὲν τῆς ἀποσβύνει τὸ πῦρ τῆς ποιήσεως τὸ λάμπον εἰς τὴν ψυχὴν τῆς. Ἐνας ἐξάδελφός τῆς τὴν ἐπισκέπτεται συχνά. Συζητοῦν διὰ τὴν θρησκείαν, τὴν ἐπιστήμην, τὴν φιλολογίαν καὶ τὴν κοινωνίαν. Καὶ οἱ δύο ἔχουν εὐγενῆ τὴν

1) Βλέπε Aurora Leigh εἰς τὰ Saggi critici di letteratura inglese di Enrico Nencioni, καὶ Taine, Notes sur l'Angleterre, καὶ Aurora Leigh traduit de l'anglais, par Albert Savine, καὶ ἄλλα ἄλλα γὰρ.

καρδίαν καὶ φωτεινὸν τὸν νοῦν, ἀλλὰ πιστεύουν εἰς ἓνα διαφορετικὸν ἰδανικὸν καὶ εἰς ἓνα ἄλλον σκοπὸν τῆς ζωῆς.

Τὸ ὄνειρον τῆς Αὐγῆς εἶναι νὰ γίνῃ μία μεγάλη ποιήτρια καὶ ν' ἀγαπηθῇ. Ὁ ἐξάδελφός της ὀνειρεύεται μίαν χίμαιραν, τρέχει ὀπίσω ἀπὸ μίαν οὐτοπίαν, πονεῖ διὰ τὸ πλῆθος ὁποῦ ὑποφέρει, σκέπτεται τὰς ἀδικίας, τὰς κοινωνικὰς ἀνωμαλίας, τὰ κακὰ ὁποῦ καταστρέφουν καὶ ἀτιμάζουν τὸν ἄνθρωπον, καὶ ποθεῖ μίαν εἰρήνην παγκόσμιον, κάμνει ἓνα ὠραῖον ὄνειρον γενικῆς ἀδελφώσεως, ἀγάπης καὶ ἐργασίας. Εἶναι ἓνα πνεῦμα ὀλίγον ἐξημμένον καὶ τὸ ὁποῖον ἤμπορεῖ νὰ γίνῃ καὶ ἐπικίνδυνον εἰς μίαν κοινωνίαν.

Ὁ ἐξάδελφος ζητεῖ τὴν ἀγάπην τῆς Αὐγῆς, τὴν ζητεῖ εἰς γάμον. Ἐκεῖνη ἀρνεῖται καὶ τοῦ ὑποδεικνύει ὅτι ἀγαπᾷ μίαν θεωρίαν.

Καὶ ἡ Αὐγὴ ἀγαπᾷ τὴν Τέχνην. Ἔχει εἰς τὸ μέτωπον τὴν πυρίνην σφραγίδα τῆς μεγαλοφυΐας, εἶναι ἡ ἐκλεκτὴ καὶ θὰ ζήσῃ τὴν διπλῆν ζωὴν τῶν ποιητῶν. Ἡ ζωὴ της θὰ σβύσῃ εἰς τὰ μοναχικὰ ὄνειρα, εἰς ματαίους ρευβασμούς. Δὲν θὰ νυμφευθῇ, δὲν θὰ ἀναστήσῃ τὸ φῶς τῆς ζωῆς εἰς τὴν ἐστίαν τῆς ὑπάρξεως, ἀλλὰ θὰ τεινῇ τὰς χεῖρας ἀπέλπιδας πρὸς τὸ φῶς τοῦ Προμηθέως, καὶ θὰ κλείσῃ εἰς τὴν ψυχὴν τὴν ἀπεγνωσμένην δίψαν τοῦ ὑπερέρου.

Ἡ θεία της ἀποθνήσκει καὶ ἡ Αὐγὴ ἐξακολουθεῖ νὰ ἐλπίζει εἰς μίαν χίμαιραν, θέλει νὰ ζήσῃ μόνη καὶ διὰ τὴν τέχνην. Κατόπιν πόνων καὶ ἀπογνώσεων καὶ θυσιῶν ἀπολαμβάνει μίαν σχετικὴν φιλολογικὴν φήμην. Ὁ ἐξάδελφός της μέσα εἰς τὰς τρικυμίας τῆς πολιτικῆς ζωῆς καὶ εἰς τὰς κοινωνικὰς διαμάχας γίνεται ἔνδοξος ρήτωρ, ἀλλ' ἡ πραγματικότης τὸν ἀπογυμνώνει τῶν ὀνείρων του καὶ αἰσθάνεται εἰς τὴν ψυχὴν του ἓν ἀπλήρωτον κενόν, εἶναι μόνος μέσα εἰς τὸ πλῆθος τοῦ Λονδίνου καὶ τοῦ Παρισιοῦ. Χωρισμένοι καὶ οἱ δύο· ὁ καθεὶς μὲ τὸ μέρος του, ζοῦν διαφορετικὴν ζωὴν.

Ἵστερα ἀπὸ πολλοὺς χρόνους συναντῶνται. Ὁ ἓνας τυφλός, δυστυχής, συντετριμμένος ἀπὸ τὰς ματαίας προσπάθειάς. Παρεγνωρισμένος, κατεστραμμένος καὶ περιφρονημένος ἀπὸ ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἐπὶ τὰς ἀτυχίας των, διὰ τοὺς ὁποίους ἐθλίβετο καὶ ἐπόθει τὴν σωτηρίαν των. Ἡ εἰρωνεία ὅμως αὐτῆ τῆς τύχης δὲν τὸν ἔχει ἀπελπίσει ὀλοτελῶς. Ἡ ἄλλη εἶναι ἔνδοξος, ἀλλ' ἔχει πληγωμένην τὴν καρδίαν καὶ ζῆ μέσα εἰς τὴν ἐρημίαν τῆς ψυχῆς της.

*

Δὲν μᾶς ἐπετρέπετο νὰ ὀμιλήσωμεν διὰ τὴν Μπράουνιν χωρὶς ν' ἀναφέρωμεν τὸ ἀριστούργημά της, τὴν Aurora Leigh,

τὸ ἔξοχον ποίημα εἰς τὸ ὁποῖον ὀλόκληρος ἡ ζωὴ μὲ τὰ πάθη της καὶ τὰ ὄνειρά της, μὲ τὰς ἀτυχίας της καὶ τὰς ἀθλιότητάς της κινεῖται μὲ μίαν δημιουργικὴν δύναμιν. Εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ ἡ ἀλήθεια περιβάλλεται τὸ ἐνδύμα τῆς ἐμπνεύσεως. Συνομιλῶντες μέσα εἰς τὰς αἰθούσας καὶ τὰ καφενεῖα, ἡ ζωὴ τῶν νοσοκομείων, ἡ φύσις καὶ ἡ κοινωνία, μία ἀνατομία, οὕτως εἶπεῖν, ὅλων τῶν μυχιῶν τῆς ψυχῆς αἰσθημάτων, ἐκδρομαὶ εἰς τὴν θάλασσαν, οἱ οἴκοι τῶν πτωχῶν καὶ χίλια ἄλλα πράγματα περιγράφονται μὲ μίαν θαυμαστὴν δύναμιν, μὲ μίαν ἐκπλήττουσαν τέχνην. Ὁλόκληρον τὸ ἔργον τὸ διαπνέει μία φιλοσοφικὴ πνοή, μία ἐλαφρὰ εἰρωνεία.

Διὰ τὴν ὑπερευαίσθητον καὶ εὐγενῆ ψυχὴν τῆς Μπράουνιν ἡ ζωὴ ὑπῆρξεν ἓνας Γολγοθᾶς. Τὸ πρόβλημα τῆς ζωῆς τὸ ὁποῖον ἀντίκρουσε κατὰ πρόσωπον καὶ ἀναπαρέστησεν εἰς τοὺς στίχους της, τὴν συνέτριψε καὶ τὴν ἄφησε νικημένην. Ὀλίγον ἕστερα ἀπὸ τὴν δημοσίευσιν τοῦ ἔργου της ἀπέθανε φθισικῆ εἰς τὴν Φλωρεντίαν, ὅπου ἔζησε καὶ ἔγραψε.

Δὲν ἐπιχειροῦμεν ἐδῶ νὰ μεταφράσωμεν κανὲν ἀπὸ τὰ ποιήματα τῆς Μπράουνιν, διότι οἱ στίχοι της εἶναι πολύτιμοι ἀδάμαντες τοὺς ὁποίους ἡ μετάφρασις μετατρέπει εἰς σταγόνας νεροῦ, εἶναι ἄνθη λεπτοφυῆ τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ὀσφρανθῇ κανεὶς ἐπὶ τοῦ φυτοῦ χωρὶς νὰ τ' ἀποκόψῃ, εἶναι χρυσαλλίδες αἱ ὁποῖαι χάνουν τὴν ὠραιότητά των μόλις τὰς συλλάβωμεν, διότι διὰ τῶν δακτύλων μας καταστρέφομεν τὴν ἰριδόκοιν τῶν περὺγων των.

Τὸ κάθε ποίημα τὸ ὁποῖον ἠθέλωμεν ἀναγνώσει ἀπέναντι ἀπὸ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς θαλάσσης, ἢ κάτω ἀπὸ τὸν ἑναστρον οὐρανὸν ἢ μέσα εἰς τὸ μυστήριον ἑνὸς δάσους, θὰ ἐσμικρύνετο πρὸ τῆς ὑπεροχῆς τῆς φύσεως, δὲν θὰ ἔφευγεν εἰς τὴν ψυχὴν μας τὸ ἀποτελεσμα τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, τῆς φοικιάσεως, τῆς σκέψεως, τὸ ὁποῖον θὰ ἐπετυγχάνετο ἀσφαλῶς ἂν ἠθέλεν ἀναγνωσθῆ εἰς ἓν ἄλλο περιβάλλον, εἰς ἓν ὀματίον, ὅπου ἡ προσοχή μας δὲν θὰ ἐπηρεάζετο ὑπὸ ἄλλου ἀντικειμένου. Οὕτω τοῦλάχιστον φρονεῖ ὁ μέγας ποιητὴς τῆς Ἀμερικῆς **Walt Whitman**. Διὰ νὰ κρίνωμεν λοιπὸν περὶ τῆς ἀξίας, περὶ τῆς οὐσίας, τῆς ἐσωτερικῆς μορφῆς ἑνὸς ποιήματος, ἄς φαντασθῶμεν τί θὰ ἔλεγεν ἡ θάλασσα, τ' ἀστέρια, τὸ μυστήριον τοῦ τάφου!

Οἱ στίχοι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι, ἀπαγγελλόμενοι κάτω ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπιροὴν τῆς φύσεως, ἀντέχουν καὶ δὲν ἐκμυδενίζονται εἶναι ὠραῖοι, ἐμπερικλείουν ἐντός των κατὰ ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ ποιητοῦ.

Ἐνθυμοῦμαι πέρυσιν ὅτε μερικοὶ φίλοι εἶχομεν ἐξέλθει εἰς τὸν ἀπογευματινὸν περίπατόν μας. Περιπλανηθέντες εἰς τοὺς ἐλαιῶνας τοῦ Ἀκρωτηρίου ἐφθάσαμεν εἰς ἓνα βράχον ἀπότο-

μον ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ἐφαίνεται ὁ ἄπειρος κυθρέπτης τῆς θαλάσσης. Ἦτο ἓνα μαγευτικὸν ἀνοιξιάτικον ἀπόγευμα. Ὁ χρυσοῦς θρίαμβος τοῦ ἡλίου ἐβυθίζετο μεγαλοπρεπῆς, ἐκεῖ κάτω, εἰς τὰ ὑγρά ἀνάκτορα τοῦ Ποσειδῶνος. Ἡ γαλήνη ἦτο ἄπειρος. Τὰ ὕδατα κατὰστρωτα, δὲν ἐρρυτιδοῦντο ὑπὸ τῆς παραμικρᾶς πνοῆς τοῦ ἀνέμου, ὡσάν νὰ ἐτελεῖτο εἰς τὰ βάθη των μία μυστικὴ δοξολογία. Παντοῦ περὶξ μᾶς περιέβαλλεν ἡ γαλήνη. Ἀπὸ τοὺς γηραιούς κλάδους τῶν ἐλαιῶν, ἀπὸ τὴν δροσερὰν βλάστησιν τῶν ἀμπελώνων, ἀπὸ τὴν γλαυκότητα τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ Ἰονίου πελάγους ἐξήρχετο μία πνοὴ ἀπείρου ἠσυχίας, ὡσπερ εἰρηνικὴ θωπεία τῆς μητρὸς φύσεως πρὸς τὰς ψυχὰς μᾶς. Τότε ἓνας ἐκ τῆς συντροφίας μ' ἐπλάνσιασε καὶ μοῦ ἐψιθύρισε μὲ τὸ βλέμμα βυθισμένον εἰς τὴν ἀπειρον γαλήνην τῆς θαλάσσης.

Δὲν ἀκούεται οὐτ' ἓνα κῦμα
εἰς τὴν ἔρημ ἀκρογιαλιά,
λὲς κ' ἡ θάλασσα κοιμᾶται
μὲς τῆς γῆς τὴν ἀγκαλιά.

Εἶναι ἓνα τετράστιχον τοῦ Σολωμοῦ, ἐν ἀπόσπασμα σωζόμενον ἀπὸ τὰ ἀγνώστα ποιήματά του, ἐν ἀπὸ τὰ μεγαλοπρεπῆ συντρίμματα τοῦ ἔργου τοῦ ἐθνικοῦ μᾶς ποιητοῦ, τὸ ὁποῖον ἀπαγγελέθην τὴν ὥραν ἐκείνην μέσα εἰς τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς φύσεως ἡ ὁποία μοῦ εἶχεν ἐκλεπτύνει τὰς αἰσθήσεις καὶ μ' εἶχε σύρει εἰς μίαν κατάστασιν ὄνειροπολίσεως, εἰς μίαν στιγμὴν φυσιολατρίας μέσα εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἀπείρου ἀπαγγελέθην, λέγω, τὴν ὥραν ἐκείνην μοῦ ἐπροξέννησε μίαν ὑπεράτιν ἐντύπωσιν. Ἐνόησα ὅλην τὴν ἀλήθειαν, ὅλην τὴν βαθεῖαν ὠραιότητα, τὴν ἐσωτέραν καλλονὴν τῶν τεσσάρων ἐκείνων στίχων. Ἦσθάνθην τὸν ὕπνον τῆς θαλάσσης, τὰ ὄνειρα τοῦ ὑγροῦ στοιχείου, μοῦ ὠμίλησεν ἡ σιγὴ τῆς γαλήνης μίαν ἀνήκουστον μελωδικὴν γλῶσσαν, μοῦ ἐφάνει πραγματικῶς πῶς ἡ θάλασσα ἐκοιμᾶτο μὲς τῆς γῆς τὴν ἀγκαλιά, καθὼς εἶπεν ὁ ποιητής.

Δὲν πιστεύω νὰ εἶναι πολλὰ τὰ ποιήματα ἐκείνα τὰ ὁποῖα δύνανται ν' ἀνθέξουν ἀντιμετωπίζοντα τῆς φύσεως τὸ μεγαλεῖον. Κατόπιν ἀπὸ τοὺς γίγαντας τοῦ πνεύματος, οἱ ὁποῖοι εἶναι μεγάλοι καθὼς τὰ βουνὰ καὶ βαθεῖς καθὼς ὁ ὠκεανὸς καὶ ἀνεξιχνίαστοι ὅπως ὁ τάφος, ἔρχεται ἡ Μπράουνιν. Ὀλίγας βαθμίδας κατωτέρω ἐγὼ δὲν θὰ ἐδίσταζα νὰ τοποθετήσω τὸν Σολωμόν, τοῦ ὁποῖου μερικοὶ στίχοι ἐνδεδυμένοι τὴν ἀρχαιοπρεπῆ ἀπλότητα τῆς ἐκφράσεως μᾶς τὸν παρουσιάζουν πραγματικῶς μέγαν.

Ὁ Ἐδγάρδ Πόε εἶπεν ὅτι ἡ Μπράουνιν εἶναι ἀνωτέρα πάσης γυναικὸς ἡ ὁποία ἔγραψε ποιήματα εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον. Καὶ

τῶ ὄντι πρὸς οὐδεμίαν ποιήτριαν δυνάμεθα νὰ τὴν συγκρίνωμεν. Οἱ στίχοι τῆς εἶναι ἓνα θαῦμα ἀπλότητος καὶ μεγαλοπρεπείας. Ἡ λυρική ἐμπνευσις, ἡ εἰλικρίνεια τοῦ αἰσθήματος, τὸ πάθος τῆς ἐκφράσεως, ἡ ἄρμονία καὶ ἡ πλαστικότητα τῶν στίχων, εἶναι χαρίσματα τὰ ὁποῖα ἡ Μπράουνιν ἔχει ἀνεπτυγμένα εἰς ὑψιστον βαθμόν. Ὑπὸ τὴν φιλοσοφικὴν γαλήνην τῶν στίχων τῆς πάλλει ἡ μεγάλη ποιητικὴ καρδιά. Ἡ ἄρμονία τῶν ἤχων ἐπικρατεῖ εἰς τοὺς στίχους τῆς καὶ εἶναι ἀνυπέροβλος ἡ εὐρυθμία τῆς ὁμοιοκαταληξίας.

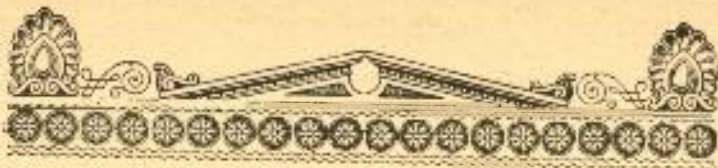
Εἰς τὸ ἔργον τῆς ὁλόκληρον ἡ φύσις εἶναι ἡ ἀγία περιβολὴ τῆς θείας ιδέας, εἶναι ἡ ἐντονος ἀναπαράστασις τοῦ δημιουργοῦ. Ἡ ἀγάπη εἶναι ἓνας ὕμνος τὸν ὁποῖον ἀνυψώνει ἡ ψυχὴ τῆς πρὸς τὸν οὐρανόν, ἓνας ὕμνος γεμάτος ἀπὸ τὴν ἀπροσδιόριστον ἐκείνην ἐκστασιν τῆς ψυχῆς, ἀπὸ πάθος ἐνταυτῶ καὶ ἀγνότητα.

Λυποῦμαι ὅτι δὲν κατώρθωσα νὰ δώσω μίαν ιδέαν ἐντελῆ τῆς μεγάλης ταύτης ποιητρίας καὶ τοῦ ἔργου τῆς. Τὸ τοιοῦτον θὰ ἦτο ἀνώτερον τῶν δυνάμεών μου. Διὰ νὰ ἀναλύσῃ κανεὶς τὸν κόσμον ἐνὸς ποιήματος, ὅταν τὸ ποίημα ἐγράφη ἀπὸ ἓνα Ὀμηρον ἢ Δάντην ἢ ἔστω καὶ ἀπὸ μίαν Μπράουνιν, πρέπει νὰ ἔχῃς τὴν ἰδίαν ψυχὴν τοῦ ποιητοῦ ἐκείνου ὁ ὁποῖος εἰς τὰς ἀστραπὰς τοῦ πνεύματος συνέλαβε κόσμους καὶ ἐδημιούργησε ψυχὰς.

Ζάκυνθος, 9 Ἰουλίου 1904.

Μιχάλης Σαγούρος

ΕΝΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΓΡΑΜΜΑ

Ἀθήναι: 20 τοῦ Δημητρίτη 1904

Ἀξιότιμε Κύριε,

Ἐπειδὴ σέβωμαι πολὺ τὴ γνώμη τοῦ κ. Παλαμᾶ, ὁ ἑποῖος μ' εὐγενικὸ καὶ καταδεκτικὸ γράμμα μοῦ εἶπε τὴν πολύτιμη κρίσι· του γιὰ τὴ με τὸν τίτλο « Χρυσάνθεμα » συλλογῆ στίχων μου, καὶ μοῦ ἐξεχώρισε ποιήματα, ποῦ κανεῖς ἀπὸ τοὺς αὐτοτιτλοφορουμένους κριτικούς ἢ maîtres δὲν ἐπρόσεξε, σᾶς παρακαλῶ, ἂν εἶνε δυνατόν, νὰ ξαναδημοσιεύσετε τὰ ποιήματ' αὐτὰ μαζί με τὸ γράμμα τοῦ σεβαστοῦ μου κ. Παλαμᾶ στὸ ἀξιότιμο περιοδικό σας, γιὰτὶ καὶ ἐγὼ ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ καὶ δύο - τρία ἄλλα ποῦ συμπαθῶ, δὲν ἀναγνωρίζω τὸ βιβλίον αὐτὸ πλέον ὡς ἰδικόν μου πλέον καὶ γι' αὐτὸ σήμερα εὐρίσκω-μαι στὴν εὐχάριστη θέσι· νὰν τὸ ἀποκηρύξω με τὸν τίτλο του καὶ τὸν πρόλογό του βέβαια.

Με μεγάλην ὑπέληψι

Αἰμυλία Κούρτελη

3 Αὐγούστου 1902

Πρὸς τὴν Δα Αἰμυλία Κούρτελη.

Καὶ μόνον ἂν ἐλάβαινα τὸ βιβλίό σας, σταλμένοι ἀπὸ τὴν ποιητικὴ σας νεότητα πρὸς ἓνα συνάδελφον πολὺ ἀρχαιότερο, θὰ σᾶς χρωστοῦσα χάρι· δὲν ἔχω λόγους τώρα καὶ ντρέπομαι νὰ σᾶς εὐχαριστήσω ποῦ θελήσατε νὰ συντροφέψετε τὴν πρόσφορὰ τῶν « Χρυσανθέμων » σας με δύο γραμμές σας, ποῦ μόνον ἢ λυρικὴ ὑπερβολὴ καὶ ἢ παρθευικὴ καλοσύνη μπορεῖ νὰ τὶς ἐξηγήσῃ καὶ νὰ τὶς συγχορήσῃ.

Ἴσως ὁ τίτλος « Χρυσάνθεμα » δὲν θὰ ταίριαζε καὶ τόσο στοὺς λιτούς, δειλοὺς καὶ ἐγκάρδιους στίχους σας, ποῦ δὲν τοὺς χαρακτηρίζει βέβαια, καθὼς τὰ ἐξωτικά ἐκεῖνα λουλούδια, ποικιλία καὶ λαμπράδα χρωματισμοῦ καὶ σχημάτων τεχνικὰ πλεξίματα· ἔχουν ὅμως οἱ στίχοι σας κάποιον ἄρωμα ποῦ λείπει ἀπ' τὰ πλούσια ἐκεῖνα λουλούδια καὶ φθάνει αὐτὸ γιὰ νὰ καταλάβῃ κανεὶς πῶς σᾶς ἔχει εὐλογίη ἢ Μοῦσα, καὶ πῶς ἂν με τὴν ἴδιαν εἰλικρίνεια, καὶ με τὴς μελέτης τὴν ἐπιμονή, καὶ με τὴν ἀφροντισιὰ καὶ τὴν περιφρόνηση πρὸς ὅλα τὰ περὶ καὶ τὰ μάταια τοῦ κόσμου ἐξακολουθήσετε νὰ καλλιεργήτε τὴν τέχνη σας, θάναδῶσῃ μιὰ μέρα ἐκεῖνη λουλούδια καὶ καρπούς.

Στὰ ποιήματά σας μέσα ξάνοιξα δύο χαρίσματα: τὸ αἶσθημα καὶ τὴν ἀπλότητα. Ὅποιος ἔχει τὸ πρῶτο (ὄση κατάχρηση καὶ ἂν κάνουν τοῦ ὀνόματος καὶ τὴς σημασίας του ἀνάξιοι στιχοπλόκοι), ἔχει τὸ πᾶν· τὸ δεύτερο χάρισμα πολλές φορές ὀνειρεύονται νὰ τὸ ἀποχτήσουν καὶ οἱ πιο πλούσιοι καὶ οἱ σπάταλοι σὲ στολίδια καὶ σὲ χρώματα ποιηταί. Ξεχωριστὰ με συγκίνησεν ἀπὸ τὰ τραγούδια σας τὰ « Τώρα τὶ κλαῖς; », « ὁ Παράξενος τραγουδιστὴς », « τὸ Πεθαμένο ἀστέρι », « ὁ Ξένοιαστος ὕπνος », « τὸ Sonetto », καὶ περισσότερον ἀπ' ὅλα « ὁ Γάμος μου ». Θὰ σᾶς ἐσυμβούλευα νὰ ἀποφεύγετε — πάντα σὰν ἀρχαιότερος συνάδελφος — κάποια ποιήματα τοῦ εἶδους τοῦ « Ἀπὸ μακρὰ » καὶ νὰ φροντίζετε κάπου κάπου περισσότερο τὴν κατασκευὴ τοῦ στίχου σας.

Καὶ πάλιν σᾶς ἐκφράζω θερμὴ τὴ χαρὰ μου γιὰτὶ με θυμηθήκετε με τόση καλοσύνη καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ συγχορήσετε τὴν κριτικὴ μου μανία, ποῦ δὲ μ' ἀφήνει ἡσυχον καὶ σ' ἓνα ἀπλό γραμματάκι.

Κωστής Παλαμᾶς

ΤΩΡΑ ΤΙ ΚΛΑΙΣ;

Ἐγὼ σοῦ τῶπα, μάνα μου, μὴ με μικροπαντρέψης,
Καὶ μὴ μοῦ δώσης γι' ἄντρα μου τὸ Γιῶργη τὸν κακό,
Ποῦ δὲν τὸν ἀγαπῶ.
Μανοῦλά μου, δὲ θέλῃσες ἐσὺ νὰ με πιστέψης,
Καὶ φῶρεσα τὸ στέφανο τὸ μαυροσκοτεινό,
Ποῦ νᾶθελα καὼ!

Τώρα, τὶ κλαῖς καὶ σκίζεσαι, ποῦ μὲ ἴδες σὲ ἄλλου ἀγκάλῃ;
 Πάλι νυφοῦλα μὲ θωρεῖς, νυφοῦλα ζηλευτή,

Σὰν τὸ κερὶ χλωμῆ.

Μὲ τὴν καινούργι' ἀγάπη μου σὲ μακρυνὸ περιγιάλι
 Μισσεύω, καὶ ξοπίσω μας οὐρλιάζουν τὰ σκυλιά.

Χαρά ἴσθιν τὴ χαρά!

Αὐτὸς μοῦ τάξει, μάνα μου, ποῦρθε μὲ μαῦρον ἄτι
 Ἐτέλειωτη κι' αἰώνια γαλήνη κ' ἡσυχιά!

Ἄχ! μάνα τί καλά!

Μοῦπε πῶς θᾶμ' ἀρχόντισσα σὲ σκοτεινὸ παλάτι,
 Ποῦ μὲς στ' ἀνήλια βᾶθην του τὸ φῶς μου θὰ σκορπῶ

Ἐγώ, μονάχα ἐγώ.

Χαρὲς καὶ ξεφαντώματα στὸ σπιτικό σου στῆσε,
 Γιατί, καλὴ μανοῦλά μου, δὲ θέλω πιά κλαψές.

Ἐγὼ ἔκλαιγα ὡς τὰ ψές.

Μονάχα τὰ παράθυρα τίς ὄξω πόρτες κλεῖσε,
 Μὴ σὲ σκοτώσῃ, μάνα μου, ἀπὸ ζήλειαν ὁ τρελλὸς

Ὁ Γιώργης ὁ κακός.

ΠΑΡΑΞΕΝΟΣ ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΗΣ

Ἰσπανικὴ Σερενάτα

Παράξενος τραγουδιστὴς θὲ νᾶρθῃ ἀπόψε
 Στὸ παραθύρι σου τὸ χαμπλό,
 Παράξενος τραγουδιστὴς θὲ νᾶβγῃ ἀπόψε,
 Στὸ δρόμο σου ἐκεῖ δὰ τὸ σκοτεινὸ.

Καὶ σὺ ἂν κοιμᾶσαι γαληνὰ θὲ νὰ ξυπνήσῃς
 Ἄπ' τῆς κιθάρας τὸν τόνο τὸ δειλό,
 Καὶ τὴν ψυχὴ σου τὴν καλὴ θὲ νὰ βυθίσῃς
 Σ' ἓνα τραγοῦδι μέσα σιγαλό.

Καὶ τὸν τρελλὸν τραγουδιστὴν ὅταν θελήσῃς
 Νὰ δῆς γιὰ σὲ γλυκὰ ποῦ τραγουδεῖ

Τὰ μαῦρα ξέπλεκα μαλλιά μου θὰ γνωρίσῃς
 Καὶ τὴ δική μου τὴ δειλὴ φωνή.

Κι' ὅταν γλυκὰ, γλυκὰ θὲ νὰ σὲ νανουρίσω
 Καὶ τῶνομά μου τὸ στόμα σου μοῦ πῆ,
 Πρὶν φύγω, σὰν σκιά βουβὴ θὲ νὰ φιλήσω
 Τὸ μετωπό σου, χλωμὲ μου ποιητή.

ΠΕΘΑΜΕΝΟ ΑΣΤΕΡΙ

Ρώτησα τ' ἀχνὸ τ' ἀστέρι
 Ποῦ κυλάει ἀργὰ καὶ σβύνει:
 — Ποιὸ ἴνε τὸ κακὸ τὸ χέρι,
 Ποῦ νὰ ζήσῃς δὲ σ' ἀφίνει;

— Εἴμ' ἡ ἐλπίδα, λέει τ' ἀστέρι,
 Ποῦ μὲς στὴν ψυχὴ σου ἐζοῦσε
 Καὶ μ' ἀπόσβυσε τὸ χέρι
 Ποῦ ἔλεγε πῶς σ' ἀγαποῦσε.

ΞΕΝΟΙΑΣΤΟΣ ΥΠΝΟΣ

— Ἀπόστασα, κουράστῃκα ἀπ' τὸ πολὺ ταξεῖδι
 Κι ἐδῶ στὸν ὄρνο σου κορμό, στοὺς φουντωτοὺς σου κλώνους,
 Γέρονω, δεντρί, τὸ σῶμά μου — τῆς μοίρας ἴγῳ ξεσκλίδι,
 Κι ἐδῶ βαθειὰ στὴ ρίζα σου θάβω παλπούς μου πόνους.

Κάμε σκιά, κάμε δροσιά, κάμε πλατεῖα κλωνάρια,
 Νὰ μὲ φυλάξῃς ἀπ' τοῦ ἡλιοῦ τὴ φλογερὴ πνοή.
 Κάμε μου στρώμα μαλακό, τὶ κοφτερὰ λιθάρια,
 Μοῦ ξέσκισαν τὴ σάρκα μου στὸ δρόμο τὸ μακρὺ.

Ἄχ! κάμε ἀγκάθια, δέντρο μου, κ' ἡ Συμφορὰ ἂν μὲ φτάσῃ
 Διῶξ' τὴν ἐσὺ γιατί καιρὸν πολὺ μὲ κυνηγᾷ.

Ὦραν τὴν ὥρα θὰ φανῆ πίσω ἀπ' τὰ μαῦρα δάση·
Γιὰ ἄκου τὶ θλιβερό βουϊτὸ στὸ διάβα τῆς σκορπᾶ. —

Καὶ στὴ φωνή μου ἐσείστηκε τὸ τρίψηλο δεντρί μου,
Κι ἓνα κρεβάτι φτιάνει μου παράξενο, στενό.
Ἄπλόνω μέσα βιαστικά καὶ κρύβω τὸ κορμί μου
Κι ἀκούω μέσα στὸν ὕπνο μου νανούρισμ' ἀπαλό.

— Ἔτσι, μοῦ λέει τὸ δεντρί, ποῦ σ' ἔχω ἀχνὴ ἀγκαλιάση
Κι' ἂν ἔρθ' ἡ μαύρη Συμφορὰ θὰ φύγη βιαστική,
Γιατὶ θὰ ὀδῆ τὸ ξύλινο κρεβάτι πούχω φτιάση
Καὶ θὰ τὸ βρῆ πολὺ στενό. — Ξενιάσου αὐτοῦ, καλή!

SONETTO

Μοῦ φάνηκε πῶς μοῦγενεφε τὸ ἀστέρι
Ἄχνίζοντας ψηλὰ στὸν οὐρανὸ
Καὶ γρίκνσα ποῦ μοῦφερνε τὸ ἀγέρι
Τὸν πόνο του κρυφὰ τὸ σιωπηλό

— Μὲ βλέπεις; ἔλεε ἀπ' τ' οὐρανοῦ τὰ μέρη
Κι ἐγώ, κι ἐγώ μαζί σου ξαγρυπνῶ.
Κι ἂν τώρα ζῶ γιὰ τ' ἀκριβό μου ταῖρι,
Μὰ πάλι σβυῶ γι' αὐτὸ καὶ λαχταρῶ.

Μ' ἂν δὲ μοῦ μείνη τίποτα ἐδῶ πάνω
Κι' ἂν μείνης μοναχὴ σου αὐτοῦ στὴ γῆ,
Ἄδέρφι μου παντοτεινὸ σὲ κάνω.

Καὶ στέλνοντάς σου ἀπὸ ψηλὰ τὸ φῶς μου
Καὶ σὺ σ' ἐμὲ τὴν ἄσπρη σου ψυχὴ
Μακριὰ θὰ ζοῦμε ἀπ' τὴν ὀργὴ τοῦ κόσμου.

Ο ΓΑΜΟΣ ΜΟΥ

Μ' ἔκλεισε - ἀλλοῖ μου! - ὁ κύρης μου στὸν πύργο τὸ μεγάλο,
Ποῦ σιδερένια μάνταλα τὴν πόρτα του τὴν κλειοῦν,
Κι ὀλάσπρα μοῦ παράγγειλε νὰ ράψω γιὰ νὰ βάλω,
Γιατὶ νυφοῦλα ἄχ! ἀλλου νειοῦ τὰ μάτια θὰ μὲ δοῦν.

Ἔσενα μοῦπε πῶς ποτὲ δὲ θὲ νὰ σ' ἀντικρύσω,
Καὶ πῶς τοῦ κάκου δὲ φορεῖ τὸ κοφτερὸ σπαθί.
Νὰ σὲ ξεχάσω ὀλότελα, νὰ σ' ἀπολησμονήσω,
Γιατὶ δὲ θέλει γιὰ γαμπρὸ τρελλὸ τραγουδιστὴ.

Μ' ἄφησε τὰ λουλούδια μου τ' ἄσπρα νὰ βλέπω μόνα,
Καὶ τοῦ βορριά τὸ ξέσυρμα μονάχα νὰ γροικῶ,
Κι ἐγὼ στ' ὀλάσπρο φόρεμα ξεσέρνω τὴ βελόνα,
Ποῦ κάποιον πόθο σιγανὰ μοῦ ράβει μυστικό.

Καὶ μιὰ βραδιὰ τὸ φόρεμα τὸ νυφικὸ θὰ βάλω
Μὲ τ' ἄσπρα τὰ λουλούδια μου τρελλὰ θὰ στολιστῶ,
Τὰ μάνταλα θ' ἀνοίξουνε τὸν πύργο τὸ μεγάλο,
Γιὰ νὰ κλειδώσουν μιὰ ζωὴ στὸ χῶμα τὸ νεκρό.

Οἱ πόρτες οἱ διάπλατες τοῦ πύργου θ' ἀνοιχτοῦνε
Κ' οἱ καλεσμένοι θ' ἀρχοῦνται στὸ γάμο μου βουβοί.
Τὴς ψαλμοδιὲς ἀπὸ μακριὰ θ' ἀκούσης ν' ἀντηχοῦνε,
Κι ἔλα νὰ δῆς γιὰ σένανε ποῦ θάχω στολιστῆ.

Κι ὡς θάμαι μὲς στὰ λούλουδα νυφοῦλα ξαπλωμένη
Θὰ σὲ ξανοίξῃ ὁ κύρης μου τρελλὰ νὰ μὲ φιλήσῃ.
Μὰ πρὶν νὰ σύρῃ τὸ σπαθί καὶ πρὶν φονιάς σοῦ γένη,
Ἔλα καὶ σὺ τραγουδιστὴ μαζί μου νὰ σβυστῆς!

Αἰμιλία Κούρτζη

ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΤΟΥ HOFFMANN

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΑΝΤΩΝΙΑΣ

(Συνέχεια και τέλος)

Ξαναγύρισε στο σπίτι του, έγραψε στην αγαπημένη του γυναίκα μια μεγάλη γραφή, που τη συχάιρονταν γιατί η κόρη της είχε όπως κι' αυτός μιαν έλγα μικρή πίσω απ' τ' αυτή κι' έπειτα... έμεινε στη Γερμανία. Νέα άλληλογραφία ξανάρχισε, λόγια έδωφλογα, σχέδια για τὸ μέλλον, παράπονα, γλυκά παρακάλια πηγαινόρχονταν ὡς τρυγώνια από τὴ Βενετία στο Χ... ὡς που ἔγα πολὺ πρῶι ἡ Angela τὸ κινάει για τὴ Γερμανία, ὅπου θαυμάστην' ἡ φωνή της στο μεγάλο θέατρο τοῦ Φ...

Ἄν και δὲν ἦταν πολὺ νέα, ἔλαψε καρδιές, ἄλλους ἔκαμεν εὐτυχημένους κι' ἀπέχτησε μύρια θύματα.

Ἦσάσσο τὸ κοριτσάκι τοῦ Κρέσπελ μεγάλωσε. Τὴ λέγαμε Ἄντωνία κι' ἡ μητέρα της ἄρχιζε νὰ μαντέβη μέσα της μιὰ τραγουδίστρα πρώτης γραμμῆς. Ὁ Κρέσπελ ξέροντας πῶς ἡ γυναίκα του ἦταν τόσο κοντά του, πέθαινε ἀπὸ πόθο νὰ φιλήσῃ τὸ παιδί του, μὰ ὁ φόβος για τὲς τρέλλες τῆς signora τὸν κρατοῦσε κι' ἔτσι ἔμεινε σπίτι του, συντροφιά μὲ τὰ βιολιά του, ποῦ δὲν τὸν ἐνοχλοῦσαν ποτέ.

Κεῖνο τὸν καιρὸ ἕνας νεαρὸς μουσικὸς, πούδινε μεγάλες ἐλπίδες, ἐρωτεύτηκε τὴν Ἄντωνία. Ὁ Κρέσπελ, ἀφοῦ πρῶτα ἔμαθε για δαῦτον, συλλογίστηκε πῶς δὲν ἤθελε και καλλίτερο, παντρεύοντας τὴν κόρη του μὲ ἀριστία ποῦ δὲν εἶχε τὸν ὅμοιό του στο βιολί κι' ἔτσι ἀπὸ μέρα σὲ μέρα περιμένε τὴν εἶδηση τοῦ γάμου, όταν ἕνα γράμμα μὲ πένθος κι' ἀνώνυμο, τὸν πληροφοροῦσε πῶς ἡ Angela πέθανεν ἀπὸ πλευρίτη, τὴν παραμονὴ τῶν γάμων τῆς Ἄντωνίας και πῶς ἡ τελευταία θέληση τῆς τραγουδίστρας ἦταν νὰ πάῃ ὁ Κρέσπελ και νὰ πάρῃ τὴν ὄρφανή. Ἐφυγε χωρὶς νὰ χάσῃ οὔτε στιγμή.

Ὁ Κρέσπελ βρῆκε στο πλευρὸ τῆς Ἄντωνίας τὸν ἀρραβωνιαστικό της, ποῦ, σὲ μιὰ τέτοια λύπη, οὔτε στιγμή δὲν ἔφυγεν ἀπὸ κοντά της. Και μιὰ βραδυά, ποῦ ἦταν κι' οἱ τρεῖς μαζωμένοι, ὁ Κρέσπελ συλλογίζονταν τὴν πεθαμένη κι' ἡ Ἄντωνία κάθησε στο πιάνο ἀρχινώντας νὰ τραγουδᾷ σ' ἕνα πένθιμο ἦχο, ἀκούοντάς τὴν θάλεγε κανεὶς πῶς ἡ ψυχὴ τῆς μάνας της ἔτρεμε στη φωνή της. Ὁ Κρέσπελ δὲν μπόρεσε νὰ βασταχτῆ. Οἱ λυγμοὶ τούμπνιγαν τὸ στήθος. Σηκώθηκε, πῆρε στα χέρια τὴν κόρη του, και σφίγγοντάς τὴν δυνατά.

— ὦ! ὄχι, ἔκραξεν, ἂν μ' ἀγαπᾷς, μὴν ξανατραγουδῆσῃς! Μοῦ σκίσεις τὴν καρδιά, μὴν ξανατραγουδῆσῃς ποιά για πάντα!

Ἡ Ἄντωνία πίθωσε τὴ ματιὰ της στον πατέρα της. Και δυὸ δάκρυα θλόωσαν κείνη τὴ ματιὰ για ἕνα ὄνειρο εὐτυχίας ποῦ θὰ σέβονταν. Τὰ μαλλιά της ἔδωμαυρα, σὲ νύχτας κύματα κυλοῦσαν στοὺς χιονάτους της ὤμους. Τὸ κορμί της ἀλαφρόγερνε σὰν κρῖνο, ποῦ ὤραν τὴν ὠρα σβύνει..... ὁ Κρέσπελ ἔκλαιε βλέποντάς τὴν τόσο ὠραία, γιατί ἕνα μοιραῖο σημάδι τοῦ φανερώνονταν για τὸ μέλλον σημάδι ποῦ ὁ σύβουλος, ὅσο χλώμιαινεν ἡ Ἄντωνία, ξεχώριζεν στη θωριά της. Κι' ἔδότεμα θωροῦσε τὸ σπέρο αὐτὸ ποῦ λίγο λίγο ξεφύτρωνε.

— Ὅχι, ὄχι, φίλε μου, ἔλεγεν ἀργότερα ὁ σύβουλος στον περίφημο γιατρὸ Ρ...— ὄχι, αὐτὲς οἱ ζωηρὲς κοκκινάδες ποῦ, σὰν τραγουδᾷ, φλογίζουσι τὰ μάγουλά της, δὲν εἶνε ἀπὸ τὸ αἶσθημα τοῦ τραγουδιοῦ!... Ὅχι, εἶνε κείνο ποῦ φοβοῦμουνα!

— Σὰν εἶν' ἔτσι, κάνει ὁ γιατρὸς, δὲν μπορῶ πειὰ κι' ἐγὼ νὰ σᾶς κρύψω τὴν ἀνησυχία μου. Εἶτε γιατί τὸ κορίτσι κατάβαλε πρόωρα προσπάθειες για νὰ τραγουδήσῃ, εἶτε γιατί ἡ φύση ἄφησε σ' ἕνα τόσο ὠραῖον ἔργον καμμιάν ὀργανικήν ἔλλειψη, νομίζω, πῶς αὐτὴ ἡ ἀνάπτυξη τῆς φωνῆς της ποῦ ξεπερνάει τὴν ἡλικία της εἶνε σημάδι ἐπικίνδουνο, και δὲν τῆς δίνω οὔτ' ἔξη μῆνες ζωὴ, ἂν τὴν ἀφήσετε νὰ ξανατραγουδήσῃ.

Ὁ σύβουλος πάγωσεν ὄλος σ' αὐτὸ τὸ φοβέρισμα, θάρρηψε πῶς ἔβλεπεν ἕνα ὤμορφο δεντρακί ἔδωσκεπο ἀπ' τοὺς πρώτους ἀνθούς του, ποῦ ἕνα σκληρὸ χέρι τραβοῦσε νὰ ξεριζώσῃ. Πῆρε γρήγορη τὴν ἀπόφαση. Ἐδειξε δυὸ δρόμους ποῦχε ν' ἀκλουθῆσῃ ἡ Ἄντωνία. Ὁ ἕνας, περνώντας ἀπὸ τὸ γάμο και τίς ἀπόλαψες καλλιτεχνικῆς ζωῆς, ἔφερνε σὴν ἄευσσο τοῦ τάφου κι' ὁ ἄλλος φύλαγε σ' ἕνα γέροντα ποτέρα τ' ἀγαπημένο του παιδί, τὴ μόνη του χαρὰ και τὴ στερνὴ του ἐλπίδα. Ἡ Ἄντωνία ἔνοιωσε τὴ θυσία ποῦ ζητοῦσεν ὁ πατέρας της. Ἐπεσε σὴν ἀγκαλιά του μὴ βρίζοντάς λέξη νὰ πῆ. Ὁ Κρέσπελ ἔδωξε τὸν ἀρραβωνιαστικό και, δυὸ μέρες μετά, ἔφτανε στο Χ... μαζὺ μὲ τὸ θησαυρὸ του, τὴν κόρη του. Μὰ τὸ παλληκάρι δὲν μποροῦσε νὰ παραιτηθῆ ἀπὸ εὐτυχία ποῦ τοῦ ἦταν ταμένη πειά. Ἐσκίνησε κι' αὐτὸς στ' ἀχνάρια τοῦ Κρέσπελ και τὸν ἀπάντησε σὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ του. Ὁ σύβουλος τὸν ἔδωξε σκληρά.

— Ἄχ! ἔκραξεν ἡ δυστυχισμένη Ἄντωνία, νὰ τὸν ἰδῶ, νὰ τὸν ἀκούσω μιὰ φορὰν ἀκόμα κι' ἂς πεθάνω ὕστερα!

— Νὰ πεθάνῃς!... Νὰ πεθάνῃς... ξανάλεγεν ὁ σύβουλος ἀλλόφρενος. Νὰ σὲ ἰδῶ πεθαμένη, παιδί μου! ἐσενα ποῦ μὲ δένεις μὲ τὸν κόσμο! Ἐ, καλά! Κάμ' ὅτι θέλεις! Κι' ἂν πεθάνῃς μὴν καταραστῆς τὸν κακομοῖρη τὸν πατέρα σου!

Ἡ θυσία ἀποφασίστηκε κι' ὁ μουσικὸς θάπαιζε πιάνο. Ἡ Ἄντωνία τραγοῦδισε. Ὁ Κρέσπελ πῆρε τὸ βιολί του και δὲν ἔπαιζε τὸ παίξιμο, ἔχοντας τὰ μάτια του πάντα σὴν κόρη του — παρὰ σὰν εἶδε νὰ ξαναφαίνωνται οἱ ζωηρὲς κοκκινάδες στα χλωμά της μάγουλα. Τότες ἔκοψεν ἀπότομα

στή μέση τὸ κονσέρτο κι' ἔγνεψε στὸ μουσικὸ νὰ φύγη. Ἡ Ἀντωνία βλέποντάς τον νὰ φεύγη, ἔβγαλε μιὰ κοφτερὴ φωνὴ κι' ἔπεσε λιποθυμισμένη.

— Γιὰ μιὰ στιγμή μου φάνηκε, μούλεγε ὁ Κρέσπελ, τελειώνοντας τὴ διήγησή του πῶς τὸ φτωχὸ μου παιδί ἦταν νεκρό. Ἄρπαξα τὸν καταραμένον ἀρραβωνιαστικὸν ἀπὸ τὸν ὄμο: «φεύγα! τούκραξα τὸ ταχύτερο! Δὲ βλέπεις ποῦνε νεκρὴ ἡ κόρη μου! Δὲν ξέρω τί μὲ κρατεῖ καὶ δὲ σοῦ χώνω ἓνα μαχαῖρι: στήν καρδιά γιὰ νὰ τῆς δώσω χρῶμα στὸ πρόσωπο μὲ τὸ αἷμά σου καὶ τὴ ζεστάνω!» Ὁ ἄλλος, φαίνεται, τόσο τρομερὴν ὄψη, ποῦ ὁ κακομαίρης χιούμηξε σὰν τρελλὸς στήν σκάλα κι' ἀπὸ τότες δὲν τὸν ξαναεῖδα.

Ὅταν ὁ σύβουλος σήκωνε τὴν κόρη του, κείνη ἄνοιξε τὰ μάτια καὶ τὰ ξανάκλεισε ἀμέσως σχεδόν. Ὁ γιατρός πούτρεξαν νὰ φέρουν εἶπε πῶς αὐτὸ τὸ περιστατικὸ, ἔσο βαρὺ κι' ἂν ἦταν, μποροῦσε καὶ νὰ μὴν ἔχη δυσάρεστη συνέπεια. Ὅστερ' ἀπὸ λίγες μέρες μάλιστα ἡ Ἀντωνία φαίνονταν σὰ νά-γιανε. Ἡ ἀγάπη στὸν πατέρα της παρουσίαζε τὴν πειρὸ συγκινητικὴν εἰκόνα. Ἄφοσιώθηκε, μὲ τὴ μεγαλειότερη ἀυτοθυσία, στὶς ἀλλόκοτες μανίαις του τὸν βοηθοῦσε μὲ ὑπομονὴν ἀγγελικὴ νὰ λύνη τὰ παληὰ βιολιά, π' ἀγόραζε καὶ νὰ φικιάνη καινούργια.

— Ὅχι, καλέ μου πατέρα, τούλεγε συχνὰ μὲ πικρὸ χαμόγελο, δὲ θὰ ξανατραγουδήσω, ἀφοῦ σοῦ κάνει κακό. Μόνο γιὰ σένα πειὰ θὰ ζῶ. Κι' ὁ Κρέσπελ, ἀκούοντάς την, ἦταν εὐτυχημένος. Ὅταν ἀγόρασε τὸ περίφημο βιολί, κείνο πούκλεισε μέσα στὸ φέρετρο τῆς Ἀντωνίας, βλέποντας αὐτὴ πῶς θὰν τῶλυσε, τὸν κύτταζε πονετικά.

— Πῶς! Κι' αὐτὸ ἀκόμα; ἔλεγε.

Καί, σύγκαιρα ὁ Κρέσπελ ἔνοιωθε μέσα του σὰν κάποια φωνὴ τοῦ τὸν ἀνάγκαζε νὰ μὴν ἀγγίξη τὸ βιολί αὐτὸ καὶ μάλιστα νὰ τὸ δοκιμάση.

Μόλις ἔπαιξε κάτι τι, ποῦ τὸ κορίτσι χτυπώντας τὰ χέρια του ἔκραξε.

— Καλὲ εἶν' ἡ φωνὴ μου! Εἶν' ἡ φωνὴ μου! Τραγουδῶ ἀκόμα!

Κι' ἀληθινά. Οἱ μαργαριταρένιες τοῦ θαυμάσιου βιολιοῦ νότες νόμιζε κανεὶς πῶς στάλαζαν ἀπὸ τὸν οὐρανό. Ὁ Κρέσπελ γεμάτος συγκίνησιν ἔκανε θάματα μὲ τὸ δοξάρι. Καὶ ἀπὸ τότες, καμμιά φορὰ τούλεγεν ἡ Ἀντωνία μὲ γλυκὸ χαμόγελο.

— Πατέρα, θέλω νὰ τραγουδήσω.

Κι' ὁ Κρέσπελ ἀμέσως ἀδράχοντας τὸ βιολί τραβοῦσε τίς πειρὸ γλυκιὰς βαριασιόνας.

Λίγες μέρες πρὶν ἀπὸ τὸ δεύτερο ταξεῖδί μου στὸ Χ..., ὁ σύβουλος, μιὰ γαλήνια νύχτα, θάρρεψε ν' ἀκούη, τὸ πιάνο νὰ πέρνη ζωὴ στήν κάμαρα δίπλα. Τοῦ φάνηκε πῶς ἄκουε τὰ δάχτυλα τοῦ ἀρραβωνιαστικοῦ τῆς Ἀντωνίας νὰ τρέχουν μὲ ὄρμη πάνω στὰ φιλιππίνια πληχτρα. Θέλησε νὰ σηκωθῆ, μὰ ἓνα σιδερένιο χέρι τὸν κρατοῦσε δυνατὰ στὴ θέση του. Ἐπειτα τοῦ φάνηκε, πῶς ἄκουε ἓνα σιγανὸ μουρμουρίσμα τῆς φωνῆς τῆς κόρης του, ὡς ἀπόμακρο. Λίγο λίγο τὸ κυμάτισμα πλησίαζε. Ἦταν ἓνα μαγικὸ ere-

scendo, ποῦ κάθε δόνηση τοῦ περνοῦσε σὰ βέλος τὴν καρδιά. Ἐξαφνα ἓνας γαλανὸς ὀλόφωτος γῦρος ξανοίχτηκε στὸ βάθος τῆς κάμαρας σκίζοντας τὸ σκοτάδι. Ὁ Κρέσπελ εἶδε τὴν Ἀντωνία στήν ἀγκαλιὰ τ' ἀρραβωνιαστικοῦ της. Τὰ χεῖλη των ἔσμιγαν, κι' ὡστόσο τὸ οὐράνιο τραγοῦδι δὲν ἔπαυε... Παγωμένοι ἀπάνω ὑπερφυσικὸν ρίγος, ὁ Κρέσπελ ἔμειν' ἐκεῖ ὡς τὴν αὐγὴ, σὲ μιὰ κατάσταση ἀνερίφητης ἀγωνίας. Μία μολυβένια νάρκη παράλυε τὴ σκέψη του...

Ὅταν ἡ πρώτη τῆς αὐγῆς ἀχτίνα ρόδινη σύρτηκε κάτω ἀπ' τὶς κουρτίνες τοῦ κρεβατιοῦ του, σηκώθηκε, σὰν ἀπὸ βαρὺ ὄνειρο κι' ἔτρεξε στήν κάμαρα τῆς Ἀντωνίας. Ἦταν ξαπλωμένη στὸ σοφᾶ, μὲ κλεισμένα τὰ μάτια, καὶ τὰ χέρια συμιχτά. Ἐνα γλυκὸ χαμόγελο, σὰ μαρμάρινον ἀνοιξε στὰ χλωμά της χεῖλη. Ἐμοιαζε μὲ τῆς παρθενίας τὸν ἄγγελο κοιμώμενο. ...— Ἡ ψυχὴ της εἶχε φτερουγίσει στὰ Οὐράνια.

Μετάφρασις Δ. Δ.

NIKOU A. BEH

Ὁ οἶκος Κανικλείου ἢ Κανικλη. — Παχώμιος ὁ κτίτωρ τῆς ἐν Μιστρᾷ μονῆς τῆς Παναγίας τοῦ Βροντοχίου.

(Σημειώματα)

Ὁ καθηγητὴς μου κ. Σπυρίδων Π. Λάμπρος, ἐν τῷ τελευταίῳ τεύχει τοῦ Νέου Ἑλληνομνήμονος¹, πραγματευόμενος περὶ ἀνυπάρχων ὀνομάτων ἀναφέρει τὸ χωρίον τοῦ Στεφάνου Ταρωνίτου (Açog-²hig), ἐν ᾧ γίνεται λόγος περὶ τινος magistros du Kaniklion, κατὰ τὴν γαλλικὴν μετάφρασιν τῆς συγγραφῆς τοῦ Ἀρμενίου χρονογράφου, καὶ ὅπερ παρανόησαντες ὁ Brosset ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς Ἀρμενίας καὶ ὁ Ἀρμένιος ἱστορικὸς Tchamtchian ἐξέλαβον ὄνομα οἰκογενειακόν, πλάσαντες οὕτω μάλιστα κλοῦμενον Kaniklé. Ἄλλ' εἶναι γνωστὸν ὅτι κανικλείον ἦτο τὸ μελανοδοχεῖον τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ μάγιστρος ἐπὶ τοῦ κανικλείου εἶναι προσωνυμία τῆς οἰκείας ἀρχῆς³. Τὸ πλάσμα τοῦτο, τὸ παρανόησεως γέννημα, εἶχε καταδείξῃ καὶ ὁ πολὺς Βυζαντιολόγος κ. Gustave Schlumberger³ πρὸ τοῦ κ. Λάμπρου.

1) Τόμος Α', τεῦχος Γ' — 30 Σεπτεμβρίου 1904, σ. 325.

2) Ἀπόθ. σ. 326.

3) Epopée Byzantine, II, σ. 482 σημ. 2.

Πρέπει ὅμως νὰ σημειωθῆ ὅτι τὸ Κανίκλειος εἶναι καὶ ἐπώνυμον γνωστῆς καὶ παλαιᾶς ἐν Τσακωνίᾳ οἰκογενείας. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ εὐχάριστως ἀνακοινῶ ὅ,τι περὶ αὐτῆς εὖρον κατὰ τὰς ἐμας ἐρεῦνας.

Κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος ἀπαντῶ τὸν ἱερομόναχον Παρθένιον Κανίκλειον κτήτορα τοῦ ὑπ' ἀρ. 45 κώδικος τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν. Εἶναι δὲ ὁ κώδιξ οὗτος περγαμηνῆς γραφῆς τελευτώσης τῆς ΙΓ' ἑκατονταετηρίδος καὶ περιέχει τὸ ψαλτήριον, ἀκέφαλον καὶ κολοβόν, μεθ' ἑρμηνείας διαφόρων πατέρων'. Ἐπὶ τοῦ ζύλου τοῦ περικαλύμματος πρὸς τὸ τέλος τοῦ χειρογράφου ἀνέγνω τῷ 1904 τὸ ἐξῆς ἀνορθόγραφον σημείωμα: Τὸ παρῶ ξιγίτον ψαλτήριον ὑπάρχει καμοῦ τοῦ ταπεινοῦ καὶ ἀμαρτωλοῦ δοῦλου τοῦ Θεοῦ Παρθενίου ἱερομονάχου τοῦ Κανικλείου ἐκ χώρας Πραστοῦ καὶ κατωτέρω διὰ κηρᾶς γραφῆς τῆς αὐτῆς χειρὸς 1658 μαρτίου...].

Τὰ σημειώματα ταῦτα τανῦν δὲν ὑπάρχουσι, καθ' ὅσον πρὸ δύο ἐτῶν ὁ τότε ἐπιμελητὴς τῶν χειρογράφων κ. Δημ. Γρ. Καμπούρογλου, ἔδωκε μετ' ἄλλων πολλῶν, παρ' ὅλας τὰς διαμαρτυρίας μου διατελοῦντος τότε βοηθοῦ ἐν τῷ τμήματι τῶν χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, καὶ τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος κώδικα πρὸς καινουργῆ στάχωσιν, χωρὶς ἀφ' ἐτέρου νὰ φυλαχθῶσι τὰ παλαιὰ σταχώματα. Τοιοῦτοτρόπως καὶ πολλὰ ἐπ' αὐτῶν ὑπάρχοντα ἀξιόλογα σημειώματα ἀπώλοντο καὶ πρὸ παντὸς ἱκανὸν ὕλικόν πρὸς μελέτην τῆς κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας σταχωτικῆς τῶν ἑλληνικῶν κωδικῶν ἐξέλιπεν. Εὐτυχῶς καὶ πρὸ ἐμοῦ εἶχεν ἐπιστήση τὴν προσοχὴν του ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρω σημειώματος καὶ εἶχεν δημοσιεῖσθαι αὐτό, μετὰ τινων ὅμως ἀβλεψιῶν, ὁ κ. Γ. Κρέμος².

Τὰς ἐπομένους δὲ εἰδήσεις περὶ τοῦ οἴκου Κανικλείου ἢ Κανίκλην ἀρῶμαι ἐξ ἑγγράφων εὐρεθέντων ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τοῦ μακαρίτου Χριστοῦ Στεφανοπούλου, δικηγόρου ἐκ τῶν πρώτων ἐν Τριπόλει μετὰ τὴν ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν. Τῷ 1676 ἀναφέρεται Δημήτριος Κανίκλειος, ἐν πρατηριῶδει γράμματι ἐκ Πραστοῦ νοτάριος ποῦμπλικός. Τῷ 1718 ὁ Ἀναστάσιος Κανίκλης συνυπογράφεται μετ' ἄλλων πολλῶν μαρτύρων ἐν χρεωστικῇ ὁμολογίᾳ συνταχθεῖσθαι αὐτόθι. Τέλος τῷ 1721 ἀπαντῶ τὸν Σταῦρον Κανίκλην, ἔχοντα υἱὸς Γεώργιον καὶ Δημήτριον, ἐξ ὧν ὁ πρῶτος ἐνυμφεῖθαι τὴν κόρην τοῦ Πανάγου Τρουχάνη. Εἶναι δὲ ὁ οἶκος Τρουχάνη ἢ Τροχάνη ἕτερος ἐπίσης ἐπιφανῆς ἐν Τσακωνίᾳ.³ Τὰ νῦν τὸ

1) Ἰωάννου καὶ Ἀλκιβιάδου Σακκελίωτος: Κατάλογος τῶν χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος. Ἐν Ἀθήναις 1892. σ. 8.

2) Κατάλογος τῶν χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς καὶ τῆς τοῦ Πανεπιστημίου Βιβλιοθήκης. Ἐν Ἀθήναις 1876. σ. 12. — Πρβλ. Νίκου Α. Βένου, Ἑλληνίδες Βιβλιογράφοι καὶ κύρια κωδικῶν. Ἐν Ἀθήναις 1904. σ. 10.

3) Michael Deffner: Archiv für mittel-und neugriechische Philologie. Ἐν Ἀθήναις 1880, σελ. 130, 174, 175, 176, 176, 178, 412. Κ. Ν. Σάθα: Νεοελληνικὴ Φιλολογία, σ. 152, 318, 322 — Μεσαιωνικὴ βιβλιοθήκη. Τόμ. Α', σ. 314. — Α. Φραντζῆ: Ἱστορία τῆς Ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος. Τόμ. Α', σ. 83 ἐν ὑποσημ. — Α. Παπαδοπούλου Κεραμῆς: Ἱεροσολυμιτικὴ Βιβλιοθήκη. Τόμ. Α', σ. 176. 338 κλ. κλ.

ἐπώνυμον Κανίκλειος ἢ Κανίκλης, δὲν ἀπαντᾷ, ἐφ' ὅσον ἐγὼ γνωρίζω, οὔτε ἐν Κυνουρίᾳ οὔτε ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος.

Ἐν τῷ αὐτῷ τεύχει τοῦ Νέου Ἑλληνομνήμονος (σελ. 330 κ. ἐ.) ἀναφέρει ὁ κ. Λάμπρος ἱκανὰ περὶ τοῦ Παχώμιου τοῦ ἀρχιμανδρίτου, Πρωτοσυγγέλου Πελονησσοῦ, κτίτορος καὶ ἡγουμένου τῆς ἐν Μυστρᾷ μονῆς τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Ὁδηγητρίας τοῦ Βροντοχίου. Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 74 κώδικι τῆς μονῆς Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Μενοικέως μνημονεῖται ὁ τιμιώτατος πρωτοσύγγελος καὶ ἀρχιμανδρίτης Μωρέως Παχώμιος, τῇ προτροπῇ καὶ δαπάνῃ τοῦ ὁποίου ἔγραψε τῷ 1317 καὶ 1319 ὁ ἱερεὺς καὶ πρωτέκδικος τῆς Μητροπόλεως Λακεδαιμονίας Νικόλαος Μαλωταρῆς τὸν προμνημονευθέντα κώδικα, περιέχοντα ἐν δυσὶ τόμοις τὰ Ἀσκητικά Ἑρραῖμ τοῦ Σύρου'. Πάντως ὁ Παχώμιος οὗτος εἶναι αὐτὸς ὁ κτίστης τῆς ἐν Μυστρᾷ μονῆς τῆς Παναγίας τοῦ Βροντοχίου. Ὅπως δὴποτε ὅμως ἐπιβαλλεται ἢ ἐκ τοῦ προρηθέντος κώδικος πιστῆ ἔκδοσις τοῦ ἀνωτέρω σημειώματος, ἐν ᾧ ἔχομεν καὶ μνεῖαν τῶν πλείων ἀρχαίων τοῦ ὀνόματος Μωρέας.

Νίκος Α. Βένος

1) Η. Ν. Παπαγεωργίου: Αἱ Σέρραι καὶ τὰ προάστεια, τὰ περὶ τὰς Σέρρας καὶ ἡ μονὴ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. Ἐν Κ. Krumbacher, Byzantinische Zeitschrift. Τόμ. 111 (1894) σ. 322.

Α. ΚΑΜΠΑΝΗ

ΔΙΘΥΡΑΜΒΟΣ ΤΟΥ ΦΩΤΟΣ

Νά! δέονται τὰ κυπαρίσσια...
(Ἐσύ)

Στροφή

Πάντα στὴν πρωϊνὴ γαλήνη ποῦ τὸ πορφυρὸ
τὸ ἀστέρι βασιλεύει,
τὸν ὕπνον ποῦ τὸ σῶμα σου, τὸ σῶμα τὸ πνευματικὸ,
τὸν μαῦρον φυγαδεύει,

ᾠ! πῶς τὸ διώχνεις τ' ὄνειρο, τὸ φῶς,
τὸ φῶς γιὰ ν' ἀτενίσῃς
τὸ φῶς ποῦ ἀπὸ τὸ δυσμικὸ παραθυράκι σου
θροεῖ στὴν αἴσθησιν σὰν τὸ νερὸ μιᾶς βρύσης ...

Τὸ σῶμα τὸ πνευματικὸ πέρνει τὸ φῶς, τὸ πέρνει
κ' ἐν ἄλλο γύρω σπέρνει
ποῦ ἀντανακλοῦν τὰ μάτια σου στὰ δράματα τριγύρω
— γλαυκὰ τὰ πάντα ἀπ τὴν ματιὰ ἕως στῆς σαρκὸς τὸ μῦρο!

Μικρὴ ζωὴ δὲν εἶνε ἡ ζωὴ σου ἐσέ....

Ἄντιστροφή

Πάντα στὴν πρωϊνὴ γαλήνη ποῦ τὸ πορφυρὸ
τὸ ἀστέρι βασιλεύει,
καὶ λὲς θὰ σβύσῃ μέσ' στὸ φῶς τὸ λευκωπὸ
νὰ μὴν ἀνθίσῃ πιά ποτέ —
τὸν ὕπνον τὸν πολυώνειρον διώχνει τὸ σῶμα τὸ πνευματικὸ
τὸ σῶμα τὸ δικό σου
κάτι σοῦ λέγ' ὑψώσου
καὶ ὑψῶνεσαι ὅπως καὶ τὸ φῶς.

Κρυφὸς καύμος,
ποῦ δὲν τὸν ξέρεις, καὶ οὔτε θὰ γνωρίσῃς
τὸ βᾶθος του ποτέ

καὶ μόνο ποῦ τὸ φῶς του ἐδέχθης,
ἔκαμε τὴν ζωὴν σου νὰ θροῖ τὸν θροῦν
μιᾶς ἀγιασμένης βρύσης
σὲ μοναστήρι Παναγιᾶς,
ἔκαμε καὶ τὸ πάθος σου πνευματικὸν
ὅπως τὸ φῶς μιᾶς ποῦ δὲν καταφλέγεται φωτιᾶς!

Ἄντιστροφή Β'.

Πάντα στὴν πρωϊνὴ γαλήνη
νὰ δέεσαι σὰν τὸ κυπαρίσσι
καὶ νὰ θροῖ ἡ ζωὴ σου σὰν ρυθμὸς
ἀπὸ πνευματικὲς ἀγάπες, μίσση...

Νὰ δέεσαι σὰν τὸ κυπαρίσσι
ποῦ τὸ κεφάλι του ἀργὰ κλίνει
στὴν πρωϊνὴν εἰρήνη,
Νὰ δέεσαι βουβά... Τὰ μάτια
νὰ ὑψώνης τὰ γλαυκὰ νὰ πιοῦνε,
νὰ στείλουν ἄλλο φῶς αὐτά,
ποῦ νὰ φωτίσῃ καὶ καλύβια
καὶ νὰ φωτίσῃ καὶ παλάτια

— πάντα τὰ μάτια σου ἀνοιχτά!

Ἄγρυπνα τὰ γλαυκὰ σου μάτια
σὰν οὐρανοὶ βυζαντινῶν ναῶν
πάντα τὸ πάθος σου νὰ δείχνουν
γαλήνιο καὶ φωτεινόν.

Πάντα στὴν πρωϊνὴ γαλήνη —
τί ἂν δὲν εἶμαι κ' ἐγὼ φέγγος,
μέσα εἰς τοῦ νοῦ σου τὴν εἰρήνη
τί ἂν δὲν φέγγω κ' ἐγὼ πιά;
— Πάντα στὴν πρωϊνὴ γαλήνη
νὰ δέεσαι σὰν τὸ κυπαρίσσι
ποῦ τὸ κεφάλι του ἀργὰ κλίνει
πίσω ἀπὸ τὸ παράθυρό σου,

Κ' ἔτσι ἡ ζωὴ σου φῶς θὰ γείνη....

Ρέντης 13 Ὀκτωβρίου 1904.

Ἄριστοτέλης Καμπάνης

ΓΙΑ ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ "ΤΗΣ ΖΩΗΣ,"*

B'.

Ο ποιητής της «Ζωής» είναι: ανάμεσα στ' άλλα, κ' ένας κοσμογυριστής. Γνώρισμα και τούτο της τέχνης του, καθώς την παραστήσαμε στο πρώτο μας άρθρο, που τον ξεχωρίζει και στους άλλους ανάμεσα. Ένας ποιητής που εμπνέεται από τη ζωή, δεν περιρίζεται μονάχα στον κόσμο της σκέψης του, στη ζωή της καρδιάς του· φεύγει από τον έαυτό του· ή καλύτερα, παίρνει και σέρνει τον έαυτό του μαζί του σ' όλα του τα κυκλογυρίσματα. Και τόσο ο ποιητής είναι: πιο πολύ ποιητής της ζωής όσο είναι: πιο πλατιά και λογής λογής τα κυκλογυρίσματα του. Ο ποιητής ταξιδεύει όχι με της Φαντασίας το καράβι: τα ταξίδια του είναι: πραγματικά. Από την Αθήνα μας φέρνει στη Ραβέννα, κ' από τον Παρνασσό στα Ίμαλαία, και μας μιλεί για τη Βενετία και για τη λίμνη του Κούμπερλαντ, και από την Αγγλία περνάει στο Πενταπόταμο, κ' από το Μισίρι στα Τοπόλια. Και κατά τα κλίματα και τους άεργους, κατά τους ήλιους και τις φυλές, μας φέρνει κ' εντύπωση και συγκινήσεις, μας γεννάει στίχους, μας τραγουδάει σκοπούς. Η χορδή του κοσμογυρισμού πρώτη φορά, νομίζω, στη νέα μας ποίηση χτυπιέται από ένα νέο ποιητή έτσι δυνατά και κάπως συστηματικά, ώστε να την ακούει κ' άφου σωπάση. Δεν είναι βέβαια ο πρώτος ποιητής μας που έδγαλε το πόδι του έξω από τον τόπο του. Κι' άλλοι στιχοπλόκοι κ' άλλοι πεζογράφοι ταξιδεύουν και παραταξιδεύουν όμως άδειοι πηγαίνουν και κούφιοι γυρίζουν. Το κοσμογύρισμα τούτο δίνει στα τραγούδια και στα πεζά του Έρμωνα μία χάρη ξενόφερτη και παράξενη, καθώς είναι για μας ή χάρη πόνου τα καλλιεργημένα χρυσάνθεμα. Και όμως βλέπουμε πως τα λαμπερά εκείνα και τα ξωτικά και τ' άριστοκρατικά λουλούδια δεν είναι τίποτ' άλλο παρά οι λαϊκώτατοι Αθηναίηδες ξετυλιγμένοι κ' έξευγενισμένοι με τέχνη και μ' επιστήμη. Έτσι και κάτου από όλους αυτούς τους τόπους που μας πάει ο ποιητής και μέσα στους τρόπους που μας τους ζωγραφίζει, βλέπουμε να σπαρταρίζει ή ρωμαίικη ψυχή και να κελαιδάη ή ρωμαίικη γλώσσα.

Έπειτα τό βιβλίο αυτό «Της ζωής» μέσα στις λιγοστές του σελίδες και με τα μετρημένα λόγια του κατορθώνει να μας δώσει έτσι συγκεντρωμένη κ' έτσι με του βιβλίου το συγκύρισμα μια ιδέα και των κόσμων εκείνων που δεν μπορεί παρά να τους περάση ή ελληνική Μούσα, αν θέλη τέλεια να στρέψη τ' όνειρό της. Άλλου είδους κοσμογύρισμα τούτο, και μπορεί και πιο σημαντικό από το πρώτο. Ο Έρμοντας άνενοκατεβαίνει, γοργά, βιαστικά,

* Ίδε «Ακρίτα» τόμ. Α'. σελ. 385

μά γνωστικά πάντα, στο ποιητικό του έργο, όλη τη μουσική σκάλα. Τα ποιήματά του τα βαφτίζει μεσοχρονιάτικα και άπτικα και της Ασίας και της Αγάπης και της Ζωής. Στέκει μπροστά στην ιστορική παράδοση, μεθάει από την ξεγύμνωτη, καθώς την ένομάζει, ζωή, και μιλεί για τη σύγχρονη ψυχή. Έμπνέεται από τα κλασσικά, ξυπνάει το μεσαιώνα, αντιλαλεί τη σημερινή ψυχή, ξεσκεπάζει την έμορφη του φυσικού κόσμου. Είναι ο τραγουδιστής του Δελφικού του Απέλλωνα και του ναού της Αμιρίτσας, του σαλονιού και του πούκου, του χωριού της αγάπης και της κορφής του Αη Λιά με τη σταυροθόλωτη εκκλησιά, του Λαχωριού και του βασιλιά του Αλέξανδρου, του φακίρη και της φελλάχας, των άγριων κατακτητάδων Καταλώνων και του μεγάλου Δάντε εξόριστου. Με όλη τη συνείδηση του κακού που μας έκαμε ή «μαιμουδιά του κλασικισμού», καθώς ώραία το λέει, μας δείχνει εν τούτοις με τη μίμησή του από τον Εύριπίδειο «Ιππόλυτο», τον τρόπο, που καθώς πιστεύει, θα μπορούσαμε να ώφελιθούμε από ό,τι πιο πολύτιμο κατέχει ή άρχαία τέχνη, από την τραγωδία δηλονότι, ξαναπλάθοντάς την. Όλες τις προσπάθειες τις ώραίες και τις μεγάλες της σημερινής ελληνικής Ποίησης, που δείχνονται πότε τούτη πότε ή άλλη, άράδα άράδα, σκόρπια, δειλά, γενναία, άκέρια, μισά σε τούτο ή σε κείνο τον τεχνήτη, μας τις θυμίζει το μικρό αυτό βιβλιάρκι, και τις άνταμώνει ξάστερα.

Είναι κάποια πράγματα στον ιδεατό κόσμο που για να τα καταφέρει χρειάζεται κανείς ή τη γνώση του ψαρότριχου ή τη φλόγα του παλληκαριού. Με μια παλληκαρία φλόγα απ' άκρη σ' άκρη συνθεμένος είναι ο πρόλογος που συντροφεύει τον «Ιππόλυτο». Τον προτιμώ κάπως από την παράφραση της ευριπίδεικής τραγωδίας, γιατί ή παράφραση αυτή όσα νιάτα κ' αν κλιή, κ' όση ζωή κ' αν δείχνη, φαίνεται έργο κάπως βιαστικό, που θα θέλη χτένισμα εδώ κ' εκεί, κ' έργο, νομίζω, που δεν είναι τόσο γαρχηριστικό, σαν άλλα, της δουλειάς του Έρμωνα. Όσο για τον πρόλογο, αλλάζει. Πολλές φορές δεν ξέρω τι να βαραίνη πιο πολύ στη ζυγαριά του Λόγου: οι στίχοι του Έρμωνα ή ο πρόλογος αυτός; Στις λίγες του σελίδες μας βάζει: μερικά ζητήματα και μας κοπανίζει κάποια πράγματα ουσιαστικώτατα. Και το βάσιμό του είναι: στέρεο και γερό το κοπανισμά του. Θα μου έδινε άφορμή να συζητήσω μαζί του και μπορεί και να μη θρυσκόμαστε και όλος διέλου σύμφωνοι — ποιος ξέρει! — στο μεταχείρισμα κάποιων ιδεών που μας ρίχνει. Μα εγώ δεν ξεσκαλίζω τώρα κριτικά ψεγάδια. Έγώ σημειώνω απλά τη γενική μου εντύπωση, που είναι εντύπωση θαυμασμού. Και δεν είναι ν' άπορώ πως ένας ποιητής τόσο νέος βρέθηκε και κριτικός με τέτοια νιάτα. Τό ξέρουμε από την Ιστορία πως συχνά πυκνά ο κριτικός νοός θρονιάζεται στου ποιητή τη φαντασία. Ο νοός [δ] κριτικός, όχι εκείνος που λογοδοτεί για τα θρυσκόμενα και που δικηγορεί για τα περασμένα, μα ο νοός, στην ύψηλότερή του έργασία

εκεῖνος ποῦ δουλεύει χειροπόδαρα γιὰ τὸ κουβάλημα καὶ γιὰ τὸ περιμάζωμα τοῦ ὑλικοῦ ποῦ θὰ χτίση τὸ καλὰ: τὸ μελλέμενο. Ὁ νοῦς ὁ κριτικός μ' ἔνα ἄλλο ὄνομα, ἡ φιλοσοφικὴ σκέψη. «Σήμερα ὁ φιλόσοφος εἶναι καὶ ποιητής, μὰ φτάσαμε καὶ στὸ σταυροδρόμι ὅπου γίνονται ἕνα ἡ Γνώση καὶ ἡ Ὁμορφιά.» Ἀλήθεια, ἔχι τοῦ σήμερα ὁμως ἀλήθεια πολὺ πιδ παλιὰ παρ' ὅσο τὴ φανταζόμεσθε.

Δυὸ εἶναι τῆς Τέχνης οἱ στράτες. (Μᾶς τὸ σημειώνει ὁ ποιητής τῆς Ζωῆς.) Ἡ μιὰ φέρνει στὴ «Μούσα τῆς ἱστορικῆς παράδοσης». Ὁ τραγουδιστῆς ποῦ θάκουση τὴ μούσα αὐτὴ «θὰ μᾶς πῆ πόση χάρη κρυφὴ καὶ πόση χάρη θαμπωτικὴ καὶ πόση ἀγωνία καὶ ἀπελπισία πλέξανε μαζὶ τῆς ρωμιουσύνης τὰ χρόνια.» Μὰ στὸ πλάϊ τῆς ἱστορικῆς Μούσας στέκεται, ἄλλη ἐκεῖνη Μούσα, ἡ Μελέτη τῆς «ξεγύμνωτης ζωῆς». «Μὲ τὸν ἴδιο περιπυρὸ τρόπο, μᾶς λέει, ποῦ κ' ἡ ζωολογία ξετάζει τὸ φλοῦδι τῆς γῆς, πρέπει καὶ τοῦ Ρωμιοῦ νὰ ξεφλοῦδιστοῦν ἕνα ἕνα τὰ ψυχικά του στρώματα—ἴσαμε νὰ βρεθῆ ἡ φωτιά, ἡ ἀρχέγονη φλόγα.» Ὁμως ὁ ποιητής δὲν εἶναι καὶ πολὺ καὶ ἀποκλειστικὰ ἐνθουσιασμένος μὲ τὴν τέχνη τῶν μυθοἱστορικῶν ξαναπαρσιμάτων βλέπει—καὶ πολὺ σωστά.—πῶς καθὼς καὶ ἡ Φύση, καθὼς καὶ ἡ Κοινωνία, καὶ ἡ Τέχνη ἔχει τὰ σκαλοπάτια τῆς, τὸ ἕνα ψηλότερο ἀπὸ τ' ἄλλο. «Ἡ ποίηση, μᾶς λέει, ποῦ δὲ χαμηλοβλέπει διαβάζοντας μονάχα τὰ παράξενα, τὰ παραφορτωμένα μὲ χίλια πετράδια ἱερογλυφικά τῆς ἱστορίας, μὰ ποῦ κοιτάζει μέσα βαθειὰ διαβάζοντας τῆς σημερινῆς ψυχῆς τίς πιδ συνθετικὲς ὁμορφίες, εἶνε πολὺ πιδ ψηλά, πολὺ πιδ ἀληθινὴ κ' ἡ μόνη κλασσικὴ.» Καὶ βέβαια ὑπάρχει: κάποιος κλασσικισμός, ἔξω ἀπὸ κάθε ἀρχαῖο πρότυπο, ποῦ πηγάζει ἀπὸ τὴν τέχνη τοῦ ποιητῆ κ' ἀπὸ τὴ σημασία τοῦ κόσμου ποῦ μᾶς παρουσιάζει, πολὺ πιδ σωστός, καὶ πολὺ πιδ ἀξίος νὰ τὸν τιμῆση τὸ ἔθνος τοῦ ἀπὸ κάθε ἄλλῃ ὁμορφιά, ὅσο κ' ἂν εἶναι εὐγενικὴ καὶ διαλεμένη, κ' ὅσο κ' ἂν μᾶς θυμίζῃ περασμένου καιροῦ ἀριστουργήματα. Ὁ κλασσικισμὸς αὐτὸς ἴσα ἴσα μὲ κάνει ἐμένα νὰ τοποθετῶ τὸ «Ζητιάνο» τοῦ Καρνατίτσα, πολὺ πιδ ἀπάνω ἀπὸ τὴν «Ἰφιγένεια» τοῦ Μορεάς.

Καὶ καθὼς οἱ στίχοι τοῦ ἀπλώνονται καὶ γγίζουσι ὅλες τίς χορδὲς τῆς ποιητικῆς συγκίνησεως, ἔτσι καὶ ἡ πεζογραφία τοῦ περνάει ἀπὸ ὅλους τοὺς σταθμούς ποῦ ἀνησυχῶν καὶ ποῦ σταματᾶνε τὴ σκέψη στὸν τόπο μας καὶ στὸν καιρὸ μας. «Δάσκαλος τοῦ ἔθνους, μᾶς λέει ἀκόμα, κόντευσε νὰ γίνῃ ὁ Σολωμός, ἴσως κ' ὁ Βαλαωρίτης. Μὰ δὲ στάθησαν ἀριετα θεῖοι γιὰ δουλειὰ ποῦ χρειάζεται: τιτάνεια ψυχὴ.»

Καὶ δὲ μπορῶ παρὰ νὰ χειροκροτήσω τὴν ἄλλῃ γνώμη γιὰ τοὺς ἀρχαίους, ὅσο κ' ἂν φαίνεται τολμηρὴ, ὅσο κ' ἂν μπορῆ νὰ σκανταλίση τοὺς μὴ στάξῃ καὶ μὴ βρέξῃ εἰδωλολάτρες.

«Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἶταν πρόστυχοι ἄνθρωποι—ἔτσι δηλαδὴ ποῦ τὴν ἐννοοῦμε μετὰ σήμερα τὴν προστυχία. Κι' ἀποροῦμε νὰ βλέπουμε κάποτε

στοὺς ἥρωες καὶ στίς βασίλισσες τῆς σκηνῆς τοὺς καὶ τῆς ἀληθινῆς τοὺς ἱστορίας φερσίματα καὶ λογισμούς καὶ λόγια ποῦ κ' οἱ μανάθηδες μας σήμερα μόλις τὰ μεταχειρίζονται—κι' αὐτὸ ἅμα πῆσουν ἐκλογές... Ἡ ὑγεία εἶναι βαρεῖα κάπως—κι' ὅλοι οἱ μαρμαρένιοι Παρθενῶνες εἶνε χτισμένοι: πάντα σ' ἀπελέκητους βράχους.»

Καὶ τὸ ἄλλο, ποῦ αἰσθάνομαι ὅλη τὴ δύναμη τῆς ἀλήθειας τοῦ, καὶ ποῦ γιὰ μένα ἔχει τὴν ὠραιότητα τῶν ἀκέρειων καὶ μετὰ στοχασμένων ἰδεῶν ἐκείνων, ποῦ εἶναι μουσικὲς, καὶ ἀρμονίζουσι πράγματα, ποῦ ἡ συνθήκη δὲν τὰ βλέπει παρὰ τὰ χωρισμένα, καὶ σὰν ἀντίθετα, καὶ σὰν πολέμια τὸ ἕνα τοῦ ἄλλου. «Δυὸ—μοῦ φαίνεται— πράματα εἶναι ποῦ θὰ μᾶς σηκώσουν καὶ θὰ μᾶς ἀνοίξουν τὴ μαγεμένη πόρτα τοῦ δικοῦ μας πολιτισμοῦ. Τὸ Ἐμπόριο κ' ἡ Τέχνη. Οἱ ἔμποροι εἶταν πάντα καὶ τεχνίτες τρανοί...»

Ἐν' ἀπὸ τὰ μεγάλα ἐπιχειρήματα μερικῶν εἶναι: πῶς δὲν μποροῦν καὶ οἱ δικοὶ μας ἀκόμα, ποῦ ζοῦνε ἀπὸ καιρὸ στὴν ξενιτιά, ποῦ δὲν κάθονται σὲ ρωμαίικους τόπους, νὰ ἰδοῦνε ἀπὸ κοντὰ καὶ καθαρὰ τὰ πράγματα, καθὼς ἐμεῖς τὰ βλέπουμε: γι' αὐτὸ δὲν εἶναι πάντα ἀνοιχτομάτηδες ὅταν κρίνουν, καὶ μάλιστα στὸ μεταχειρίσασθαι τῆς ἐθνικῆς μας γλώσσας, δὲν εἶναι πάντα ἀλάθευτοι τεχνίτες. Τὸ ζήτημα αὐτὸ δὲν εἶναι ἐδῶ ὁ τόπος νὰ τὸ κοιτάξω καὶ νὰ πῶ πῶς ἐγὼ τὸ βλέπω. Θὰ σημειώσω μένο ἐδῶ, συντομῶτα, πῶς ἂν οἱ ξενιτεμένοι αὐτοὶ δὲν ἔχουν πρόχειρα κάποια πράματα καθὼς ἐμεῖς τᾶχουμε, καὶ δυσκολεύονται: σὲ ἄλλα πιδ πολὺ ἀπὸ μᾶς, ὁμως ἀπὸ τὴν ἄλλῃ τὴ μεριά βλέπουν τὰ πράγματα πολὺ πιδ καθαρῶτερα ἀπὸ μᾶς, λένε τὰ πράγματα πολὺ πιδ παστρικώτερα ἀπὸ μᾶς, μεταχειρίζονται τὴ γλῶσσα μας πολὺ πιδ χαρακτηριστικώτερα ἀπὸ μᾶς, ἴσα ἴσα γιὰτὶ βρίσκονται μακριὰ μας, γιὰτὶ κάθονται στὰ ξένα. Στὰ ξένα νὰ τοὺς χρωστᾶμε Ψυχάρηδες, Πάλληδες, Ἑφταλιώτιδες, Ἑρμοῦνες, καὶ ἂν ἀγαπᾶτε, καὶ τοὺς Κρουμπάχρους. Δὲν ξέρω τί θὰ καναν ἂν κάθονταν μαζὶ μας, καὶ τί ἄλλα χαρίσματα θὰ ξεσκίπαζαν. Ξέρω πῶς ὅλο αὐτὸν τὸν ἀέρα ποῦ ἔχουν τοὺς τὸν δίνει ἡ ξενιτιά. Κι' ἀπὸ τὰ ξένα, καὶ σὰν ξένα, πρωτακούγονται: τὰ μεγάλα.

Τέλος τὸ πιδ σπουδαῖο γνῶρισμα τοῦ βιβλίου «Τῆς Ζωῆς» εἶναι ἡ γλῶσσα τοῦ ἡ ζωντανῆ, μὰ καὶ σοφὰ κανονισμένη, σύμφωνα μὲ τὸ παράδειγμα τοῦ πρὸς τὴ γλῶσσα σεβασμοῦ, ποῦ ἀρματωμένος μὲ τῆς ἐπιστήμης τὰ ὅπλα, πρῶτος πρῶτος μᾶς ἔφερε ὁ Ψυχάρης. Καὶ νὰ ἕνας ποιητής, τέτοιος ποιητής σὰν τὸν Ἑρμῶνα, ποῦ τὴ σιγουρίζει καὶ τὴ φροντίζει καὶ τὴ κανονίζει: τὴ γλῶσσα τοῦ μὲ τὸ νῦ καὶ μὲ τὸ σίγμα σὲ κάθε τῆς λεπτομέρεια, γιὰ νὰ τὴ βάλῃ στὴν τάξῃ ποῦ πρέπει: νὰ τὴν ἔχῃ τὴ γλῶσσα τοῦ ἴσα ἴσα ὁ ποιητής. Γιατὶ ἕνας ποιητής σὲ ὅλα τῆς πρέπει: νὰ τὴν προσέχῃ τὴ γλῶσσα τοῦ, καὶ τίποτε νὰ μὴν ἀγῆνῃ νὰ τοῦ ξεφεύγῃ ἀπὸ κείνη, ἴσα μὲ τὸ ἐλάχιστο ψηφίον τῆς, ὅπως προσέχει: τὰ μέτρα τοῦ, καὶ τίς ρίμες τοῦ καὶ τοὺς ρυθμούς τοῦ. Καὶ νὰ ἕνας ποιητής ποῦ δὲν τὸ θεωρεῖ σχολαστικῶς

πρᾶμα καὶ ἀταίριαστο μὲ τὸν προορισμὸ του νὰ προσέχη ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη στὴ γραμματική, καὶ νὰ κανονίζῃ τὰ λόγια του, ὄχι μονάχα μὲ τὸ αἴσθημα τοῦ τεχνίτη, μὰ καὶ μὲ τοῦ γλωσσολόγου τὴ γνώση. Καὶ εἶναι καιρὸς νὰ θυμηθοῦμε ἐδῶ τὰ λόγια τοῦ μεγάλου Ταῖνι: «Μᾶς λένε πῶς τὸ αἴσθημα δὲν μπορεῖ νὰ συμβιβάσῃ μὲ τὴν ἐπιστήμη τόσο χειρότερο γιὰ τὸ αἴσθημα.» Καὶ βέβαια φανερόναι μιὰ πρόοδο τῆς Τέχνης κ: ἕνα δυνάμωμα τῆς Πείραξης τὸ ταίριασμα τοῦτο δύο στοιχείων, πῦ τὰ νομίζουμε κ: αὐτὰ ἀκόμα ἀντίθετα, τὸ ταίριασμα τοῦτο, καθὼς φανερόναι ἔτσι στὴν ποίησι τοῦ Ἑρμονα.

Μὰ πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὴ γραμματικὴ κατασκευὴ τῆς γλώσσας αὐτῆς θάξιζε κανεὶς νὰ σταματήσῃ στὸ ὕφος, κυριώτερα, τῆς γλώσσας αὐτῆς. Ἡ γλώσσα τοῦ Ἑρμονα, γλώσσα πολὺ νέα ἀκόμα γιὰ τὴν τέχνη, ὄση κ: ἂν ἔχη φυσικὴ ὁμορφάδα, πολεμάει γενναῖα καὶ προσπαθεῖ ἥρωικά νὰ παραστήσῃ τὰ ἀδρά, τὰ καθαρὰ, τὰ ὠραῖα καὶ τὰ μεγάλα νήματα τοῦ τραγουδιστῆ, μεθυσμένου, καθὼς εἶναι, ἀπὸ τίς χίλιες δὺ εἰκόνας τῆς ζωῆς καὶ τῆς σκέψης ποῦ περνοδιαβαίνουν ἀπ' ὀμπρὸς του. Τίς πιὸ πολλές φορὲς ἢ νέα αὐτὴ γλώσσα κάτω ἀπὸ τὸ πολύτιμο τοῦτο ὄφρωμα τῶν ὠραίων καὶ τῶν μεγάλων, βαστάει λεβέντικα τὸ ὄφρωμα, καὶ τότε παίρνει μιὰ ἐξαισία χάρη, καὶ τότε εἶναι σὰν Καρυάτιδα κρατιέται ἀλύγιστη. Ὅμως κάποτε καὶ πότε βλέπεις πῶς ἢ νέα αὐτὴ γλώσσα δὲν μπορεῖ νὰ βαστάξῃ τὸ καινούριο νήμα ποῦ παίρνει καὶ λυγίζεται τότε ἀδύνατη, καὶ καμπουριάζει ἀπὸ τὸ βάρος παράξενα. Καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος ποῦ κάποιαι στίχοι—μὰ σπάνιο τοῦτο— φαίνονται σὰν πιὸ πολὺ ἀλλόκοτοι παρὰ ὁμορφοί· καὶ γι' αὐτὸ κάποια μέρη ἀπὸ τὰ πεζὰ του δεῖχοντ' ἐδῶ σκοτεινὰ κ' ἐκεῖ ἀδούλευτ' ἀκόμα.

Καὶ ὅμως ὁ ποιητὴς «τῆς Ζωῆς» ξέρει τὴ γλώσσα του, καὶ προσπαθεῖ νὰ τὴν ξέρῃ μὲ τὴν συνείδηση καὶ μὲ τὴν ἐντέλεια τοῦ τεχνίτη. Δὲν ἔχω νὰ τὸν κατηγορήσω ἐδῶ γιὰ τὰ σπάνια καὶ τὰ συνηθιστὰ ὀνόματα ποῦ μεταχειρίζεται καὶ σπέρνει ἐδῶ κ' ἐκεῖ. Εἶναι σὰ νὰ κατηγοροῦσα τὴν ὁμορφὴ γιὰ τὰ δαχτυλίδια, γιὰ τὰ σκουλαρήκια, γιὰ τίς καρφίτσες, γιὰ τὰ βραχιόλια της, ποῦ τὰ προμηθεύεται ἀπὸ παντοῦ, κ' ἀπὸ τοὺς χρυσικούς, κ' ἀπὸ τὰ ντουλάπια τῆς γιαγιᾶς της, παλαιϊκὰ καὶ καινουρικὰ μωτα, καὶ συνηθισμένα καὶ ἀσυνήθιστα, καὶ στολίζει καὶ φορτώνει καὶ παραφορτώνει μ' αὐτὰ τὸ κάλλος της. Ἡ ὁμορφιά της καὶ χωρὶς αὐτὰ θά στέκονταν. Μὰ ἔλα ποῦ ταιριάζουν καὶ τὰ στολίδια αὐτὰ στίς ὁμορφες ἢ ὁμορφιά γίνεται πιὸ ὁμορφὴ μέσα σ' ἐκεῖνα. Κ' ἔπειτα γιὰ νὰ στολίζεται κανεὶς μὲ χρυσαφικά, θά πῆ πῶς ἔχει. Ἀνάλογα, κ: ὁ ποιητὴς. Καὶ μὲ τὴ φτωχότερη γλώσσα τὰ καταφέρνει ἐκεῖνος. Ὁ πλοῦτος τοῦ λεξικοῦ, τὰ σπάνια ὀνόματα, τὰ ξεσυνηθισμένα ἐπιθετα δὲν τοῦ εἶναι πρώτης χρείας· μὰ τοῦ χρειάζονται· κ' ὅσο πιὸ πλοῦσια εἶναι ἢ φαντασία του τόσο πιὸ πολὺ θέλει νὰ θησαυρίξῃ τὴν τέχνη του μὲ κεῖνα. Φτάνει

νὰ σέβεται τὸ χαραχτήρα καὶ τοὺς νόμους τῆς γλώσσας του· καὶ δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ τὰ σέβεται τοῦ συμφέρει τέτοιος σεβασμὸς. Ὅμως εἶν' ἐλεύτερος νὰ τὴ συναρμόξῃ τὴ γλώσσα του ἀπὸ τίς πιὸ βαθιές κ: ἀπὸ τίς πιὸ κρυμμένες πηγές, κ: ἀπὸ κεῖνες ποῦ ξένες φαίνονται στίς κοινωνικὲς μας ἀνάγκες κ' εἶν' ἔξω ἀπὸ τὰ καθιερωμένα μας, καὶ δὲν τρέχουνε στοὺς δρόμους, καὶ δὲν κυκλοφοροῦνε στὰ σαλόνια. Μιὰ λέξη μὲ ξαφνιάζει ἐμένα, καὶ σ' ἐμένα τίποτε δὲ λείει, γιὰτὶ δὲν τὴν ξέρω, καὶ γιὰτὶ δὲν ἔτυχε νὰ τὴν ἀκούσω μέσα στὸ σπίτι μου, ἢ ἀπὸ τὸ σπίτι μου στὸ γραφεῖο ποῦ μαυροζῶ ἢ ἀπὸ τὸ γραφεῖο μου στὸ καφενεῖο ποῦ ψευτοπερνούμαι, ἢ λέξη ποῦ δὲν ἔτυχε νὰ τὴ βρῶ στὰ πέντε δέκα βιβλία ποῦ διάβασα, καὶ σὲ ὄλες τίς ἡμερῖδες ποῦ ξεφυλλίζω αὐτὴ ἢ ἴδια λέξη εἶναι θησαυρὸς ἀναπάντεχος γιὰ τὸν ποιητὴ. Τὴ θυμήθηκε ἀπὸ κάποιο παραμῦθι ποῦ τοῦ γλυκόμελε ἢ μητέρα του· τὴν ψάρεψε ἀπὸ τὸ στόμα κάποιου ἀπλοῦ ἀνθρώπου, θησαυροφύλακα, χωρὶς νὰ τὸ ξέρῃ, τῆς γλωσσικῆς ἀλήθειας. Τὴν κράτησε ἀπὸ κάποιο δημοτικὸ τραγοῦδι. Γιατὶ κ' ἡ γλώσσα εἶναι σὰν τὸ νερό· τίς πιὸ καλὸ τὸ βρίσκουμε ἴσα ὀλίγα στὸ βουνό. Κ' ἂν δὲν τὴν ἄκουσε τὴν λέξη ὁ ποιητὴς, θά τὴν εἶδε σὲ κανένα χρονικὸ, σὲ κανένα τραγοῦδι ἀπὸ τὰ παλαιότερα. Πόσα δημοτικὰ ὀνόματα τὰ ἔχουμε καθιερώσει μόνο γιὰτὶ τὰ συνηθίσαμε ἀκούγοντάς τα στὸ τραγοῦδι ποῦ χορεύουμε, διαβάζοντάς τα στὸ Βαλαωρίτη μας καὶ στὸν Κρουστάλλη μας. Πόσα δημοτικὰ ὀνόματα μᾶς θυμόνουνε σὰν τὰ βλέπουμε, γιὰτὶ δὲν τὰ συνηθίσαμε ἀκόμα ἀπὸ κανένα ποιητῆ! Ὁ ζωγράφος τοὺς συγκρατᾷ καὶ καταλαβαίνει καὶ τοὺς πιὸ λιγνοὺς καὶ τοὺς πιὸ παράξενους κ: ἀπίστευτους κ: ἀνώφελους γιὰ τὰ μάτια μας τὰσπούδαχτα, χρωματισμοὺς. Ὅ,τι ὁ ζωγράφος γιὰ τὸ χρῶμα, ὁ ποιητὴς γιὰ τὸ λόγο. Ἡ ποίησι, αὐτόνομη. Βέβαια συγγενεῖς μὲ πολλὰ στοιχεῖα γύρω της κ' ἐπηρεάζεται ἀπὸ πολλὰς δυνάμεις ἔξω ἀπὸ τὸν κύκλο της· μὰ συγγενεῖς, πρῶτα ἀπ' ὄλα, μὲ τὸν ἑαυτὸ της κ' ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὴν ἴδια της τὴν συνείδηση. Ἡ τέχνη δὲν ἐκφράζει μόνο τὴν κοινωνία. Ἐκφράζει κ: ἀκολουθᾷ καὶ μιὰ δικὴ της παράδοση, ἔξω ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ ἐπιρροή.

Ἐπειτα ξέρει κανεὶς τὴ γλώσσα του, ὅπως ξέρει καὶ τὴν πόλη ποῦ κάθεται. Εἶναι λογῆς γνωρίσματα. Νομίζεις πῶς τὴν ξέρεις τὴν Ἀθήνα, γιὰτὶ κάθσαι στὸ Ζαχαράτου, περπατᾷς στὸ Ζάππειο, κατεβαίνεις στὸ Φάληρο, ἢ κ' ἀνεβαίνεις στὸ Κάστρο. Κ' ἔξαφνα βλέπεις μπροστά σου κάποιο φίλο σου ποῦ τότε ξέρεις πῶς εἶναι στὴν Ἀθήνα, μὰ ποῦ δὲν τὸν εἶδες ποτέ σου μῆτε στὸ Ζαχαράτου, μῆτε στὸ Ζάππειο, μῆτε στὸ Φάληρο, μῆτε στὸ Κάστρο. Καὶ τοῦ λὲς γελῶντας: «Βρὲ τί γίνηκες; Χάθηκες ἀπὸ τὴν Ἀθήνα!» Καὶ ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς ἐσύ εἶσαι ὁ χαμένος τῆς Ἀθήνας, ἐκεῖ ποῦ ὁ φίλος σου ξοδεύει τίς μέρες του σὲ ἐκδρομὲς καὶ σὲ περιπάτους καὶ σὲ ταξιδάκια καὶ σὲ ψαξίματα καὶ σὲ εὐρήματα μέσα καὶ γύρω στὴν Ἀθήνα. Ξέρει δρόμους της καὶ κατατόπια της καὶ μεριές της

ποῦ μήτε τῆς ὄνειρεύτηκες ἐσὺ καὶ εἶναι αὐτὸς ὁ Ἀθηναῖος, καὶ ἐσὺ εἶσαι ὁ ξένος, καὶ ἄς μὴν τὸ ὑποψιάζεσαι. Ὁ ποιητὴς ξέρει τὴ γλῶσσα του, καθὼς ξέρει τὴν Ἀθήνα ἐκεῖνος ποῦ νομίζεις «πῶς χάθηκε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα». Γι' αὐτὸ κι ὅταν λέμε πῶς ὁ δεῖνα λογοτέχνης τὴ γνωρίζει ἢ δὲν τὴ γνωρίζει τὴ γλῶσσα, δὲ θὰ πῆ πῶς ὁ λογοτέχνης αὐτὸς δὲν ξέρει νὰ γράψῃ ὀρθὰ καὶ καλὰ τὴ γλῶσσα ποῦ ἢ τὴ βύζαξε μὲ τῆς μάννας του τὸ γάλα ἢ καὶ στὸ σκολεῖο τὴν ἔμαθε. Ἀπὸ τὸ λογοτέχνη ἀπαιτοῦμε καὶ κάποιον ἄλλο γνώρισμα τῆς γλώσσας, γνώρισμα μὲ τὸ νῦ καὶ μὲ τὸ σίγμα ὄλων τῶν τρόπων ποῦ τὴ φανερώνουν, ὄλων τῶν πηγῶν ποῦ τὴν πλάθουν, καὶ τοῦ πιὸ λεπτοῦ σημαδιοῦ ποῦ τὴν ξεχωρίζει. Καὶ τέτοιο γνώρισμα εἶναι πολὺ δύσκολο· καὶ θέλει μελέτη καὶ πείσμα. Γι' αὐτὸ ἔλεγε ὁ Βαλζάκ πῶς ἔκαμ' ἑφτά χρόνια νὰ μάθῃ τὰ γαλλικά· καὶ πῶς μόνο ὁ Οὐγγῶ, ὁ Γκιωτιὲ καὶ αὐτὸς, τὴν ἤξεραν τὴ γαλλικὴ γλῶσσα.

Ἀνίσως τῶφερε τὸ καλοτυπωμένο τοῦτο βιβλίο νὰ κάμω τέτοιο λόγο γιὰ τὸ πρῶτο αὐτὸ ἔργο ἑνὸς νεόφερτου ποιητῆ, δὲ θὰ πῆ μὲ τοῦτο πῶς τὸν πίστεψα μοναδικὸ τραγουδιστὴ ἀνάμεσα στοὺς νέους, καὶ πῶς βάλθηκα νὰ τὸν ξεχωρίσω ἔτσι. Στὴν ἀκρὴ τῆς πέννας μου ἔρχονται τώρα ὀνόματα νέων ποιητῶν ποῦ ἀξίζουνε ξεχωριστὴ προσοχὴ κ' ἐκτίμηση καὶ ἄρθρα. Μὰ γράφοντας γιὰ τὸν Ἑρμονα, θέλησα νὰ δεῖξω τί μ' ἔκαμε νὰ στοχαστῶ ἔχι τόσο ἡ τέχνη ἑνὸς ἀνθρώπου ὅσο ἡ νέα Ἑλληνικὴ Μεῦσα, ἡ ἀξεχώριστη κ' ἡ ἀκοιμάτιστη, ποῦ κι ἀπὸ τὸ στίχο τὸν πιὸ δεῖλὸ καὶ τὸν πιὸ ἀναποφάσιστο καὶ τοῦ πιὸ πρωτόγαλτου λειτουργοῦ της, ἀντιπροσωπεύεται τώρα πιὸ δυνατὰ, πιὸ γερά, καὶ πιὸ ἀξία, ὅσο δὲν εἶτανε βέβαια στὴν ἐποχὴ «τῶν ἀδρῶν κορμῶν» τοῦ Ἀγγέλου Βλάχου καὶ ὄλων τῶν ἐπισήμων μαιστῶρων κάθε κενολογίας καὶ κάθε δεκαπενταύλλατης πεζογραφίας. Ὁ Ἑρμονας ἤρθε κι' αὐτὸς γιὰ νὰ δυναμώσῃ κατὰ τὸ δικό του τρόπο κάποιες πιὸ ἀστενικὲς μεριές, γιὰ νὰ προσθέσῃ τὴν καθάρια του φωνὴ στὸν Παρνάσειο χορὸ μας, γιὰ νὰ συντελέσῃ κι' αὐτὸς στὸ μέσωμα τοῦ τραγουδιοῦ μας. Δὲ μᾶς δείχνει μόνο τί ἔκαμε καὶ τί μπορεῖ νὰ κάμῃ αὐτὸς, μὰ καὶ ποῦ ἔφτασε ἡ ποιητικὴ ψυχὴ ὄλων ἐμᾶς. Καὶ τοὺς στίχους του αὐτοῦς

Τέχνη ψηλὴ σ' ἀγνάντεψα καὶ μακροπόθησά σε,
Ἦ βαγοφόρετὴ Ὀμορφιά. Κι' ἀνάβλεψε ἡ ψυχὴ μου
Στὰ καταρράχια τῆς ζωῆς ὅπου ὁ ρυθμὸς ὀρίζει.
Τ' ὄνειρο ἀνέβηκε λαμπρὸ καὶ ζώστηκε ὀδηγύτρα
Ἦ σκέψη ἡ διπλωτόματη

Ὅα μποροῦσαμε ὄλοι ἀνάμα μὲ μιὰ φωνὴ νὰ τοὺς τραγουδήσουμε καὶ μὲ τὴν ἴδια τὴν περηφάνια.

Κωστῆς Παλαμᾶς

ΡΩΜΟΥ ΦΙΛΥΡΑ

ΘΥΜΗΣΗ

Πῶς τὰ θυμᾶμαι τὰ φιλιὰ σου,
ποῦ τώρα στὴν καρδιά μου ὑφαίνουν
τοῦ Μίσους τὰ πικρὰ διασίδια...
Τότε γυρμένος στὴν ποδιά σου
τὴν ἀπαλὴν ἄκουα λαλιά σου
ποῦ ἦταν γιὰ μένα πάντα ἡ ἴδια.

Τότε στὸν ἥσκιο τῆς φιλλύρας
οἱ κύκνοι τῶν λευκῶν χερῶν σου
ἀφίναν τὰ ὑπερκόσμια χάρδια,
καὶ στῆς ψυχῆς μου τὰ σκοτάδια
τῶν μαύρων οἱ ἀστραπὲς ματιῶν σου,
ποῦ φώτιζαν καὶ τὴ λαλιά σου!

Κι' ὁ ἀλλοτινὸς ἠχὸς τῆς λύρας
ποῦ δίπλα σου ἄλαινη ἐκοιμόταν
ζωὴ ἐκαρτέραγε νὰ πάρῃ,
κι' ὡς πρόβαλλε τὸ νέο φεγγάρι
τὸν ξύπνησες μὲ τὸ δοξάρι
κι' ἐμελψες στῶν χορδῶν τὸν τρόμο...

Πῶς τὴ θυμᾶμαι τὴ λαλιά σου
τώρα ποῦ βλέπω στ' ὄνειρό μου
πῶς ἄραξα στὴν ἀγκαλιά σου
καὶ μ' ἔλουσες μὲ τ' ἅγιο φῶς σου...
Τώρα στηλώνω τὸ σταυρὸ μου
στῆς Θύμησης τὸ Γολγοθᾶ
κ' ἐσένα ἡ Λήθη σὲ κυκλώνει
κ' ὑφαίνει πέπλο στὰ φιλιὰ σου.

Ρῶμος Φιλύρας

Ο ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΜΟΥ

(Συνέχεια και τέλος).

“Όσον ἐπλησιάζαμεν εἰς τὴν Τυφλίδα, τόσον ὁ Σάρκο καθίστατο ἀφηρημένος καὶ σκυθρωπός. Κάποια μεταβολὴ εἶχε γείνη εἰς τὸ προσωπὸν του τὸ ἀδύνατον, ἀλλὰ πάντοτε ἀπαθές. “Ὅχι μακρὰν ἀπὸ τὸν Βλαδικύκασον ἐμπήκαμεν εἰς ἕνα κτῆμα Τσέρκηδων καὶ μᾶς ἐκράτησαν γιὰ τὸν θερισμὸν τοῦ καλαμποκιοῦ.

Ἄφου ἐδουλέψαμεν δύο ἡμέρας εἰς τοὺς Τσέρκηδες, οἱ ὅποιοι δὲν ὠμιλοῦσαν σχεδὸν ρωσικὰ, μᾶς ἐπερίπαιζαν καὶ μᾶς ὕβριζαν εἰς τὴν γλῶσσάν τους, ἀπεφάσισαμεν ν’ ἀφήσωμεν τὸ κτῆμα φοβούμενοι τὴν αὐξάνουσαν δυσμένειαν τῶν ἰθαγενῶν. Εἴχαμεν ἀπομακρυνθῆ σχεδὸν δέκα βέρστια, ὅταν ὁ Σάρκο ἐξαφνα ἔσυρε ἀπὸ τὸν κόρφο του ἕνα κομμάτι μουσελίνας καὶ ἐπιδεικνύων αὐτὴν θριαμβευτικῶς, ἀνέκραξε:

—“Ὄξω φτώχεια καὶ δουλειά! Θὰν τὸ πουλήσωμε καὶ θ’ ἀγοράσωμε ὅ,τι μᾶς χρειάζεται. Θὰ μᾶς εἶνε κάμποσα ὅσο νὰ φτάσωμε εἰς τὴν Τυφλίδα. Καταλαβαίνεις;

Ἦμουν ἐκτός ἐαυτοῦ, καὶ ἀρπάσας τὴν μουσελίαν τὴν ἐπέταξα μακρὰν κυττάζων ὀπισθεν. Οἱ Τσέρκηδες δὲν χωρατεύουν καθόλου. Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν οἱ Κοζάκοι μᾶς εἶχαν διηγηθῆ τὸ ἐξῆς: ἕνας ἐργατικός, φεύγων ἀπὸ τὸ κτῆμα, ὅπου εἶχε δουλέψῃ ἐπῆρε ἕνα τενεκεδένιο κουτάλι. Οἱ Τσέρκηδες τὸν ἔπιασαν, τὸν ἔψαξαν καὶ ἀφου ἤϊραν τὸ κουτάλι, τὸν ἐμαχαίρωσαν εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ ἔχωσαν μέσα τὸ κουτάλι καὶ ἔφυγαν ἡσυχοί, ἀφήσαντες τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν στέππαν, ὅπου οἱ Κοζάκοι τὸν ἤϊραν μισοπεθαμένον, τοὺς διηγῆθη τί τοῦ συνέβη καὶ ἐξεψύχησεν ἐνῶ τὸν μετέφεραν εἰς τὸ χωριό. Οἱ Κοζάκοι ἐπανειλημμένως μᾶς συνέστησαν νὰ φυλαγόμεθα ἀπὸ τοὺς Τσέρκηδες καὶ μᾶς διηγῆθησαν μερικά ἐπεισόδια τοῦ αὐτοῦ εἶδους πολὺ διδακτικά, διὰ τὰ ὅποια δὲν εἶχα καμμίαν ὄρεξιν νὰ μὴ τὰ λάβω ὑπὸ σπουδαίαν ἔποψιν.

Τὰ ὑπενθύμισα εἰς τὸν Σάρκο. Ἐστέκετο ἐμπρὸς μου, μὲ ἤκουε καὶ ἐξαφνα, σιωπηλὸς μὲ τὰ δόντια ἐξω καὶ γουρλωμένα τὰ μάτια ἔπεσε κατ’ ἐπίμαχόν μου μὲ πῆδημα γάτας. Ἐπὶ πέντε λεπτά ἐγρηθοκοπήθηκαμε στὰ γερά καὶ ἐπὶ τέλους ὁ Σάρκο μοῦ ἐφώνηξε μὲ θυμὸν.

—Φτάνει!

Ἐξηντλημένοι καὶ οἱ δύο, ἐσιωπούσαμεν, καθήμενοι ὁ ἕνας ἀπέναντι τοῦ ἄλλου. Ὁ Σάρκο ἐκύτταζε θλιβερὰ πρὸς τὴν διεύθυνσιν, ὅπου εἶχα πεταξῆ τὴν κόκκινη μουσελίαν καὶ εἶπεν ἐπὶ τέλους:

—Γιατί ἔδραστηθήκαμε; Πούφ! εἰς τὴν ὄργην! Τί κουταμάρα! Μήπως ἔκλεψα ἐσένα; Γιατί θύμωσες; Ἐγὼ γιατί σὲ λυπήθηκα, γιὰ

χατῆρι σου ἔκλεψα... Δουλεύεις, καὶ ἐγὼ δὲν ξέρω νὰ δουλεύω... Τί μοῦ μένει νὰ κάνω; Ἦθελα νὰ σὲ βοηθήσω... Τσέ, τσέ!

Ἐπροσπαθοῦσα νὰν τοῦ ἐξηγήσω, ὅτι αὐτὸ ποῦ ἔκαμε ἦτον κλεψιά.

—Σὲ παρακαλῶ νὰ σωπάσης! Μωρὲ ντίπ σανίδα τὸ κεφάλι σου, μοῦ εἶπε μὲ περιφρόνησιν καὶ κατόπιν ἐξηγήθη: —“Ὅταν θᾶνοιωθες νὰ πεθαίνης εἰς τὴν πείνα θάκλεβες καὶ θὰ παρακλέβεις, εἶ; Καὶ αὐτὸ εἶνε ζωή; Σώπαινε!

Φοβούμενος νὰ μὴ τὸν ἐρεθίσω περισσότερο, ἐσιώπησα. Ἦτον ἡ δευτέρα φορὰ ποῦ ἔκλεβε. Τὴν πρώτη φορὰ, ὅταν εἴμεθα εἰς τὴν Μαύρη θάλασσα ἐπῆρε ἀπὸ κάτι ψαράδες ἑλληνας μία ζυγαριά τῆς τσέπης. Καὶ τότε ἀκόμη, ὀλίγον ἔλειψε νὰ δραθούμε.

—Ἐ! τώρα, ἄς προχωρήσωμε, εἶπεν, ὅταν καθησυχάσαμεν καὶ ἐξεκουράσθημεν καὶ οἱ δύο καὶ ἐκλείσαμεν τὴν εἰρήνην.

Ἐξακολούθησαμεν τὸν δρόμον μας. Κάθε ἡμέραν ὁ Σάρκο ἐγίνετο πλέον μελαγχολικός καὶ μὲ ἕνα ὕφος ἀλλόκοτον μὲ ὑπέβλεπε. Κάποτε, ἀφου ἐπεράσαμεν τὸ στενὸν τοῦ Δαριάλ καὶ ἐκατεβαίναμεν τὸ Γουδαοῦρ, μοῦ εἶπε:

—Ἀκόμα μιά, δύο μέρες καὶ εἴμαστε εἰς τὴν Τυφλίδα... Τσέ, τσέ! ἔκαμε μὲ τὴν γλῶσσαν του κι’ ἐλαμποκόπησεν ἡ φυσιογνωμία του ἀπὸ εὐχαρίστησιν. Θὰ φτάσω στὸ σπίτι. «Ποῦ ἦσουνε;—Ἐταξίδεψα». Θὰ πάω στὸ μπάνιο, ἀχά! θὰ φάω πολὺ. “Α! πολὺ! Θὰ πῶ εἰς τὴν μητέρα μου: «Ἐχω μεγάλη ὄρεξι γιὰ φαί:» Θὰ πῶ εἰς τὸν πατέρα μου: «Συχώρεσέ με. Ἐταλαιπωρήθηκα, εἶδα πολλὰ πράγματα, διάφορα πράγματα! Οἱ ξυπόλυτοι εἶνε καλοὶ ἄνθρωποι!» Ὅταν θὰ ξαναπαντήσω κανέναν ἀπ’ αὐτοὺς θὰν τοῦ δώσω ἕνα ροῦβλι, θὰ τὸν πάω στὸ καπηλειὸ καὶ θὰν τοῦ πῶ: «Πιὲ κρασί! καὶ ἐγὼ ἤμουν κάποτε ξυπόλυτος.» Θὰ μιλήσω ἀκόμη γιὰ σένα εἰς τὸν πατέρα μου... «Νὰ ἕνας ἄνθρωπος! Μοῦ ἐχρησίμευσε σὰ μεγαλείτερος ἀδερφός. Μ’ ἐσυμβούλεψε. Μ’ ἔδειρε, τὸ σκυλί!... Μ’ ἔθρεψε. Καὶ τώρα, θὰν τοῦ πῶ, πρέπει ἐσὺ νὰν τὸν θρέψης. Θρέψε τον ἕνα χρόνον. Ἐνα χρόνον, ὅχι λιγώτερον! Ἄκουε, Μαξιμε;»

Μοῦ ἤρесе νὰ τὸν ἀκούω νὰ ὁμιλῇ ἔτσι. Εἶχε τότε κάτι τι παιδίστικο καὶ ἀθῶον. Καὶ παρόμοια λόγια μ’ ἐνδιέφεραν τόσο περισσότερο, ὅσον δὲν ἐγνώριζα κανένα εἰς τὴν Τυφλίδα καὶ ἐπλησιάζε καὶ ὁ χειμὼν ἤδη εἰς τὸ Γουδαοῦρ μᾶς ἔπιασεν ἡ κακοκαιρία. Εἶχα κάποιαν ἐλπίδα εἰς τὸν Σάρκο.

Ἐπροχωροῦσαμεν ταχέως. Ἐφθάσαμεν εἰς τὸ Μσέτ, τὴν ἀρχαίαν πρωτεύουσαν τῆς Ἰθρίας. Αὐριον θὰ εἴμεθα εἰς τὴν Τυφλίδα.

Διέκρινα, ἀπὸ μακρὰ ἀκόμη — πέντε σχεδὸν βέρστια —, τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Καυκάσου σπρημωγμένην μεταξὺ δύο βουνῶν. Τὸ ταξιδεὶ ἐτελείωνε!... Ἦμουν ἀορίστως εὐτυχής, ὁ Σάρκο ἦτον ἀδιάφορος. Ἐκύτταζε, μὲ μάτια βλακώδη, ἐμπρὸς του, ἔφτυνε ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὸ σάλιο τοῦ πεινασμένου, καὶ κάθε λίγο ἔπιανε τὴν κοιλίαν του μ’ ἕνα μορφασμὸν πόνου. Εἶχε τὴν ἀνεησίαν νὰ φάγῃ ἕνα σωρὸν καρόττα ἄγουρα, ποῦ ἐμαζέψεν εἰς τὸν δρόμον.

— Φωντάζεσαι ὅτι ἐγώ, ἕνας εὐγενῆς Γεωργιανός, θά πάω στήν πατριίδα μου μέρχ - μεσημέρι, ἔτσι ὅπως εἶμαι βρωμερός καί κουρελῆς; Ὅχι, θά περιμένωμε ὡς νά βραδυάσῃ. Στάσου!

Ἐκχθίσαιμεν κοντά εἰς τόν τοίχον ἑνός ἀδειανοῦ κτιρίου, καί, ἀφοῦ ἐστρήψαιμεν καί οἱ δύο ἀπό ἕνα τσιγαρέττο, τρέμοντες ἀπό τὸ ψύχος, ἐκαπνίσαιμεν. Ἐπὶ τῆς στρατιωτικῆς ὁδοῦ τῆς Γεωργίας ἐφυσοῦσεν ἄνεμος τσουχτερός καί δυνατός. Ὁ Σάρκο, καθήμενος, ἐτραγουδοῦσε μέσα στά δόντια του, ἕνα θλιβερό τραγοῦδι... Ἐγὼ ὄνειροπολοῦσα ἕνα δωμάτιο χλιαρὸ καί ὄλας τὰς ἀπολαύσεις ποῦ δίδει μία ὠρισμένη ζωὴ ἀπὸ μίαν νομαδικήν.

— Ἐμπρός! εἶπε μὲ ἀποφασιστικότητα ὁ Σάρκο ἐγειρόμενος.

Ἐἶχε βραδυάσῃ. Ἡ πόλις ἀναπτε τὰ φῶτα της. Ἦτον ὠραῖον: τὰ φῶτα, τὸ ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου, ἐξεπηδηῶσαν, χωρὶς κανεὶς νά ξεύρῃ ἀπὸ ποῦ, εἰς τὸ σκότος, τὸ ὅποιον ἐκουκούλωνε χωρὶς θόρυβον τὴν κοιλάδα, εἰς τὸ βαθὺς τῆς ὁποίας ἐκρύπτετο ἡ πόλις.

— Ἄκουσε! Δόσε μου τὴ σάρπα τῆς κεφαλῆς σου γιὰ νά μπορέσω νά σκεπάσω τὰ μοῦτρα μου... Μὴν τύχη καί μὲ γνωρίσῃ κανένας φίλος, ποιὸς ξέρει!

Τοῦ ἔδωσα τὴ σάρπα μου. Ἐἴμεθα εἰς τὴν ὁδὸν Ὀλγινσκάιας. Ὁ Σάρκο ἐσφύριξε μὲ ὕφος σταθερόν.

— Μάξιμε, βλέπεις τὸ σταθμὸ τοῦ τραμ, ἐκεῖ κάτω; Αὐτὴ τὴ γέφυρα; Πήγαιν ἐκεῖ περιμένε! Σὲ παρκαλῶ, περιμένέ με! Θά μῶ σ' ἕνα σπίτι, θά ζητήσω ἀπὸ κάποιον φίλο νεά γιὰ τοὺς δικούς μου, γιὰ τὸν πατέρα, τὴ μητέρα...

— Δὲν θ' ἀργήσῃς;

— Στὴ στιγμή... θά γυρίσω!

Ἐρρίφθη βιαστικὸς εἰς ἕνα μικρὸ δρόμο στενὸ καί σκοτεινὸ καί ἐξηφανίσθη... γιὰ πάντα.

Δὲν ἐσυνήνηται ποτὲ πλέον αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, τὸν σύντροφόν μου ἐπὶ τέσσαρχς σχεδὸν μῆνας τῆς ζωῆς μου. Ἄλλὰ τὸν σκέπτομαι συχνὰ μὲ κάποιον κλιὸν αἰσθημα καί ἕνα εὐθυμο γέλιο.

Μ' ἐδίδαξε πολλὰ πράγματα, ποῦ δὲν τὰ εὕρισκε κανεὶς εἰς τὰ πλέον ὀγκώδη βιβλία, τὰ γραμμένα ἀπὸ τοὺς σοφοὺς, — διότι ἡ σοφία τῆς ζωῆς εἶνε παντοτε βυθυτέρα καί πλκτυτέρα ἀπὸ τὴν σοφίαν τῶν ἀνθρώπων.

Μετάφρ. Αἰμυλίας Κούρτελη

ΜΑΞΙΜΟΣ ΓΚΟΡΚΥ

ΣΤΟΝ ΠΑΥΛΟ ΜΕΛΑ

Στερέψτε δάκρυα ἀνθρώπινα
Καὶ μάταια μοιρολόγια,
Ὁ ἀνδρεῖος δὲ θέλει κλάματα
Καὶ ψυχοπόνιας λόγια.

Ὁ ἀνδρεῖος ἐνδοξον θάνατον
Χωρὶς πομπὲς ζητᾷ
Καὶ στὸν ὠραῖον τὸν κίνδυνον
Ἄκαλεστος πετᾷ.

Ἀπαρνητὴς στὶς ὠμορφίτες
Τοῦ κόσμου καὶ στά μάγια,
Γιὰ τὸν Πανίερο Σκοπὸ,
Γιὰ τὴν Ἰδέα τὴν Ἅγια,

Σέρνει στὸν ὦμο τὸ Σταυρό.
Καρφῆλὰ κρατάει στὸ χέρι
Καὶ ξέρει καὶ νά σταυρωθῇ
Καὶ νά πεθάνῃ ξέρει!

Λάρισα

Σ. Σκίπης

HONNORÉ DE BALZAC

Η ΜΗΤΡΥΙΑ

ΔΡΑΜΑ ΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΠΕΝΤΕ

(Συνέχεια ἀπὸ τὴν σελ. 318).

ΣΚΗΝΗ Χ

Φερδινάνδος Παυλίνα (σύρει τοὺς σύρτας)

ΠΑΥΛ. Εἶσαι παντρεμένος;

ΦΕΡΔ. Τί ἀστειώτης!... Δὲν θὰ σοῦ τὸ ἔλεγα;

ΠΑΥΛ. "Α! (Πίπτει ἐπὶ καθέδρας εἶτα γονυπετεῖ) Καλή μου Παναγία τί τάξιμο νὰ σοῦ κάμω; (Φιλεῖ τὴν χεῖρα τοῦ Φερδινάνδου.) Καὶ σὺ ἔσο εὐλογημένος!

ΦΕΡΔ. Μὰ ποιὸς σοῦ εἶπε μιὰ τέτοια τρέλλα;

ΠΑΥΛ. Ἡ μητριὰ μου.

ΦΕΡΔ. Γνωρίζεις τὰ πάντα! ἢ ἂν δὲν τὰ γνωρίζη, θὰ μᾶς παραφυλάξη, διὰ νὰ τὰ ἀνακαλύψη. Αἱ ὑποψίαι, εἰς γυναῖκας ὅπως αὐτή, εἶνε ἢ βεβαιώτης..... "Ακουσέ με, Παυλίνα, αἱ στιγμαὶ εἶνε πολύτιμοι. Ἡ κυρία δὲ Γκρανσάν κατάρθωσε νὰ μὲ φέρη ᾿ς αὐτὸ τὸ σπίτι.

ΠΑΥΛ. Καὶ γιατί;

ΦΕΡΔ. Διότι μὲ ἀγαπᾷ.

ΠΑΥΛ. Τὶ φρίκη!... Καλὰ καὶ ὁ πατέρας μου!

ΦΕΡΔ. Μὲ ἡγάπα πρὸ τοῦ γάμου της.

ΠΑΥΛ. Σὲ ἀγαπᾷ ἀλλὰ σὺ τὴν ἀγαπᾷς;

ΦΕΡΔ. Μὰ θὰ ἔμενα τότε εἰς αὐτὸ τὸ σπίτι;

ΠΑΥΛ. Σὲ ἀγαπᾷ..... ἀκόμη;

ΦΕΡΔ. Δυστυχῶς, πάντοτε..... Ὑπῆρξε ὀφείλω νὰ σοῦ τὸ ὁμολογήσω, ἢ πρῶτη μου συμπάθεια· ἀλλὰ σήμερον, σήμερον τὴν μισῶ, μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς μου καὶ ἔρωτῶ διατί!... Διότι σὲ ἀγαπῶ; Διότι ἢ παραβολὴ ἐνὸς ἀγνοῦ ἀγγέλου ὡς σὺ, πρὸς ἓνα δαίμονα ὡς αὐτή, μὲ ὄθει τόσον εἰς τὸ κατ' αὐτῆς μῖσος, ὅσον εἰς τὸν ἔρωτα διὰ σέ; Ἡ χαρά μου, ἢ εὐτυχία μου, ὁ ἀγαθὸς μου ἄγγελος εἶσαι σὺ... Τὴν μισῶ καὶ σὲ ἀγαπῶ τόσον ὥστε, ἐὰν ὁ πατήρ σου μ' ἐφόνευε, δὲν θὰ ἔλυπούμην ἀποθνήσκων. Διότι μία συνομιλία μας, μία ὥρα πλησίον σου, μοῦ φαίνεται, καὶ ὅταν ἀκόμη παρέλθῃ, ὀλόκληρος ἢ ζωὴ μου.

ΠΑΥΛ. "Ω! ὀμίλει, ὀμίλει πάντοτε!..... Τώρα, ἀφοῦ σὲ ἡκουσα, σὲ συγχωρῶ δι' ὅλο τὸ κακὸ ποῦ μοῦ ἐπροξένησες, ὅταν ἔλεγες, ὅτι δὲν εἶμαι ὁ πρῶτός σου, ὁ μόνος σου ἔρωτος, ὅπως εἶσαι ὁ ἰδικός μου.... Εἶνε ἓνα ὄνειροπόλημα χαμένο....

Μὴ θυμώνης. Τὰ κορίτσια εἶνε τρέλλα. Δὲν ἔχουν φιλοδοξίαν, παρὰ εἰς τὸν ἔρωτά των, καὶ θὰ ἐπεθύμουν νὰ τοὺς ἀνήκει τὸ παρελθόν, ὅπως τοὺς ἀνήκει τὸ μέλλον ἐκείνου, τὸν ὁποῖον ἀγαποῦν! Τὴν μισεῖς! Ἴδου μὲ μίαν λέξιν περισσύτερος ἔρωτος, παρὰ ὅλαι αἱ ἐνδείξεις ποῦ μοῦ ἔδωσες εἰς διάστημα δύο ἐτῶν. Νὰ εἴξενες μὲ πόση σκληρότητα αὐτὴ ἢ μητριὰ μὲ ἐβασάνισε! Θὰ ἐκδικηθῶ!

ΦΕΡΔ. Πρόσεχε! Εἶνε πολὺ ἐπικίνδυνος! Κυβερνᾷ τὸν πατέρα σου, καὶ εἶνε ἱκανὴ νὰ δημιουργήσῃ πόλεμον μέχρι θανάτου!

ΠΑΥΛ. Μέχρι θανάτου! Αὐτὸ θέλω κι' ἐγώ!

ΦΕΡΔ. Φρόνησιν, ἀγαπημένη μου Παυλίνα! Ἐπιθυμοῦμεν ν' ἀνήκωμεν ὁ ἓνας εἰς τὸν ἄλλον, δὲν εἶν' ἔτσι; "Ε, λοιπόν, φίλη μου, ὁ εἰσαγγελεὺς εἶνε τῆς γνώμης, ὅτι, διὰ νὰ ὑπερπηδῶμεν τὰς δυσκολίας, αἱ ὁποῖαι μᾶς χωρίζουν, πρέπει νὰ ἔχωμεν τὴν δύναμιν νὰ χωρισθῶμεν δι' ὀλίγον καιρὸν.

ΠΑΥΤ. "Ω! δόσε μου δύο ἡμέρας καὶ ἐγὼ θὰ ἐπιτύχω τὰ πάντα ἀπὸ τὸν πατέρα μου.

ΦΕΡΔ. Δὲν γνωρίζεις τὴν κυρίαν δὲ Γκρανσάν· θὰ τολμήσῃ τὰ πάντα. Ἀλλὰ δὲν θὰ φύγω χωρὶς νὰ σοῦ δώσω τρομερὰ ὅπλα ἐναντίον της.

ΠΑΥΛ. "Ω! ναί, ναί! Δόσε μου!

ΦΕΡΔ. Ὁρκίσου μου, ὅτι δὲν θὰ τὰ μεταχειρισθῆς, ἐκτὸς ἐὰν ἀπειλῆται ἢ ζωὴ σου, διότι αὐτὸ ποῦ θὰ κάμω, εἶνε ἔγκλημα κατὰ τῆς καλῶς ἐννοουμένης λεπτότητος καὶ εὐγενείας.

ΠΑΥΛ. Τὶ εἶνε λοιπόν;

ΦΕΡΔ. Αἱ ἐπιστολαὶ ποῦ μοῦ ἔγραψε πρὸ τοῦ γάμου της καὶ μερικὰ μετὰ..... Θὰ σοῦ τὰς δώσω αὔριον. Παυλίνα, μὴ τὰς ἀναγνώσῃς. Ὁρκίσου μου ἐπὶ τοῦ ἔρωτός μας, τῆς εὐτυχίας μας. Ἐὰν ἢ ἀνάγκη τὸ ἀπαιτήσῃ φθάσει νὰ ξεύρη, ὅτι τὰς ἔχεις εἰς τὴν κατοχὴν σου καὶ θὰ τὴν ὀῆς νὰ τρέμη, νὰ σύρεται εἰς τὰ πόδια σου· διότι τότε ὅλαι αἱ μηχανορραφίαι της θὰ καταπέσουν. Ἀλλ' αὐτὸ νὰ εἶνε τὸ τελευταῖόν σου καταφύγιον, καὶ πρὸ πάντων κρύψε τις καλά!

ΠΑΥΛ. Ὅποια μονομαχία!

ΦΕΡΔ. Τρομερὰ! Τώρα, Παυλίνα φύλαττε μὲ θάρρος ὅπως καὶ πρὶν τὸ μυστικὸν τοῦ ἔρωτός μας· περιμένε νὰ τὸν ὁμολογήσῃς, ὅταν δὲν θὰ εἶνε δυνατόν νὰ τὸν ἀρνηθῶμεν.

ΠΑΥΛ. "Α! γιατί ὁ πατέρας σου νὰ προδώσῃ τὸν αὐτοκράτορα! Θεέ μου! ἂν οἱ γονεῖς ἐγνώριζαν, πόσον τὰ παιδιά των τιμωροῦνται γιὰ τὰ σφάλματά των δὲν θὰ ἐγίνοντο παρὰ γενναῖοι καὶ ἐνάρετοι ἄνθρωποι! (Κλαίει)

ΦΕΡΔ. Ἴσως εἶνε ἢ τελευταία μας χαρά, αὐτὴ ἢ θλιθερά μας συνομιλία!

ΠΑΥΛ. (ἰδίᾳ) Ἐγὼ, θὰ τὸν ἀκολουθήσω..... (Μεγαλοφώνως)

Κύτταξε, δὲν κλαίω πλέον, εἶμαι γενναία! Πές μου; ὁ φίλος σου θὰ ξεύρη τὸ μυστικὸν τοῦ καταφυγίου σου;

ΦΕΡΔ. Ὁ Εὐγένιος θὰ μᾶς βοηθῆ διὰ νὰ συγκοινωνοῦμεν.

ΠΑΥΛ. Καὶ αὐταὶ αἱ ἐπιστολαί;

ΦΕΡΔ. Αὔριον, αὔριον!..... Ἄλλὰ ποῦ θὰ τὰς κρύψης;

ΠΑΥΛ. Θὰ τὰς φυλάξω ἐπάνω μου.

ΦΕΡΔ. Καλά, χαῖρε!

ΠΑΥΛ. Ὅχι, ὄχι, ἀκόμη!

ΦΕΡΔ. Μία στιγμήν μπορεῖ νὰ μᾶς καταστρέψῃ!

ΠΑΥΛ. Ἡ νὰ μᾶς ἐνώση γιὰ πάντα.... Ἄφησέ με νὰ σε συνοδεύσω· ἐγὼ δὲν ἠσυχάζω, παρὰ ὅταν σε βλέπω ἔς τὸν κῆπο. Ἔλα, ἔλα.

ΦΕΡΔ. Ἐνα τελευταῖον βλέμμα ἔς αὐτὸ τὸ παρθενικὸ δωμάτιο, ὅπου θὰ με σκέπτεσαι... ὅπου ὅλα ἠμιλοῦν γιὰ σένα.. .. (Ἐξέρχονται)

ΣΚΗΝΗ ΧΙ

Ἡ σκηνὴ ἀλλάσσει καὶ παρουσιάζει τὴν πρώτην διακόσμησην.

Παυλίνα, εἰς τὸ ἀνδρῶν, **Γερτρούδην**, παρὰ τὴν θύραν τῆς αἰθούσης.—

ΓΕΡΤΡ. Τὸν συνοδεύει ἕως ἔς τὸν κῆπο..... Μὲ ἡπάτα! αὐτός! Καὶ αὐτὴ ἐπίσης!..... (Λαμβάνει ἐκ τῆς χειρὸς τὴν Παυλίαν εἰσερχομένην καὶ τὴν φέρει ἐπὶ τοῦ προσκηνίου) Θὰ πῆτε, δεσποινίς, ὅτι δὲν τὸν ἀγαπᾶτε;

ΠΑΥΛ. Κυρία, ἐγὼ δὲν ἀπατῶ κανένα.

ΓΕΡΤΡ. Ἀπατᾶτε τὸν πατέρα σας!

ΠΑΥΛ. Καὶ σεῖς, κυρία;

ΓΕΡΤΡ. Σύμφωνοι καὶ οἱ δύο ἐναντίον μου.... ὦ! θά.....

ΠΑΥΛ. Δὲν θὰ κάνετε τίποτε, κυρία, οὔτε ἐναντίον μου, οὔτε ἐναντίον του.

ΓΕΡΤΡ. Μὲ ἀναγκάζετε νὰ μεταχειρισθῶ τὴν ἰσχύν μου! Ὅφείλετε νὰ ὑπακούετε τὸν πατέρα σας καὶ ἐκεῖνος..... μὲ ὑπακούει!

ΠΑΥΛ. Θὰ ἴδωμεν.

ΓΕΡΤΡ. (ἰδίᾳ) Αὐτὴ ἡ ψυχραυμία της μοῦ κάμνει τὴν καρδιὰ νὰ πηδᾷ!..... Τὸ αἷμά μου βράζει εἰς τὰς φλέβας μου..... Βλέπω ἐμπρὸς μου μαῦρα! Ξεύρεις, ὅτι προτιμῶ τὸν θάνατον, παρὰ τὴν ζωὴν χωρὶς αὐτόν;

ΠΑΥΛ. Καὶ ἐγὼ ἐπίσης κυρία. Ἄλλ' ἐγὼ εἶμαι ἐλευθέρα. δὲν ὠρκίσθην, ὅπως σεῖς, νὰ εἶμαι πιστὴ εἰς ἕνα σύζυγον.... Καὶ ὁ σύζυγός σας, εἶνε..... ὁ πατέρας μου!

ΓΕΡΤΡ. (Γονυπετοῦσα πρὸ τῆς Παυλίνας) Τὶ σοῦ ἔκαμα. Σὲ ἠγάπησα, σὲ ἐμεγάλωσα, ἤμην διὰ σὲ καλὴ μητέρα.

ΠΑΥΛ. Γενῆτε πιστὴ σύζυγος, καὶ θὰ σιωπήσω.

ΓΕΡΤΡ. (ἐγειρομένη) Ἔ! ὁμίλει! ὁμίλει ὅσον θέλεις.....

Ἄ! ἡ πάλιν ἀρχίζει!

ΣΚΗΝΗ ΧΙΙ

Αἱ αὐταί, ὁ Στρατηγός.

Ο ΣΤΡΑΤ. Μὰ τί συμβαίνει λοιπὸν ἐδῶ;

ΓΕΡΤΡ. (τῆ Παυλίνα χαληλοφώνως) Ἔλα λοιπὸν, κάμε ὅτι εἶσαι ἄρρωστη! (τὴν ἀνατρέπει) Φίλε μου, ἤκουσα γογγυτά. Τὸ ἀγαπημένο μας παιδί ἐφώναζε βοήθειαν, τῆς ἤλθε σχεδὸν ἀσφυξία ἀπὸ τὰ ἄνθη τοῦ δωματίου της.

ΠΑΥΛ. Ναί. μπαμπᾶ, ἡ Μαργαρίτα ἐλπισμόνησε νὰ βγάλῃ τὰ ἄνθη, καὶ μοῦ ἤλθε σὰν λιποθυμία.

ΓΕΡΤΡ. Ἔλα, παιδί μου, ἔλα νὰ πάρῃς ἀέρα. (Αἱ γυναῖκες θέλουν νὰ πλησιάσουν εἰς τὴν θύραν)

Ο ΣΤΡΑΤ. Σταθῆτε μιὰ στιγμή... Καλά, καὶ ποῦ τὰ ἐβάλατε τὰ ἄνθη;

ΠΑΥΛ. (Παρατηροῦσα τὴν Γερτρούδην) Δὲν ἤξεύρω ποῦ τὰ ἔβαλε ἡ κυρία.

ΓΕΡΤΡ. Ἐκεῖ, εἰς τὸν κῆπο. (Ὁ Στρατηγός ἐξέρχεται ἀποτόμως, ἀφοῦ ἀπέθεσεν ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ παιγνιδίου τὸ κηροπήγιόν του)

ΣΚΗΝΗ ΧΙΙΙ

Παυλίνα, Γερτρούδην.

ΓΕΡΤΡ. Εἰσέλθετε εἰς τὸ δωμάτιόν σας καὶ κλεισθεῖτε. Ἄναλαμβάνω τὰ πάντα ἐγὼ (Ἡ Παυλίνα εἰσέρχεται) Τὸν περιμένω (Εἰσέρχεται)

Ο ΣΤΡΑΤ. (Ἐπανερχόμενος ἐκ τοῦ κήπου) Δὲν νῦρα ἀνθοδοχεῖον πουθενά. Χωρὶς ἄλλο κάτι ἑκτακτὸν συμβαίνει ἐδῶ. Γερτρούδην!..... Κανείς! Ἄ! κυρία δὲ Γκρανσάν θὰ μοῦ πῆτε... Θὰ ἦτο δὰ νόστιμον, ἀν ἡ γυναῖκά μου καὶ ἡ κόρη μου παίζουν μαζύ μου! (Ἀναλαμβάνει τὸ κηροπήγιον καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ δωμάτιον τῆς Γερτρούδης. Ἡ αὐλαία κατέρχεται).

Τέλος τῆς δευτέρας πράξεως

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ - ΕΠΙΣΤΗΜΗ - ΘΕΑΤΡΟΝ - ΤΥΠΟΣ

Η ΕΠΙΤΥΧΙΑ ΤΟΥ ΑΚΡΙΤΑ

Μέσα από παραγνωρίσεις και πείσματα και προλήψεις, τὸ νὰ κατορθώῃ κανεὶς νὰ ξυπνᾷ αἰσθήματα καὶ νὰ ἀναγνωρίζεται δὲν εἶνε εὐκόλο πρᾶγμα, ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἀμφιβολία καὶ δυσπιστία μὲ τὴν ὁποίαν ὁ ἔξω κόσμος βλέπει κάθε τέτοιο ἔργο. Σ' αὐτὸ δὲν φταίει βέβαια ὁ ἔξω κόσμος, ἀλλὰ οἱ διάφοροι ἐπιτιμητοὶ, οἱ ὁποῖοι κυριολεκτικῶς ληστεύουν τὸν κόσμον αὐτόν.

Γι' αὐτὸ ὁ Ἀκρίτας σήμερα αἰσθάνεται ἀληθινὴ συγκίνησι καὶ υπερηφάνεια ποῦ ὁ διευθυντὴς του Σ. Σκίπης κατώρθωσε καὶ τὸ τουίζομε αὐτό, νὰ ξεχωρίσῃ μὲ τὴν ἀφιλοκέρδειά του τὴν ἀλήθεια ἀπὸ τὴν ψευτιά. Ἀνάμεσα ἀπὸ ἓνα ρεῦμα ἀντίθετο, ποῦ εὐρέθησαν δὲ καὶ οἱ ἀπ' ἐδῶ καλοθεληταὶ νὰ γράφουν στοὺς Ἀλεξανδρινούς: «Προσοχὴ στὸ Σκίπη γιατί εἶνε μαλλιάρος», ὅμως ἡ ἐπιτυχία τῆς διαλέξεώς του ἦτον «μοναδική», ὅπως γράφει καὶ ὁ «Ταχυδρόμος» τῆς Ἀλεξανδρείας.

«Παρὰ τὸν βροχερὸν καιρὸν, λέγει πάρα κάτω ἡ ἴδια ἐφημερίδα, ἡ αἴθουσα ἐπληρώθη ἐπιστημόνων, λογίων καὶ ἀνθρώπων τῶν γραμμάτων, ἐτίμησε δὲ τὴν ἐσπερίδα τοῦ συμπαθοῦς ποιτοῦ καὶ ὁ Γενικὸς Πρόξενος κ. Σκωτίδης. Ὁ ποιητὴς ὠμίλησε περὶ τῆς ποιήσεως ὡς δυνάμεως παρεχούσης ζωὴν εἰς τὸ Ἔθνος, ἡ δὲ διάλεξις του ἀδρὰ εἰς νοήματα γλαφυρὰ μὲ πρακτικὰ συμπεράσματα ἐπεκροτήθη ὑπὸ τοῦ ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν τῶν ποιημάτων τοῦ κ. Σκίπης συνεκινήθη, ἐγοντεύθη καὶ ἐπτερώθη.

Ἄπειρον αἰσθησιν ἐνεποίησεν ἡ Συμφωνία τοῦ Δρυμῶνος ἀδάμας ἀληθῆς τῆς νεοελληνικῆς ποιήσεως, πρωτότυπον τὴν ἔμπνευσιν καὶ ἀπαράμιλλον τὴν ἐκτέλεσιν, ὅπερ ἀπήγ-

γείλεν ὁ ποιητὴς μὲ τοιαύτην τεχνικὴν ἀπαγγελίαν, ὥστε ἐνομίσαμεν, πραγματικῶς, ὅτι ἤκούομεν τὴν φοβερῶς μεγαλοπρεπῆ ἀρμονίαν τῆς φύσεως, ἥτις ἀπηχεῖ εἰς τὰ δάση.»

Καὶ τελειώνει μ' αὐτὰ τὰ λόγια:

«Καὶ πρὸ τοῦ κ. Σκίπης, ὀφείλομεν ν' ἀποκαλυφθῶμεν διὰ τὸ εὐγενὲς ὄνειρον, ὅπερ ἐπιδιώκει διὰ μέσου τῶν ἀπογοητεύσεων καὶ παραγνωρίσεων.»

Ἄλλὰ καὶ πρὸ τῆς διαλέξεως τὸ ἔργον τοῦ Ἀκρίτα τὸ ἔνοιωσαν ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν κ. Σκίπη γιὰ τὸν ὁποῖον ὁ Ταχυδρόμος ἔγραψε τὰ λόγια αὐτά, τιμὴ καὶ γιὰ τὴν ἴδια τὴν πολύτιμην ἐφημερίδα ποῦ ξέρει νὰ ξεχωρίσῃ τὴν Ἀλήθεια.

«Ποῖος θ' ἀναγνώσῃ σήμερον τὸ κατωτέρω δημοσιευόμενον ποίημα τοῦ κ. Σκίπης καὶ δὲν θὰ φτερωθῆ, δὲν θὰ συγκινηθῆ, δὲν θ' ἀγαπήσῃ διπλὰ τὴν Ἑλλάδα, ποῦ τόσον ὠραία τὴν ψάλλουν καὶ τὴν τραγουδοῦν τὰ ἐμπνευσμένα παιδιὰ τῆς καὶ ὁ Σκίπης; Ὁμολογοῦμεν πῶς ἔπειτα ἀπὸ τὰ ποιήματα τῶν ἐθνικῶν μας ποιητῶν Σολωμοῦ, Βαλαωρίτη, εἶναι τὸ πρῶτο πατριωτικὸ τραγοῦδι, ποῦ μᾶς κάμει νὰ σταματήσωμεν. Τὸ ποίημα αὐτὸ δείχνει τὴν ἐξοχὸν ἰδιοφυίαν τοῦ ποιητοῦ μας καὶ τὴν ἀληθινὴν ἀξίαν του. Πρὸ πάντων ἡ τετάρτη στροφὴ ποῦ λέει πῶς βγαίνουν οἱ πολεμάρχαι μὲ τὸ γέρο Στρατάρχη καὶ εὐλογοῦν καὶ τραγουδοῦν τὸ «Χαῖρε ἐλευθερία» εἶνε ἐντελῶς μίᾳ εἰκὼν Ὀμηρικὴ.

Τὸ ποίημα αὐτὸ καθὼς καὶ ἄλλα πολλὰ θὰ τ' ἀκούσωμε τὴν ἐρχομένη Παρασκευὴν ἀπὸ τῆς αἰθούσης τῆς Ἑλληνικῆς Φιλαρμονικῆς ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Ποιητὴ, ὁ ὁποῖος δὲν ἀπαγγέλλει, ἀλλὰ κελαῖδεῖ τοὺς στίχους σὰν ἑλληνικὸ πουλί.

Ὁ κ. Σκίπης ἤγειρε τὰς συμπαθείας ὅλης τῆς κοινωνίας μας καὶ ὅλοι προσμένουν, νὰ τὸν χειροκροτήσουν μὲ ἀγάπην καὶ μὲ ἐκτίμησιν τὴν ἐρχομένην παρασκευὴν εἰς τὴν ποιητικὴν του ἐορτήν.

ΣΤΗΝ 23 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

(Ἡμέρα τῆς Ἀλώσεως τῆς Τριπολιταῖας)

Ἀφιερώνεται στὸν ἀδελφὸ Σ. Λιάτση.

Ἡμέρα γλυκοχάραγν κι' ἡμέρα τρισαγία,
Ὅλη λαχτάρᾳ κι' ὅλη φῶς κι' οὐράνια ὅλη ἀρμονία,
Γιὰ σένα σὲ ποιά σάλπιγγα, σὲ ποιά μαγεύτρα λύρα,

Τραγούδια καὶ σαλπίσματα ν' ἀντιλαλήσουν γύρα,
Στοὺς κάμπους τοὺς ἀρκαδικούς, στὰ ὄρη καὶ στὰ δάση
Κάθε καρδιά ἑλληνικὴ πλατεῖα ν' ἀναγαλλιάση;

Σὲ κελαῖδοῦν στὰ Τρίκορφα καὶ στὰ χλωρὰ λαγγάδια,
Σ' ὄλα τὰ πεῦκα, στὰ δέντρα κι' ἐπὰ στὰ χαμοκλάδια
Πουλιὰ καὶ πετροκότσυφοι καὶ μούρμουρα καὶ θρυλοὶ,
Φλογέρες γλυκολάλητες καὶ μύρια ἀντρίκια χεῖλη
Καὶ κάθε γῆς κομμάτι ἱερό, κάθε τραχὺ κοτρῶνι,
Σοῦ κελαῖδοῦν τὴ δόξα σου καὶ τὸν Κολοκοτρῶνι.

Πρόβαλες μέρα λιβανὴ στὴν παθιασμένη Ἑλλάδα,
Κρατῶντας, ὦ Πανάχραντη τῆς Ἀντρείας τὴ δάδα,
Καὶ φώτισες τοὺς σταυραπτοὺς κι' ὠδήγησες τ' ἀσκέρια
Τῶν παινεμέν' ἀρματωλῶν ἀπ' τὰ ψηλὰ λημέρια,
Μέσ' ἀπὸ σμίξιμο σπαθιῶν καὶ τουφεκιῶν ἀντάρα
Νὰ σπρώξουν καὶ τῆς Λευτεριάς ν' ἀνοίξουν τὴν ἀμπάρα

Σὰν τέτοια μέρα βγαίνουνε οἱ Ἅγιοι μας Πολεμάρχιοι
Κι' ἀνάλαφροὶ, ἀργοπάτητοι, τὸ γέρο τὸ Στρατάρχη
Ἀκολουθοῦν ὄλοι καὶ πᾶν, μ' ἀρματωσιῆς στοὺς ὄμους,
Στῆς Ἱερᾶς Τριπολιτσᾶς τοὺς ἀγιασμένους δρόμους.
Κι' ὑψώνοντας τὸ δάκτυλο, ξεχύνουν εὐλογία
Καὶ τραγουδοῦν μελωδικὰ τὸ «Χαῖρε Ἐλευθερία».

Καὶ στοῦ Μαινάλου τίς κορφές καὶ στοὶ Βαλτέτσι πέρα
Στὸ Μίτικα γοργοπετοῦν μὲ τὰ φτερά τοῦ Ἀγέρα,
Σ' ὄλα τὰ μέρη ποῦ ἔβαψαν μὲ τὸ αἷμά τους· καὶ στέκουν
Γιὰ μιὰ στιγμή καὶ παλαιῆς ποθοκουβέντες πλέκουν
Κι' ἀπὸ τὴν Πύλην τ' Ἀναπλιῶν ξαναγυροῦνε πάλι,
Στὸν ὕπνο τους τὸ χρονικὸ νὰ γύρουν τὸ κεφάλι

Ἡμέρα γλυκοχάραγν κι' ἡμέρα τρισαγία,
Ὅλη λαχτάρα κι' ὄλη φῶς καὶ μυστικὴ ἀρμονία,
Τέτοια καὶ πάλι πρόβαλε καὶ χάραξε καὶ φέξε·
Ἄχ κι' ἔτσι ὄλη λαμπόβολη τρέξε καὶ πάλι τρέξε,
Σὲ κάθ' ἑλληνικὴ γωνιά, σ' ἀνατολὴν καὶ δύση

Κι' ἀνοίξε τὴν ἐφτάκρουνη τῆς Λευτεριάς τὴ βρύση,
Νὰ πιοῦν ἀθάνατο νερὸ τ' ἀδέλφια μας τὰ μύρια
Καὶ γύρω σου νὰ στήσουνε χαρὲς καὶ πανηγύρια.

Σ. Σκίπης

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΩΝ ΤΟΥ ΚΑΛΒΟΥ

Ὁ Ἀκρίτας ὑπεσχέθη μίαν ἔκδοσιν τῶν Ἀπάντων τοῦ μεγάλου
μας ποιητοῦ Ἀνδρέα Κάλβου καὶ δὲν πρέπει νὰ φανῆ παράδοξον εἰς
μερικοὺς ποῦ ἀναδημοσιεύομεν τὸ ποίημά του ὁ **Φιλόπατρις**.

Ὁ Ἀνδρέας Κάλβος εἶναι ποιητῆς γιγάντιος, ἰσάξιος τοῦ Σολω-
μοῦ καὶ ὅμως ἐλάχιστα εἶναι γνωστὸς. Οὔτε τὸ ὄνομά του εἶναι
γνωστὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα, τῆς ὁποίας αὐτὸς τόσο ἐμπνευσμένα καὶ
μὲ τὴν ἴδια τὴ λύρα τοῦ Πινδάρου ἔψαλε καὶ ὑμνησε, τὴ δόξα της,
τοὺς πολέμους της, τοὺς νεοήρωάς της.

Τοιαῦτα ἔθνικὰ ἔργα δὲν πρέπει ἀγνωστὰ εἰς τὰς ἐρχομένας γε-
νεὰς νὰ μείνουν κ' ἔτι αὐτὸ προβαίνομε σήμερα εἰς τὴν ἔκδοσιν αὐ-
τῆν τῶν Ἀπάντων του ἢ ὁποία θὰ ἔχη πρόλογον ἐνὸς ἐκ τῶν Καλ-
βιστῶν μας ποιητῶν μεθ' ὅλων τῶν σχετικῶν σημειωμάτων, πληρο-
φοριῶν καὶ ἐξακριβώσεων διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὸ ἔργον τοῦ ποιητοῦ,
ποῦ ἀγαπητοὶ ἑπτανήσιοι συνάδελφοι ἀνέλαβαν νὰ μᾶς δώσουν.

Πρὸς τοῦτο καταρτίζομεν ἐπιτροπὴν ἀπὸ τοὺς ἀγαπητοὺς συνε-
ργάτας μας κ. κ. Σ. Δέ-Βιάζην, Νίκον Βένην, Δημ. Καλλίμαχον, Αἴμ.
Κούρτελη καὶ Ρῶμον Φιλύραν ἢ ὁποία θὰ φροντίσῃ διὰ τὴν ἔκδοσιν
αὐτῆν.

Ταμίας ὠρίσθη ἡ δ. Αἰμυλία Κούρτελη, πρὸς τὴν ὁποίαν πρέ-
πει νὰ διευθύνωνται αἱ εἰσφοραὶ, Ἀθήνας ὁδὸς Πλουτάρχου 32.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΣΦΟΡΩΝ

Ἡ Διεύθυνσις τοῦ Ἀκρίτα . . .	δραχ. 30
Δ. Τζεράκης	» 5
Α. Κούρτελη	» 3

KARL. KRUMBACHER

EINE NEUE HANDSCHRIFT DER DIGENIS AKRITAS

Εἰς τὰς τέσσαρας μέχρι τοῦδε ἐκδεδομένας διατυπώσεις τῆς Ἑθ-
νικῆς μας ἐποποιίας καθίσταται ἤδη καὶ μία ἄλλη γνωστὴ λαυθά-
νουςα μέχρι τοῦδε ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. Ψ. ΙΧ-22 κώδικι τῆς βιβλιο-
θήκης τοῦ Ἐσκουριάλ ἐν Ἰσπανίᾳ. Ἡ πολυτίμος αὐτὴ ἀνακάλυψις

οφείλεται εἰς τὸν ἐπιφανῆ βυζαντιολόγον κ. *Krumbacher*. Εἰς τὸ ἀνωτέρω δημοσίευσμά του ὁ σοφὸς φίλος τοῦ περιοδικοῦ μὸς παρέχει προκαταρκτικὴν ἔκδοσιν τοῦ πολυτίμου κειμένου καὶ μᾶς δίδει ἀξιολόγους εἰδήσεις περὶ τοῦ νέου αὐτοῦ χειρογράφου. Εὐχόμεθα νὰ ἴδωμεν τὴν ὀριστικὴν ἔκδοσιν τῆς Ἐθνικῆς μας αὐτῆς ἐποποιίας κατὰ τὸ νέον αὐτὸ χειρόγραφον, τὸ ὁποῖον καθὼς κριτικώτατα ἀπέδειξεν ὁ κ. *Krumbacher*, ἔχει μεγάλην σπουδαιότητα διότι ἐν αὐτῷ πρὸς τοῖς ἄλλοις ὑπάρχουσιν ἀπηχῆσεις παλαιῶν μας δημοτικῶν τραγουδιῶν. Ἐν τῇ ἀναγραφῇ τῶν τελευταίων δημοσιευθέντων ἔργων περὶ τῶν ἄσμάτων τοῦ ἀκριτικοῦ λεγομένου κύκλου ἀναφέρει ὁ κ. *Krumbacher* καὶ τὴν ἐν τῷ ἡμετέρῳ περιοδικῷ δημοσιευθεῖσαν μελέτην τοῦ κ. **Ν. Πολίτου**: Τὸ ἔσμα τῶν υἱῶν τοῦ Ἀνδρονίκου καθὼς καὶ τὴν πληρεστέραν ἔκδοσιν τοῦ αὐτοῦ ἄσματος ὑπὸ τοῦ κ. **Νίκου Βέη** κατὰ νέον ὑπ' αὐτοῦ ἀνακαλυφθὲν ἐν Μονεμβάσιᾳ χειρόγραφον.

Κλωτῆς Νεόταναϊός

Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΦΑΟΥΣΤ ΑΠΟ ΤΟ ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ

Ἐννοοῦμε βαθειὰ καὶ συγκινούμεθα βαθύτερα ἀπὸ τὴν προσπάθειαν τῆς Διευθύνσεως τοῦ Βασιλικοῦ νὰ μᾶς παρουσιάσῃ τὸν Φάουστον ἀπὸ τῆς Σκηνῆς τοῦ Θεάτρου ὡς ἔργον παριστανόμενον πιά. Καλὴ θέλησις, καλὴ θέλησις, καλὴ θέλησις! Ποιὸς ἠμπορεῖ νὰ μὴν ἐνθουσιασθῇ γι' αὐτό; Εἰς ἀρκετὰς διευθύνσεις ἐξεδηλώθη καὶ ἐκδηλώνεται ὀλοένα αὐτὴ ἡ εὐλογημένη καλὴ θέλησις ἡ ὁποία χθὲς ἀκόμη ἔλειπεν ἀπὸ τὸ ρωμαϊκὸν ἑορτολόγιον. Ἀλλὰ γιατί νὰ κατασπαλάται ἔτσι ἄστοχα αὐτὴ ἡ θέλησις, τοῦτο εἶνε τὸ μόνον ποῦ μᾶς λυπεῖ. Ὁ Φάουστос, βεβαιότατα, δὲν ἐγράφη-μὰ τὸν Δία-διὰ νὰ παιχθῇ, ὄχι εἰς τὸ ἰδικόν μας, ἀλλὰ εἰς κανένα τοῦ κόσμου Βασιλικόν. Ὅσο παίζονται ἡ *Divina Comedia* τοῦ Δάντη καὶ ἡ Ὁδύσσεια τοῦ Ὁμήρου (ἂν κί' αὐτὰ τὰ ἔργα ἦσαν γραμμένα ἐπάνω εἰς διαλόγους), ἄλλο τόσο καὶ τὸ ἔργον αὐτό.

Εἰν' ἀστείον νὰ πιστεύουν ὅλοι καὶ καλὰ καὶ σῶναι πῶς ὁ Φάουστ εἶνε ἔργον ποῦ παριστάνεται γιατί ὁ ἐπαναστάτης τῆς Τέχνης ἐκεῖνος Γκαίτε εὔρε τὸν διάλογον ὡς μέσον νὰ ἐξωτερικεύσῃ βολικώτερα καὶ συμφορώτερα καὶ νὰ δημιουργήσῃ αὐτὸς ὁ Θεὸς τὸ ἀθάνατον αὐτὸ Σύμπαν του. Ὁ ἴδιος τάχα δὲν εἶν' αὐτὸς ποῦ ἔγραψεν ἓνα μυθιστόρημα-καινοτομῶντας κί' ἐκεῖ-ἐπάνω σὲ ἐπιστολάς;

Θέλουμε νὰ πούμε πῶς τὸ Ἐπτασφράγιστον αὐτὸ Βιβλίον, εἶνε καλλίτερα νὰ μένῃ ἐπτασφράγιστον καὶ νὰ ζήσῃ περισσότερο τῇ ζωῇ τοῦ Βιβλίου κί' ἄς μᾶς συγχωρήσουν νὰ θεωροῦμε πῶς μᾶς ἀστενεύονται ὅσοι λένε πῶς ἱκανοποιήθησαν ἀπὸ τὴν παράστασιν αὐτὴν.

Ἄν μέσα σὲ μιὰ δύσι, ἢ μέσα σὲ μιὰ ἀνατολὴ Ἡλίου, στηθῇ ἓνα θέατρον καὶ τὰ Πνεύματα (ἂν ὑπάρχουν) ὑποδυθῶν ἐκεῖ τὰ πρόσωπα τῆς ἐποποιίας αὐτῆς, τότε μόνον ἠμποροῦσε νὰ γίνῃ κάτι. Ἄν ἡ ἐκτέλεσις τοῦλάχιστον ἐγένετο κάπως ὑποφερτὴ....

Τὰ χρήματα ποῦ κατεσπαταλήθησαν γιὰ ν' ἀναιβασθῇ ἀτελέστατα καὶ ἐπὶ ματαίῳ τὸ ἔργον αὐτὸ εἰς τὴν Σκηνὴν, ἠμποροῦσαν νὰ χρησιμεύσουν γιὰ νὰ διδαχθῶν τέσσαρα καὶ πέντε ἄλλα ἔργα περισσότερο ἀνθρώπινα ποῦ νὰ ἔχουν κάποιον χεροπιαστότερον προορισμόν.

Ὁ ἀγαπητὸς συνάδελφος καὶ χρονογράφος τοῦ Σκριπ μᾶς ἐπλάνεψε μὲ τὸν ἐνθουσιασμό του. Ἐφοβήθη τάχα μήπως ὑποθέσουμε πῶς δὲν ἐνόησε τὸν Φάουστ κί' ἔγραψε κί' ἔγραψεν ὕμνους καὶ αἴνους σὲ ἠθοποιούς, σὲ μηχανικούς καὶ σὲ μεταφραστὰς ποῦ ἔλυσαν πάει (Σὺ Κύριε) καὶ τὸ γλωσσικὸν ζήτημα ἀκόμη.

Ἡ μετάφρασις βέβαια — ποιὸς θὰ τ' ἀρνηθῇ — εἶνε πολὺ εὐσυνείδητη καλὴ, ἀλλὰ τοῦ Γρυπάρη — ἂν κρίνουμε ἀπ' τὰ κομμάτια ποῦ ἔδω κί' ἐκεῖ μᾶς ἐπαρουσίασε — εἶνε πολὺ ἀνώτερη βέβαια καὶ περισσότερο ἐμπνευσμένη.

Εὔγε τοῦ κ. Οἰκονόμου ποῦ μᾶς ἔδειξεν, ὄχι πολὺ, ἀλλὰ μιὰ σκηνή, σὰν τὴν σκηνὴ τῶν μαγισσῶν μὲ τὰ μαγιστράκια ὅμως μοναχά, γιατί ἡ Κυρὰ Μάγισσα ἦταν ἀστεία. Ὁ Μεφιστόφιλης ἦταν τέλειος καραγκιόζης· ὁ δὲ Φάουστ εἰς..... λὰ μινὸρε

Ἄν ἤθελε κανεὶς κάτι νὰ ξεχωρίσῃ μέσα ἀπ' ὅλην αὐτὴν τὴν ἀναμπουμπούλαν, ἔπρεπε νὰ ξεχωρίσῃ βέβαια τὴ Μαρίκα Κοτοπούλη, ποῦ στῆν ὦρα τῆς προσευχῆς καὶ στῆ φυλακὴ μᾶς κατακουμάτιασε τὴν καρδιὰ σὰν ὑπέροχη τεχνίτρα, μ' ὅλον ποῦ στῆν ἀρχὴ παρενόησε τὸ ρόλο της καὶ μᾶς παρουσίασε κάθε ἄλλο παρὰ τὴν ἰδανικὴ Μαργαρίτα.

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΟΥ ΦΑΟΥΣΤ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Δὲν θὰ εἶνε ἄσκοπον ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς παραστάσεως εἰς τὸ βασιλικὸν θέατρον τοῦ Φάουστ νὰ δώσωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας τοῦ Ἀκριτά μερικὰς πληροφορίας, στοιχειώδεις ἄλλως τε, περὶ τοῦ ἔργου τὸ ὁποῖον συνῶψισε μέσα του ὅλην τὴν ζωὴν τοῦ Γκαίτε, εἰς τὸ ὁποῖον συνεκεντρώθη ὅλ' ἡ πνευματικὴ δύναμις τοῦ Τεῦτονος διδασκάλου, περὶ τοῦ ἔργου ἐκείνου τὸ ὁποῖον, καθὼς εἶνε ἡ κορυφὴ τῆς Γευτονικῆς λογοτεχνίας τοιοιτοτρόπως ἐπεκράτησε νὰ θεωρῆται καὶ τὸ πάρισον τοῦ Αἰσχυλικοῦ Προμηθέως, τοῦ βιβλικοῦ Ἰώβ καὶ τῶν δύο Οἰδιπόδων τοῦ Σοφοκλέους,

Ἄρχισε νὰ γράφεται ὅταν ἄρχιζε νὰ φανερώνεται εἰς ὄλην τὴν λάμπριν τῆς ἡ πρώτῃ νεότης τοῦ Γκαίτε καὶ δὲν παρουσιάσθη εἰς τὸ φῶς ὀλόκληρον τὸ δίδυμον αὐτὸ βιβλίον - ὁ πρῶτος καὶ ὁ δεύτερος Φάουστ - παρὰ μετὰ τὸν σωματικὸν θάνατον τοῦ Γκαίτε ἐπισυμβάντα κατὰ τὸ 1832. Τὶ εἶνε, ἀπὸ ποῦ ἀρχίζει καὶ ποῦ τελειώνει τὸ θαυμάσιον αὐτὸ βιβλίον δὲν ἡμπορεῖ νὰ τὸ ἠξεύρη κανεὶς ἐπαρκῶς καὶ ἂν τὸ ἔχη διαβάση, εἰς δὲν ἔχη συγχρόνως γνῶσιν ἐπαρκῶς τῆς πνευματικῆς καὶ τῆς ἄλλης ζωῆς τοῦ Γκαίτε.

Εἶνε μαζὶ καὶ δρᾶμα καὶ ἔπος καὶ ἀπέραντον εἰς ἕκτασιν καὶ ἔντασιν λυρικὸν ποίημα εἶνε ἀκόμη μι' ἀπάραντη πινακοθήκη εἰκόνων ποῦ ἐκτυλίσσουν τὰ φυσικὰ μυστήρια, καὶ μία μουσικὴ ποῦ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν δημιουργίαν καὶ τελειώνει ἐκεῖ ποῦ ὁ ἄνθρωπος ἐγγίζει τὸν Δημιουργὸν διὰ μέσου μιᾶς γυναικός. Τὶ ἄλλο; Ὅπως ἡ Κασσιανὴ εἶπεν εἰς τὸν ὑβριστὴν αὐτοκράτορα «διὰ τῆς γυναικὸς ἦλθεν ἡ σωτηρία». Εἰς τὸ **κοσμολόγος** αὐτό, ὅπως οἱ Γερμανοὶ τὸ ὀνομάζουν, ὅπως καὶ εἰς τὴν «θείαν κωμῳδίαν» τοῦ Δάντε, ὅπως καὶ εἰς τὸ οὐράνιον ἔρωτονόητον «Ἐπιφυχίδιον» τοῦ Σέλλεϋ καὶ παντοῦ ἄλλοῦ, ἡ γυναῖκα λύει τὸ μέγα αἶνιγμα. Εἶνε τὸ φῶς εἴτε ὁ ὑψωμένος λιχανὸς ποῦ δείχνει ποῦ κείται τὸ κρυμμένον φῶς!

Ἡ Μαργαρίτα εἶνε μία γυναῖκα ποῦ ἠγάπησεν ὁ Φάουστος-Γκαίτε καὶ τὴν ὁποίαν ἔχασε, διότι δὲν ἦτον ἴσως ἄξιος νὰ μένη σιμὰ τῆς. Ὅλ' ἡ χαρὰ τοῦ κόσμου καὶ τῶν κόσμων ποῦ εἶνε, ὅπως τοὺς θέλουν, ἐκτὸς τόπου καὶ χρόνου ἀκόμη καὶ ἡ ἰδανικὴ Ἑλένη δὲν ἡμποροῦν νὰ τὸν προσεγγίσουν πρὸς τὴν θεότητα ὅσον δὲν ἄρκοῦν καὶ δὲν φθάνουν τελείως νὰ τὸν συνδιαλλάξουν μὲ τὸν θεόν - καὶ μὲ τὸν ἑαυτὸν του ἐπομένως-ὅσον ἡ ἀνάμνησις τῆς Μαργαρίτας.

Ὅπως κάθε μεγάλον ποίημα καὶ ὁ Φάουστὸς εἶν' ἓνας ὕμνος πρὸς τὴν γυναῖκα. Μήπως ἡ «αἰωνία κωμῳδία» δὲν εἶν' ἓν ἀπέραντον ἐλεγείον πολυφάνταστον διὰ τὴν θεοτικὴν Βεατρίκην;

Ὅπως ἡ Ὀδύσεια καὶ ὅπως ἡ «αἰωνία κωμῳδία» καὶ ὁ Φάουστ εἶν' ἔργον ποῦ ἐκτυλίσσεται εἰς τὴν γῆν εἰς τὸν Ἄδην καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ συνδέει τ' ἀσύνδετα. Εἶνε ἡ «ὀλότης», ὅπως τὸ εἶπεν ὁ Φρειδερίκος Νίτσε. Ὅλος ὁ πνευματικὸς καὶ ὁ ἄλλος βίος τοῦ ἀνθρώπου μέσα εἰς ἓνα βιβλίον ἐπτασφράγιστον. Καὶ αἱ σφραγίδες δὲν λύνονται εἰς τὰ τοιαῦτα βιβλία παρὰ μὲ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ πνεύματος, ὅπως καὶ εἰς τὴν ἱερὰν βίβλον. Μέσα των ζῆ ὁ Θεός. Εἰς τὴν λογοτεχνίαν τῶν λαῶν ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι Φάουστοι, εἰς τὴν Ἀγγλικὴν ἡ κωμῳδία τοῦ Μάρλαβ καὶ εἰς τὴν γερμανικὴν ὁ Φάουστ τοῦ Λεάου. Ἀλλὰ ὁ Φάουστ τοῦ Γκαίτε ἵσταται εἰς τὰ ἐπίπεδα τῆς **ἠνωτέρως** τέχνης. Εἶνε ἀπὸ τὰ ἔργα ποῦ ἐνσαρκώνουν

ὄλου τὸν ἄνθρωπον καὶ ποῦ συγκεφαλαιώνουν τὰς ὄλας δυνάμεις τῶν ἐποχῶν τῆς ἀκμῆς.

Μετὰφρασιν πλήρους τοῦ Φάουστ δὲν ἔχομεν ἐδῶ. Πρὸ χρόνον ὁ ποιητὴς Προβελέγγιος μετέφρασε τὸν πρῶτον Φάουστ καὶ τὸν ἐξέδωσεν ὁ κ. Μπέκ πολυτελῶς εἰς τὴν Λειψίαν. Ἀλλὰ καὶ εἰς ἐκείνην τὴν μετὰφρασιν, ἡ ὁποία εἶνε ἡ μᾶλλον εὐσυνειδήτη ἀπ' ὅσας ἔχουν ἐκδοθῆ, λείπει ὁ πρόλογος ἐν τῷ θεάτρῳ, ὁ ὁποῖος εἶνε χρησιμώτατος ὡς δίδων νύξεις γενικὰς περὶ τοῦ ἔργου. Ὁ κ. Στρατήγης μᾶς ἐκληροδότησε μίαν κακόζηλον μετὰφρασιν περίφημον διὰ τὴν κριτικὴν ποῦ τῆς ἔκαμεν ὁ βετεράνος κ. Ἄγγ. Βλάχος.

Ὁ κ. Γρυπάρης ἐργάζεται ἀπὸ χρόνια εἰς τὴν μετὰφρασιν τοῦ δευτέρου Φάουστ. Ὁ ἴδιος ἔχει παρουσιάσῃ τεμάχια τῆς μεταφράσεως αὐτῆς εἰς τὰ περιοδικὰ «Ἐθνικὴ ἀγωγή» καὶ «Διόνυσος», καὶ μίαν μελέτην ἐν μεταφράσει περὶ τοῦ δευτέρου Φάουστ εἰς τὸ περιοδικὸν ἡ «Κριτικὴ». Τὴν μετὰφρασιν διὰ τὸ Βασιλικὸν θέατρον ἔκαμεν ὁ κ. Κ. Χατζόπουλος, ὁ ὁποῖος ἔχει μεταφράσῃ διὰ τὸ ἴδιον θέατρον καὶ τὴν Ἰφιγένειαν τοῦ Γκαίτε. Τῆς Ἰφιγενείας ὑπάρχει καὶ μι' ἀνεκδοτὴ μετὰφρασις. Εἶνε τοῦ Γλαύκου Ποντίου (Κογεβίνα) τοῦ ἀτυχοῦς Κερκυραίου, τοῦ ὁποῖου τὸν θάνατον ἀπὸ καιρὸν ὄλοι οἱ ἀληθινοὶ ἄνθρωποι ἐθρήνησαν. Ἐλησμόνησα ὅτι ὑπάρχει καὶ μία δοκιμαστικὴ μετὰφρασις τοῦ Φάουστ ἀπὸ τὸν μακαρίτην Ἄλ. Ρ. Ραγκαβῆν. Μετὰφρασιν ὅμως πλήρη τῶν δύο Φάουστ μὲ μίαν οὐσιαστικὴν μελέτην καὶ ἀνάλυσιν συνωδευμένην δὲν εἶδαμεν ἀκόμη. Καὶ θ' ἀργήσωμεν ἴσως νὰ τὴν ἀπολαύσωμεν, ὅσοι ἐνδιαφερόμεθα διὰ τοιοῦτον εἶδους ἐργασίας. Τὶ ἄλλο ἀπὸ τὸ νὰ τὴν εὐχρηθῶμεν. Ὁ «Ἀμέτος» τοῦ Ἰακώβου Πολυλά ἄς εἶνε τὸ παράδειγμα!

Κωμπ.

ΝΕΑ ΠΛΑΣΙΣ

Ἐνα μικρὸ βιβλιαράκι μὲ στίχους μᾶς κάνει πολὺ νὰ σκεπτόμεθα ἀνατρέχοντες εἰς ἓνα ἔνοχον παρελθὸν τὸ ὁποῖον τόσο ἐιργάσθησαν νὰ ἐξαγνίσουν οἱ τότε ὀλιγοὶ καὶ πρῶτοι καθοδηγηταὶ τοῦ δρόμου τῆς Ἀληθείας καὶ τῆς Προκοπῆς. Τιτανικὸ τὸ πάλαμα τοῦ Ροῦδῆ τοῦ Μητσάκη, τοῦ Παλαμά καὶ ἔπειτα, ἔπειτα..... Ποῖος ἡμπορεῖ νὰ μὴν ἀναγαλλιᾶσθαι;

Ἐπιτήδεια ἐπηρεασμένος ἀπὸ ὄλους ὅσοι ἐσκόρπισαν τοῦ Λυρι-σμοῦ τὰ πολυφλοίσβιστα ρυάκια, παρουσιάζεται μὲ τριάντα ποιη-ματάκια ὁ νέος ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Ρουμυλία ποιητὴς Κωνστ. Ι. Βάρναλης, μεστωμένα (σχετικῶς πάντοτε), ἀπὸ ἰδέα, ρίμα, λεκτικὸ ἐκτέλεσι καὶ ἄλλα χαρίσματα καὶ μὲ πολὺ δικό τους.

Ούτε περιπάθειες πιά, ούτε θρηνωδίες, ούτε ψευτιές και σκω-
λήκων βρώμα και δυσωδίας, αλλά μετρημένα απλά, σκεπτικά
και χαριτωμένα. Δίνουμε δείγμα τρία ποιηματάκια απ' τὸ καλὸ αὐτὸ
βιβλιαράκι ποῦ «Κηρήθρες» τιτλοφορεῖται γιὰ νὰ μᾶς δικαιώσουν
οἱ ἀναγνώσται μας.

ΚΑΤΑΡΡΑΧΤΗΣ

Βογγᾶ ἡ πέτρα ἡ ἀστραφτερὴ
νερό, στὸ πῆδημά σου
κι' εἶνε ἓνα μάτσο ἀπὸ σπαθιά
νερό, τὸ ἀνάστημά σου!

Καὶ γύρω οὔτε πουλιῶ φτερό,
οὔτε κι' ἀνθὸς προβαίνει!
καὶ μὲς στὸ βράσιμο τοῦ ἀφροῦ
κάθε φωνὴ σωπαίνει!

μὰ δῶθε στὸ ἀνοιχτὸ τὸ φῶς,
στὸ ἡμέρωμα τῶν βράχων,
μέσ' ἀπ' τὰ χόρτα τὰ ψηλά
τὸ κόσμημα τῶν βατράχων!

ΜΟΝΟ

Μόνο νὰ στέχω ἀπέναντί σου
—ἐὰν μπορῶ νὰ στέχω ἐρθὸς—
νὰ θάβεται στὴν ἀρετὴ σου
νεκρὸς τῆς σάρκας μου ἔ βυθὸς

κι' ὄντας γιὰ μὲ σὺ αἰώνιος γρῖφος,
σὰν σβύνει ὁ ἥλιος μακρυά,
μὲς στὸ νεοξύπνητό σου στῆθος
νὰ πέφτη μόνο μου ἡ σκιά!

ΑΓΑΠΗ, ΤΡΙΣΑΓΑΠΗ ΜΟΥ

Ἀγάπη, τρισαγάπη μου, ἡ κορφή σου
δεμάτι ἀπὸ τὸν Ἥλιο θερισμένο·
—φοβοῦμαι τὴ χιλιόχαρη πνοή σου,
μὴ σὲ σκορπίση νέφος ἀναμμένο!—

ᾠ! πρόβαλε ἀπ' τὴ θύρα τῆς αὐλῆς σου
καὶ μὲ τῆς νυχτοπλήμμυρας πλεγμένο

τοὺς ἤσκιους ἄλλον ἤσκιο διὲ ἀντικρὺ σου
στὸ κρῦο ἐρημοκλῆσι· μπρὲς γυρμένο

Καὶ διὲ τίς μαργαρίτες, ποῦ πεθαίνουν,
ἀπ' τῶν ματιῶν του τὸ θελὸ λυχνάρι
νεκρῶσιμες σταλαματιές ποῦ ραίνουν

Κι' ἐνῶ τοῦ σπᾶνε οἱ κέρδες τῶν κροτάφων,
τραγούδια ἐρωτικά μὲ τὸ φεγγάρι
γράφει· πάνου στὰ μάρμαρα τῶν τάφων!

Ἔτσι εἶνε τὰ περισσότερα ποιηματάκια αὐτῆς τῆς συλλογῆς κι'
εὐχόμεθα στὸ νέο ποιητὴ νὰ προκόψῃ κι' ἐπάνω ἀπὸ διάφορα ξε-
πλανέματα. παραγνωρίσεις καὶ κακίες ν' ἀναβῆ πρὸς τὸν ἀληθινὸ
του δρόμο ποῦ ἐχάραξε ὠρμηγεμένος ἀπὸ τὸ ἐνστικτό του μελε-
τῶντας καὶ κοπιᾶζοντας.

Σς.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Ἀνέκδοτα Λασκαράτου.— Τὸ θεωροῦμε μεγάλην ἐπιτυχία
τοῦ Ἀκρίτα νὰ προσφέρῃ στοὺς ἀναγνώστας του, ἔπειτα ἀπὸ τόσον
καιρό, κάτι τι ἀνέκδοτον τοῦ Λασκαράτου, γιὰ τὸν ὁποῖον ἀργότερα
θ' ἀπασχοληθοῦμε πολὺ. Τὸ ποίημ' αὐτὸ ἐγράφη ἀπὸ τὸν Ποιητὴν
εἰς τὴν ναυπήγησιν τῶν τριῶν θωρηκτῶν μας, δηλ. πρὸ τῆς χρεω-
κοπίας μας καὶ εἶνε, νομίζομεν, ἐπικαιρότατον. Ἀργότερα θὰ κα-
τορθώσωμε, ἴσως, νὰ προσφέρωμε καὶ ἄλλα ποιήματα τοῦ Ληξου-
ριώτη μεγάλου ποιητοῦ.

Ἀνέκδοτα τοῦ Καμπύση. Ὅσοι ἀγάπησαν τὴν εὐγενικιαν
ὑπαρξί τοῦ μακαρίτη Καμπύση κι' ἐγνώρισαν τὸ ἔργον του ποῦ —
ἀκολουθῶντας κι' αὐτός, καθὼς ὄλ' οἱ ὅμοιοί του, τὸ μὲ αἶμα γραφτὸ
τῆς Ἑλληνικῆς μοίρας,—μᾶς τὸ ἄφησε συντριμμένον, ἀλλὰ γι' αὐτὸ
περισσότερο λατρευτὸ κι' ἀγαπημένον, πρέπει νὰ χρεωστοῦν εὐγνω-
μοσύνη στὸ Ν ο υ μ ᾶ, ποῦ μὲ τόσην στοργὴν καὶ σεβασμὸν μᾶς
ἐπρόσφερε εἰς τὰ περασμένα του φύλλα, ἀνέκδοτα ἔργα του—κομμά-
τια τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ νεοθερισμένου ποιητοῦ, δηλαδὴ γράμμα-
τά τευ πρὸς τὸν Ντίντριχ, ποῦ κλείνουν ὄλη τὴ φιλολογικὴ μας κί-
νησι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἓνα δράμα του μὲ τὸν τίτλον «οἱ Δεκαπη-
νοὶ» καὶ διάφορες πρόζες του.

Γιὰ τὴν Ἀστραπή. — Καὶ βέβαια ἡ ποιήτριά μας Ἀίμυλία Κούρτελη, ἀφοῦ ἀποκηρύττει τὸ πρῶτο τῆς βιβλίου, ἴσως μὲ κάποια σκληρότητα, ἀποκηρύττει ἀκόμα περισσότερο τὰ ἀναδημοσιεύματα τοῦ βιβλίου τῆς εἰς τὰς διαφόρους ἡμερίδας καὶ περιοδικά. Ὁ κ. Γιολλάσης ἔπρεπε, ἀπὸ ἀβρότητα τοῦλάχιστο νὰ ρωτήσῃ τὴν δ-Κούρτελη, ἂν θέλῃ ν' ἀναδημοσιεῦνται κάθε τόσο μὲ τὸνομά τῆς εἰς τὴν «Ἀστραπήν» τὰ ποιήματά τῆς αὐτά. Ἀλλὰ τέτοιες ψιλοδουλιές τώρα θὰ πῆς;

Νέα Βιβλία. — Ὁ κ. Χαράλαμπος Ἀντρεάδης ἔπειτα ἀπὸ τὸ βιβλίον του γιὰ τὴ γλῶσσα ποῦ μᾶς ἐφανερώθη ὡς ἕνας ὑπεράξιος ἐκλαϊκευτῆς μιᾶς ἐπιστημονικῆς ιδέας, τώρα μᾶς προσφέρει τὸ πρῶτο του βιβλίου γιὰ τὸ Λαὸ μὲ τὸν τίτλον «Ὁ Μεγ' Ἀλέξανδρος». Ὁ συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου αὐτοῦ κατορθώνει νὰ μᾶς δώσῃ τὴν Ἱστορία τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου εἰς μίαν ἀπλουστάτην γλῶσσαν καὶ εἰς τὴν σύνταξιν καὶ εἰς τὸ λεκτικόν, τόσον ὥστε νὰ διαβάζεται ἀπὸ ὅλους ὅσοι ἔμαθαν δύο κολυβογράμματα. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ ὁ ἄνθρωπος τοῦ Λαοῦ καὶ ὁ χωρικὸς θ' ἀποκτήσῃ τὰ βιβλιαράκια του καὶ θὰ κατορθώσῃ, περνώντας τὶς ὥρες του, νὰ μάθῃ κατιτὶ κι' ἀπὸ τὴν Ἱστορία του. Πρέπει νὰ φωτισθῇ ἡ συνείδησις τοῦ Λαοῦ μὲ κάθε τρόπον. Οἱ δασκάλου μας αὐτὸ θὰ τὸ θεωρήσουν προδοσίαν βέβαια, γιατί δὲν τοὺς συμφέρει νὰ μορφωθῇ ὁ κόσμος. Ἡ προσωπίδα τοὺς θὰ πῆσῃ τότε καὶ δὲ θὰ καμαρώνουν ὡς σοφοὶ. Τὸ "Ἔθνος εἶν' ἀδύνατον νὰ ξεβγῇ ἀπ' τὸ βόρβορον ποῦ τὸ ἔσπρωξεν ὁ σοφολογιατισμὸς ἂν δὲν φωτισθῇ τοῦ Λαοῦ ἡ συνείδησις. Ὁ Ἀνδρεάδης τὸ ἐπροσπάθησε καὶ τὸ προσπαθεῖ παληκαρίσια.

—Γιὰ τὸ νέο βιβλίον τοῦ κ. Ψυχάρη Ζωήκι' Ἀγάπη στὴ μουναξιά καθὼς καὶ γιὰ τὴν Ἀντιγόνη τοῦ κ. Μάνου θὰ γράψωμε προσεχῶς.

Οἱ λωποδύτες. Δὲν εἶνε βέβαια ἡ πρώτη φορά, ποῦ βλέπομε τοὺς ἀστείους σὰν τὸν κ. Γεώργ. Ν. Καραθανασόπουλον, νὰ κλέβουν ἔτσι ἀδιάντροπα τὴν πνευματικὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ ἄλλου. Τὸ ποίημα ποῦ δημοσίευσε ὁ κύριος αὐτὸς στὴ φυλλάδα τοῦ—ἀντιστάσεως μὴ οὔσης—περιοδικοῦ «Ἐσπερος» μὲ τὸν τίτλον ἢ Μαυροφόρα εἶνε ἀπὸ τὴν σειρά τῶν Τραγουδιῶν τῆς Ὁρφανῆς τῆς πρώτης συλλογῆς τοῦ διευθυντοῦ μας Σκίπη. Τέτοιου εἶδους πάλι ἠλιθιότης κατατᾶ πολὺ ἀστεία. Αὐτὸ ὅμως μᾶς δείχνει πόσο πίσω βρίσκονται—δυστυχῶς—στὴν πνευματικὴ κίνησιν τοῦ τόπου μας, οἱ διάφοροι *soi. disant* διευθυνταὶ περιοδικῶν.

Ὁ Λέων τοῦ Ὑμηττοῦ.—Περὶ τοῦ κολοσσαίου ἐκ πεντελησίου μαρμάρου λέοντος, εὑρισκομένου κάτωθεν τῆς βορεινῆς κορυφῆς τοῦ Ὑμηττοῦ καὶ τοῦ ὁποίου εἰκόνα, σχεδιασθεῖσαν τῷ 1839 ὑπὸ

Θεοφίλου Χάνσεν, παραθέτομεν ἐν τῷ παρόντι τεύχει, ἀναφέρεται ἡ ἐξῆς παράδοσις:

Τὸ λεοντάρι τοῦ Ὑμηττοῦ* (Ἀττικῆ)

Κάτω ἀπὸ τὴ βορεινὴ κορυφὴ τοῦ Ὑμηττοῦ, ἐς τὴν ἀνατολικὴν ῥάχην, εἶνε μιὰ σπηλιά, ποῦ λέγεται σπηλιά τοῦ λεονταριοῦ. Γιατὶ ἔς αὐτὴ κατοικοῦσε τὸν παλαιὸν καιρὸ ἕνα φοβερὸ λεοντάρι, ποῦ ἔφερνε μεγάλη καταστροφὴ γύρω. Ἀπὸ αὐτὸ ἐμποδίζονταν εἰ χριστιανοὶ νὰ πηγαίνουν ἐς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Νικολάου, ποῦ εἶν' ἐκεῖ κοντά, δυτικὰ ἀπὸ τὴν Κάντζα. Καὶ ἡ ἐκκλησία ἔμενε ἔρημη καὶ ἀλειτούργητη πολλὰ χρόνια. Ὅταν μιὰ φορά, τὴν παραμονὴ τοῦ ἁγίου Νικολάου ἐφάνει ὁ ἅγιος σὲ πολλοὺς χωριάταις ἐς τὸν ὕπνον τοὺς καὶ τοὺς εἶπε νὰ πάνε τὸ πρῶτ' ἄφου ἐς τὴν ἐκκλησίαν. Καὶ πραγματικῶς ἐπῆγαν. Τὸ λεοντάρι, δὴν μαζεῦθηκα ἐς τὴν ἐκκλησίαν, ὄρμηξε καταπάνω τοὺς νὰ τοὺς φάγῃ. Ἀλλὰ μόλις ἔφτασε μπροστὰ ἐς τὴν ἐκκλησίαν, βγήκε ἀπὸ μέσα ὁ ἅγιος καὶ τὸ χτύπησε δυνατὰ, καὶ τὸ μαρμάρωσε. Καὶ ἔτσι μαρμαρωμένον εἶναι ἐκεῖ ὡς τὰ τώρα.

Ὁ Γεροντόβραχος.—Διὰ τὸ μέρος αὐτὸ ἔχομε τὴν ἐξῆς παράδοσι:

Ὁ Γεροντόβραχος (Ἀράχοβα τῆς Λεβαδείας. Παρνασσός).

Ἀπὸ τῆς δύο κορυφῶν τῆς Διάκουρας τὴ χαμηλότερη τὴν λέν Γεροντόβραχο, γιατί ἀπ' αὐτὴ τὸν παλαιὸν καιρὸ ἐγκρέμιζαν τοὺς γέροντας, ποῦ δὲν ἄχρηζαν καὶ δὲν μπορούσαν νὰ βγάξουν τὸ ψωμί τοὺς.

Ἡ παράδοσις αὕτη καθὼς λέγουσι, δὲν εἶναι ἐντελῶς γέννημα τῆς φαντασίας ἀλλὰ διατηρεῖ μίαν ἀνάμνησιν νομίμου τηρουμένου κατὰ τοὺς παλαιοτάτους χρόνους.

Μικτὰ σελίδες.—Αὐτὸς εἶναι ὁ τίτλος ἑνὸς πολυτίμου βιβλίου τοῦ σεβαστοῦ καθηγητοῦ κ. Σπυρ. Λάμπρου, τὸ ὁποῖον προσεχῶς ἐκδίδεται καὶ περιέχει τοὺς μετὰ τὴν ἐκδοσιν τῶν Δόγων καὶ Ἀρθρων ἐκφωνηθέντας, νέους αὐτοῦ λόγους, πρὸς δὲ τούτοις ἐπιστολὰς καὶ διάφορα ἱστορικὰ καὶ φιλολογικὰ αὐτοῦ ἄρθρα, μέχρι τοῦδε σποραδικῶς εἰς διάφορα περιοδικὰ συγγράμματα καὶ ἡμερίδας δημοσιευμένα.

Ὁ τόμος ἐξ ἑπτακοσίων σελίδων ἀποτελούμενος μετὰ πολλῶν εἰκόνων καὶ τεσσάρων ἐγχρόμων πινάκων τιμᾶται εἰς τὸ ἔσωτερικὸν δραχ. ἑννέα, εἰς δὲ τὸ ἔξωτερικὸν φρ. χρ. ἑννέα.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Κωστῆ Παλαμά. «Ἡ Ἀσάλευτη Ζωή». Ποιήματα.

Ἀνδρέα Καρκαβίτσα. «Ὁ Ἀρχαιολόγος». Διηγήματα.

Γεωργίου Τσοκοπούλου. «Ἡ Βασίλισσα Ἀμαλία». Μεμέτη.

Στεφάνου Ραμά. «Τὰ Παλᾶ καὶ τὰ Καινούργια» Ἄρθρα.

* Ἀπὸ τὰς Παραδόσεις τοῦ κ. Ν. Πολίτου. Μέρος Α' σελ. 75.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Ν. Π. Στιβ. Ἀργοστόλιον. Τὸ σωστὸ ἦταν νομίζομε, νὰ μᾶς ἀπαντήσετε στὸ εὐγενικὸ μας γράμμα καὶ ὄχι νὰ στείλετε τὸ τεύχος γεμάτο μουντζαλιές καὶ φετφάδικες ὑπογραφές. Ἡ γνώμη μας δά. — Γερ. Δασκαρ. Ἀργοστόλιον. Μᾶς καθυποχρεώετε μὲ τὴν προθυμίαν σας. Ὁ κ. Σκίπης εἶνε στὴν Αἴγυπτο. — Θρασ. Μακρῆ. Λάρισσα. Τί γίνεται; Κατάλογο καὶ σχετικὰ γραμματόσημα σοῦ ἔστειλα. Περιμένω ἀπάντησί σου. Τὴν ἀγγελία σου δὲν ξεχνῶ. — Γερ. Λοβέρ. Λιξοῦρι. Μᾶς ἐγύρισαν τὸ ἴσον. Μήπως ἐγένει κανένα λάθος στὸ ταχυδρομεῖο; — Ἀντ. Πελετ. Ἀργοστόλι. Ἐλάβαμε τὸ εὐγενικὸ σας γράμμα καὶ τὴν ἐπταγῆ. Σᾶς εὐχαριστοῦμε πολύ. — Λεων. Σουραία ν. Ὑδραν, εὐχαριστηθήκαμε ποῦ ἐνοιώσατε τὸ ἔργο μας· καλὰ μᾶς τὸ γράψατε πὼς δὲν χωρατεύομε. — Ἀγ. Σικελ. Λευκάδα. Ποιήματά σας ἐλάβαμε διὰ τοῦ φίλου μας κ. Β. εὐχαριστοῦμε. — Σπρ. Καψ. Ἀγρίνιον. Συνδρομὴ σας ἐλάβαμε· θερμὰ σᾶς εὐχαριστοῦμε. Ἀπόδειξι θὰ ἐλάβετε. — Σιμ. Μενάρδ. Κύπρον. Ἄν λάβωμε τίποτε δικό σας, πολὺ θὰ μᾶς ὑποχρεώσετε. Περιμένομε. — Τζωρ. Σιγ. Ρέθυμνον. Συνδρομὴ σας ἐλάβαμε καὶ εὐχαριστοῦμε. Τὸ καλαμποῦρι σας ὅμως πολὺ κρύο καὶ μᾶς ξεπάγιασε. — Π. Πετρίδ. Τρίκκαλα. Ἐπιστολή σας ἐλάβαμε μὲ ἐσώκλειστο ποίημα. Ὁ κ. Σκίπης λείπει. Σᾶς εὐχαριστοῦμε γιὰ τὴ συνδρομὴ σας. — Ἐμ. Σωτήρχ., Θ. Σαουνάτσ. Ρέθυμνον. Ἀπάντησί σας δὲν ἐλάβαμε. Τὴ συνδρομὴ ἀκόμα; Δὲν βλέπετε πὼς τέλειωτε ὁ χρόνος; Περιμένομε χωρὶς ἄλλο. Ἀντών. Γονίδ. Λαύριον. Σᾶς ἐγράψαμε. Ἐλπίζομε ὅτι δὲν θὰ λισμονήτε ποτὲ τὸ ἔργο μας. — Ἀ. Παγκαρ. Λαύριον. Εἴμεθα ἐνθουσιασμένοι μὲ τὴ χρυσὴ σου καρδιά. Jos. Wol. Τόσο μόνο; — Δ. Ζωγραφ. Ζάκυνθον. Εἴχατε πῆ στὸν κ. Σκίπη, ὅτι εἴσθε συνδρομητὴς γιὰ τὴν Β' ἔξαμηνία. Τί συμβαίνει λοιπόν; Περιμένομε ἀπάντησί σας. — Δδα Ἰουλ. Δαμπίρη. Μασσαλίαν. Ἡ δα Κούρτελη σᾶς ἔγραψε. Δὲν εἴμποροῦμε νὰ ἐννοήσωμε τί συμβαίνει. Ἀπαντήστε της. — Ὁδυσ. Μειμαρ. Παρίσι. Πιστεύομε θὰ ἐλάβετε ὅλη τὴ σειρὰ τοῦ. Ἀκρίτα. — Α. Πατέρ. Ἀγυῖαν Θεσσαλίας. Ἐγὼ σᾶς ἔγραψα τώρα καὶ τόσον καιρὸ γιὰτὶ ποτὲ δὲν ἐξέχασα τὴ καλή σας καρδιά, ἀπάντησι ὅμως ὡς τὰ σήμερα δὲν ἔλαβα. Περιμένω λοιπόν. — Π. Α. Πετράκ. Ἀγυῖαν, Θεσσαλ. Τί γίνεσθε; Ἐμεῖς δὲν σᾶς ἐξεχάσαμε. — Μ. Μαβ. Κέρκυραν. Θὰ μᾶς εὐχαριστοῦσατε ἂν μᾶς ἐστέλνατε δύο γραμμές

ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΙΔΗΣΕΩΝ, ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΚΑΘ' ΕΚΑΣΤΗΝ
ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ:

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: Γ. ΤΗΝΙΟΣ

ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: Σ. ΛΙΑΤΣΗΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΙ

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ	ῥο.	35
Ἐν τῷ Ἐσωτερικῷ	»	40
Ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ ἔξᾳμ. . . .	»	20

Le Courrier

Politique, Actualité
Questions sociales, Lit-
térature.

Européen

Comité de Direction

NICOLAS SALMERON, CHARLES SEIGNOBOS,
BJÖRNSTJERNE BJÖRNSSON

EBDOMADAIRE

ABONNEMENTS

	Un an.	Six mois	Trois mois
France	12 fr.	7 fr.	3 fr. 50
Union	15 fr.	8 fr.	4 fr. »

Η ΜΙΚΡΑ

Η ΜΟΝΗ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΕΛΛΗΝΟΓΑΛΛΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ-ΔΕΛΤΑΡΙΟΛΟΓΙΚΗ
ΕΝ ΛΑΡΙΣΣΗ: ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ:

Κορυ ΑΔΕΛΦΟΥΣ Γ. ΜΑΚΡΗ

Βιόλιοπόλας

Λαρισσαν

Θεσσαλίας

Ἐκδίδεται τὴν 25ην ἐκάστου μηνὸς ἐκ 12 μέχρις 20 σελίδων. Εἶνα ὄργανον ἑλῶν τῶν ἐν Ἑλλάδι, Κρήτῃ καὶ Ἐξωτερικῷ Γραμματοσυλλεκτῶν καὶ Δελταριοφίλων. Σπεύσατε.

1 δραχμὴ - Συνδρομὴ ἑτησίᾳ προπληρωτέα - δραχμὴ 4

Ο ΝΕΟΣ ΑΙΩΝ

ΦΥΛΛΟΝ ΗΜΕΡΗΣΙΟΝ ΕΝ ΠΑΤΡΑΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Α. Σ. ΜΕΤΑΞΑΣ

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ: Ν. Σ. ΜΕΤΑΞΑΣ

Συνδρομὴ ἑτησίᾳ Ἐσωτερικοῦ ῥο. 15
» ἔξᾳμ. » 8

Ἐξωτερικοῦ ῥο. 15
» » 8

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελίς 439, στίχοι 33 ἀντὶ de vous informer γράψτε de nous informer. — Σελίς 439 στίχ. 37 καὶ σελ. 440 στίχ. 32, 38, ἀντὶ κλίνας γράψτε κλείνας. — Σελίς 440 στίχ. 6, ἀντὶ τὸν ἀμαρτωλό γράψτε τὸν ἀμαρτωλό. — Σελίς 440 στίχ. 17, ἀντὶ μνημῆ μας γράψτε μνημῆ σας. — Σελίς 440 στίχ. 30 ἀντὶ Ἡράκλειον γράψτε Ἡράκλειον.

ΑΚΡΙΤΑΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΚΙΝΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ — ΟΔΟΣ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ 32

Διευθυντής: Σ. ΣΚΙΠΗΣ

Γραμματεὺς: Δ. ΤΖΕΡΑΧΗΣ

ΠΡΟΣΕΧΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Γεωργίου Τσοκοπούλου: Οἱ Μετέωροι. Μελέτη. — **Δημητρίου Λημπροιάδου:** Ἡ παρ' ἡμῶν σύγχυσις τῶν ἐξουσιῶν. Πολιτικὸν Δελτίον. — **Πέτρου Ζητουριάτη:** Ἡ Ἀντιγόνη τοῦ Μάνου. Μελέτη. — **Σαχὲρ Μαζόχ:** Ὁ Περιπλανώμενος. — **Ἀριστοτέλει Καμπάνη:** Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Σκιᾶ. — **Νίτσε:** Σκέψεις. — **Γεωργίου Μαύτα:** Ἐλεγεία. Πεζὰ ποιήματα. — **Α. Παπαδιαμάντη:** Δίγημα. — **Fingal:** «Ἡρωϊκὴ συμφωνία». «Chiara di Luna». Πεζὰ ποιήματα. — **Carl Morburger:** Οἱ Ρουθίνιοι. Ἐθνολογικὴ μελέτη.

ΣΥΝΕΧΕΙΑΙ

Honoré de Balzac: Ἡ Μητροιά. Δράμα.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Maurice Maeterlinck: Τραγοῦδι. Μετάφρασις Λέανδρου Παλαμά. — **Σ. Σκίπης:** Τὸ Ἄρμα τῶν Κοράκων. — **Ἀγγέλου Σικελιανοῦ:** Εἰδυλλιακά. Ἐρωτες. — **Θεοκρίτου:** Λῆναι ἢ Βάκχαι. Μετάφρασις Α. Καμπάνη. — **Τριστάνου:** Γυρισμός. — **Jean Lahor:** Ὁ Τσιγγάνος στὸ Φεγγάρι. Μετάφρ. Λέανδρου Παλαμά.

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ γιὰ τὰ ξένα περιοδικά.